

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204746

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీ రఘు

బంగన్ బకావలి

అను

ఘననమాహన

(ముద్రాకరణము నాటకము)

ఇది

శ్రీమతి అయినాపురపు నుండిరానుయ్య గారిచే

చియింపబడి

శ్రీమతి గెలకంటి వేదకట భావనారాయణరావు గారిచే

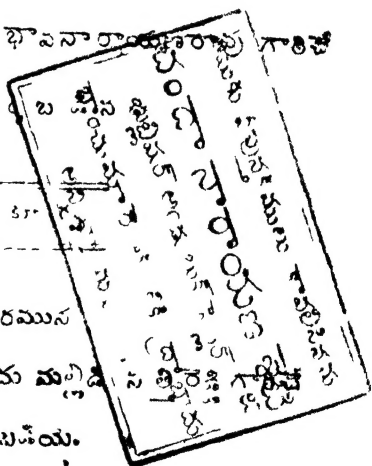
పకటింపబడి

మొదటి కూర్పు

రాయవరమున

శ్రీ మేనముద్రాయమునందు ముద్రించబడి

మొదటిసారిగా

1925

—: ఇంపర్టిస్మెంట్లు:—

అర్జీ

5953

CHECKED. 1951

రాణా ఆనంద దేవుడు—బంగాళాచక్రవర్తి

రాణా లమారు—మంత్రి

Checked 1965

రాణా సదానంద దేవుడు—కథానాయకుడు—ఆనంద దేవుని కుమారుడు

వంశిత నువ్వనమోహన్—జ్యోతి

జేసాయిడు—మంత్రిగాడు

రాణా జగదేక దేవుడు—నాగపురప్రభువు—మోహితండ్రి

దేవీపాదుసా—బంగళాపల్లెనవాలు—బకావలి తండ్రి

ఇంద్రుడు—స్వర్గాధిపతి

Checked 1969

—: స్త్రీలు:—

రాణి జగన్మోహిని—కథానాయకుని భార్య

సంగ, సునంద, నందిని—జగన్మోహిని చెల్లికత్తెలు

వినోదవలి—సదానందుని వేడుక దాసి

మాయామోహిని—జేసాయిని కూతురు—కట్టా తుది

మహిళ—మాయామోహిని చెల్లికత్తె

కృత్రిమబకావలి—

మోహిని—జగదేక దేవుని కూతురు

బకావలి—కథానాయకు

1, 2, 3, 4 చెల్లికత్తెలు ప్రవేశము

శ్రీ రస్తు

శుభముస్తు—అవిఘ్నముస్తు

బంగన్ బకావలి

నాంది—ప్రస్తుతం

అంత్రోలను మీవితేరియలు కూలెను మాతన, కాగలెంపనా
జోలికాకు ఎదిగవ • నోతె ధరాస్థలి, గోట చెక్కులన్
జీలమరెగ పొడ్యుధ • చే భయమయ్యె నటంచు నాడు రా
ధాలపవంసు ముగ్గుగొన • తత్పరతన్ బుబుకంబునంబు గో
పానుడు • క్షమామగున్ • పామతి సభ్యులకిచ్చు కోలుకల్

[నాగియ్యనంతంమున నటి నూత్రధారులు ప్రవేశింతురు]

అంత్రోలను మీవితేరియలు కూలెను మాతన, కాగలెంపనా

జోలికాకు ఎదిగవ • నోతె ధరాస్థలి, గోట చెక్కులన్

నటి—(ఆశ్చర్యముతో) ఆగ్ర్యపుత్రా! “కూల్పకావలి పసవబకావలి” గాక
“బంగన్ బకావలి” యను నాటకరాజ మొకటి వెలువడినదా?

నూత్ర—అవును. ఏమీ? ఆశ్చర్యపడుచుంటి? :

నటి—ఆశ్చర్యమా? మరియాశ్చర్యమా?

నూత్ర—ఎందుల కీ యాశ్చర్యము?

నటి—ఎందులకంటిరా?

అ. ఆరయ గూల్పసంపదను బ • కావలినాటకముల్ రచించి శృంగ

గారరసంగాగవ్వి కళం • గట్టగజేసి యశంబునొంద యం

చోరచలక వ్రాసిరిగ • సుందరరామయ్యపైకి, బోటిగం

వారహియ్యబు బంగవల • కావలియంచును న్నబమయ్యెడున్

నూత్ర—ఏమీ? ఇతరకవులు మూత మంత శృంగారరసమును బాటట్టలేరా?
శృంగార కన్యక కాకడే వున్నావేనా?

నీ—నీహరి! కావోమి?

ఓ. సారముద్ర న వెన్నుదూలు • చక్కని వెన్నుడ, లూహ్యశీఘ లూ
య్యారము లైన గీతముల • యారె యనందను వద్దమా యలం
కాగము ల్లొలంకృతము • గా ననంది రించునుండు శృం
గారపు కావ్యకవ్యకను • కన్యను పుట్టె పొంగి గాలడె

నాపలుకుల యద్భుత వశముగోరితివా? యవ్యహానీయుని విచిత్ర నగు
గూర్మకావలి, పనందు కావలి, మున్నె యం దూర్మకీ గూర్మము, రంభాశివుల
సంపాదము, ప్రభాకాపాంసనమున ర బ్రహ్మను స్థాపము, ప్రత్యాకూచమున సాంబ
లతామనమైతి, వాంఛితకయందు శ్రీహరి వాంఛితకల సర్వభాషణములు, శ్రీకృష్ణ
విలాసమున క్షణంబు దిప్తమహిమలలో నాగు సల్లాపములు గర్వభంగమున సత్యా
శృంగుల పరియాచకము లాయా యాటపట్టల చుచిన యశులైనను మతిభ్రమించి
కడకు శృంగార నియతులై రతీవల్లభుని శరత్తి కాహుత లగుచును. ఏమా! వ్రాసు
వలసివచ్చిన శృంగార మాతడె వ్రాయవలె.

సగ్రత—చెలీ! నీవాడు విచనంబుల గనవ యాగ్ధమే. నాకును నా కవి
యొక్క నాటకముల పరిచయముకలదు గనుక నాతని శృంగార రసప్రవాహమున నేను
నూడ నోలలాడినవాడనే. అతని కొక్క శృంగారగద్యము మాపట్టుబయంగె శక్తికలదు
గాని యీ బంగ్గోలకావలి వ్రాసిన కవిసత్తిమునకు ననిరంబులు మాపట్టుబయందు
శక్తికలదు. అందులకునిదర్శనము వినము.

సీ. నిలువుటద్దములోన • తిలకించి యావరాణి, పొడువొనుటయి • ద్బొరగంబు
బంగళ్ళకావలీ • శృంగారరూపంబు, గణుతింపాపట్ట శృం • గాగనము
కట్టబోతుది మంత్ర • కట్టుచేగిల్పించి, సకలమాయలు భయ • వకిరసంబు
నాగపురాంగన • వసువుక త్రెయిలు న, దానంగునొగించి • మోస్యరసము
జగదేక దేవుఁడ • శ్చబలపమునుసదా, పందునకిడ కరు • జాగనంబు
అగ్ని కోటనుగొల్పి • భగ్నంబుగటవిని, పటిపెడపట్ల భీ • బత్సరసము

తే. గీ. పెడగు జేపాలుడనిజాప • నీరరసము
రుద్రుడై వానిజంపంగ • రౌద్రరసము
సతిఃకావలి వేడ్కోలు • శాంతిరసము
వనరగంబులు కల్గిన యీ • నాటకంబు
చదువబులమది కానంద • మొహుఃశ్రీమతి

నటి—కేనా! యీ చుట్టూ చూస్తే కనిపించుకొనుటకు వ్రాసిన పద్యము గాని మఱి మొకటి కాదు.

సూత్ర—నీయి ప్రాయ మి వ్యవల లేవనియూ?

నటి—(నిరసనగా) ఏమో?

సూత్ర—నీయి ప్రాయ మేమిటి?

నటి—ఈనాట మును గలకట్టింపలేక రసాభాసలంకారములోనికి మాన్పడ నని వాయుప్రాయము

సూత్ర—ఎందుచేత?

నటి—కావ్యకన్యక ము ప్రధానమైన శృంగార సుందరకవోచుట యొకటి, అంక విభజన, రంగభరితి, పాత్రాచిత్ర్యము, ఉచితసంభాషణముల పొందిక యుండునందు టి కారణములచే నీనాటకము పాడగునని వాయుప్రాయము.

సూత్ర—ఈ కట్టుబాట్లన్నియును సుందరరామాయ్యగారి దృశ్యశ్రవణమంత యందున్నవా?

నటి—ఓహో! నన్ను దుగవలెనా? నిశ్చయమానాటకములు చరితముము గల వాస్తవయుండియు మీరెఱుంగరా?

సూత్ర—(శలవంకించి) నిశ్చయమే. అయిన శేషమెవ్వ?

నటి—ఈసమయముల కొక్క పదునొక్కముఁ జేసి యావలెకు వెడలుట మంచి దనియొదను.

సూత్ర—ఎందుచేత?

నటి—అట్టి కట్టుబాట్లలేని నాటకమును నాడి కళకట్టించుట ఎప్పురితము? అట్టి నాటక మాడి సభ్యులచే జీవాట్ల తినుటకంటె ఎక్కువ యాశలకుఁ జోవుట మంచిది.

(అని వెడలిపోవును)

సూత్ర—(అడ్డ గాజుని) ఆహా! ఏమిది? స్త్రీవ్యభివేషము వానిచ్చుకుంటివికాదు.

తే. గీ. సరస శృంగారరస కథా • సరసియంధు

నిరసభావలబ్ధ బురవ • వరుని మనసు

నిను రసాభాసలంకార • మునకుఁదెచ్చు

స్త్రీస్వభావంబు చూపట్టి • తీపు గ్రీయకు

ఇప్పుడు నీవు చెప్పిన నీసభ్యులమనఁజెంత చింతగానుండునో యెంచుము. అదిగాక నీనాటక యెవ్వరిశ్చిత్రమని యొందించుచుంటి? నాంకికవ్యమును స్వభావకుఁ డెన్నికొన్నాడు.

నటి — పాలోకి నయై పరము పుకించి) అహో! ఎంత మందనాతిని? (శ్రీ నేల
గోపాలని పేర్కొనబడిన నాంది నద్యమే యామహనీయుని నాటకముని స్పృశించి
నది. (సంతోషముతో) దేవా! మీ పురుషస్వభావమును మీరలుమాత్రము పోగొట్టు
కుంటిరా? (స్త్రీ) —

తే. గి. దిబ్బవరిశీవిభావ, నాం • దుష్టిపడ ద

టలన, శృంగారోపసం, • తుటులునార్వ

ఃరసభావగాని గేరి • పగుమి నా

శోవక కాన్య సునిన • కొవల కొని

ఏ నంది బట్టపరి చూపినను క్రియకు కార్యపాపల్యతను పొంది మా
మంచి ఎన్ను సంతోష బట్టితిరి. కావున రండు. నాటకపాత్రములను రంగస్థలముపై
బ్రవేశపెట్టి సభ్యులను నానందముచున్నదము.

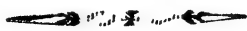
నాటక — చుంగిది.

(ఇటువును నిష్క్రమింతురు)

(రేణవాలు)

శ్రీ రస్తు బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

ప్రథమాంకము

[పథమరంగము—అనందదేవునిపథ]

[అనందదేవుడు, అమీరను మంత్రితోడను, పండితముద్రులను

మోహన్ అను స్వేచ్ఛితో నున్న లోనములవైబ్రవేందును]

అ.వి.—పండిత ముద్రులమోహనార్య! మత్స్యకుల దేవు సదాశివదేవుని కీర్తున
ఎగువెన్నిదగ ఎత్తిగా వే శంకెనట. ఆత రాజ్య భార మాతని భుజాభాగముగ మోపి
నాకు విశ్రాంతి నొందవలె నని తాత్పర్య మున్నది. అందుల కాశని జాతికము తాము
కీ పించి రాజ్యభాగముల పూనుటకుఁ దగిన లక్ష మేర్పాటు చేయుఁగోరెదను.

పండి—చిట్లము. అటుల విశ్రాంతిఁ జెందు రాస్త్రసర్వమేళన.

అమీ—పండితార్య! రాస్త్రసర్వమిచ్చుచుంటిరే. అటులచుటకుఁ గారణమేమి?

పండి—అవాత్యనరా! పుట్టినది మొదలు గిట్టినవఱకు సంసారసాగరంబున బడి
దరిగానఁ మితలేని వాపమార్గించెడి జీవికి విశ్రాంతి యెప్పుడు? ముందు పరసౌఖ్య
వాసుభవింపదగిన ఛావంతుని యాంతరంగికచింత యుప్పుడు? అలలేకుండిన తిరుగ మంచి
జన్మము కలుగుటెట్లు? అయ్యది ఎఱుఁగించి రాస్త్రస్థాన జీవిత మిక్రింది తీరుగా
విధిజెందిరి.

కం. మనుజునకు బ్రహ్మచర్యం, బని గావ్వాపత్యమనియు * వానప్రస్థం

బని సన్యాసంబనియూ, యనువుగ విధిజెంచి నాలు * గాశ్రమములుగాన

బ్రహ్మచారియై బ్రహ్మచర్యాశ్రమము గొనినయప్పుడు నిష్కారవిఘ్నండ్ల స్నాన
సంధ్యాదిక్రియ లొనర్చుచు గ్రంథబయలుదు (స్త్రీ)సంపర్కమనునది లేక మెలంగవలెను.
తెండవది గావ్వాపత్యము. అనగా గృహస్థాశ్రమము. ఇందులో భర్తాకామ తృప్తుఁ
దుకాలె. తస్సగా ధనమట్టించుట, అతిథి సభ్యులకుల వాదరించుట, తనవారయందు
మన్నభక్తిడలచే గానుభాగ్య పత్యప్రండగుట. మూడవది వానప్రస్థము. అరుకదిసంత

త్సరములు పయను చెల్లినట్లుంటుంటే సంసారబాధ్యతవంతయు దనపుత్రులకు వొప్పగించి తాను వనంబులకేగి శరీరమును పెండ్లవానలయందు పెంచుచును దడుపుచు జడకన్నితో భగవంతునిసూర్య కపిండుట, నాల్గవది సహ్యాసము, దేశాలన జెనవచ్చుచు నిలదిన యూరను నిజపతుండగా నేళకాక గృహస్తుని యింటికేగి యచటింత గంగామృతము గొని వెలిసిపోవుట. ఇందు నొకటి మూడు నాలుగాశ్రమములవల్ల బాగుగా పుణ్య మార్జించి ముత్తహృదయ వౌందనగు. విశేషమైనవో గృహస్థాశ్రమమందు కూడ హ్యాయనర్తకుడై పంచరించిన వందును బుద్ధ్యమును ఎడచునగును.

అమీ—చిత్తము. ఇప్పుడు మా యువరాజుగారికి భార్య గాపురమువకువచ్చి యుండుటచే గృహస్థాశ్రమము మారాజుగాయ వృద్ధులగుటచే సహ్యాశ్రమము పైకొనినెంచిరి. ఇదిగో బాతకము. (అని యుగి కాగితము నొసంగి) గ్రహస్థులము లేనె రాజ్యాభిషేకమునకు మంచి మహోదయము తగినంత త్వరితం గురువృద్ధుడు.

పండి—(కాగితమును చూచి) అహా బాతకముయితే అఖండా సామ్రాజ్యలక్ష్మీ విభవం బనుభవించెడి బాతకము. (వెడవులు విజయము) ఇప్పుడేమి లాభము.

అనం—అది యేమిమహాత్మ్య! పెదవులు విజయము మాటచెప్పవలెనని సంతోషించుచుంటిరే, ఆయనాభ్యుదయము కలదా లేనా?

పండి—అప్పు యంగులకు సందియము లేదు, కలి ముగప్రసూనము ప్రకారము సహజమానజీవియే.

అమీ—రాజ్యాస్థిత లేనా యేమి?

పండి—అందుల కంతకంటె సందియములేదు. దేవవారొక బంగారమునకే యభిషేకులు కాని యీరిండు మూడురాష్ట్రములకు ప్రభువు.

అనం—అయినచో దామందులకుఁ బదివి విజయి.

పండి—ఒకపంపశ్చగము లోగా నీకవికి రాజ్యాధిపత్యము లేదు.

అమీ—ఎందువలన?

పండి—ఈ బాతకమునకు లగ్నమందు చంద్రుండు కలదు. గురువుపదింటి కలదు. గురాంతర్దళలో నిగినికెఁ బరిణయమైనది. పాపుడనుకని గురునకు శక్రుస్థానమందు నిలిచియుండుటచే నీతడు శేషప్రెల్లటిలో నిలువెలలి దేశాలనము ప్రారంభించును. గురుండు శుభగ్రహమగుటచే నేవివత్తురానివతుండఁ గాపాడి శుభములనుప్రసాదించును.

చ. ఇతఁడొక జీవి మాట విని * యేట్లుడివీడి వనంబుఁ జొచ్చి వె

స్వతలను బొంది వెత్తకలి * నె తిరుగాడగఁ గట్టుఁబోతుడొ

యదితకుఁ జిక్కియేర్పడి మ * హత్తుననుగ్రహశక్తిచేత వి

ద్యుకులక తుల్యులొ యిరువు * గొనులకుప్పలఁ బెండ్లియాడుగా

ఈశవి కిప్పటిభార్యతోఁ గలసి మువ్వయభార్యలు లభించుకట్లుగానే మీరాజ్యముతోఁగలసి మూతురాజ్యములు లభించును. అతఁడుపొందుకష్టములు వర్జనా తీతములు. ఇది యీశవి జాతకఫలము. అంతవరకు మీరలోపిక పట్టవలెనే గాని యీలోగా రాజ్యాభిషిక్తునిజేయఁదలంచినను లాభములేదు. అందులకై పెదవినిఱచితిని.

అనం—సరే. ఇదియు నొకవిధమైనచతోపమే. ఎన్ని గష్టము లొందిన నేర్పి క్రియకు బుద్ధియువృంతుడై రాజ్యభాగము పూనునుగదా.

అమీ—అనురాభ్యగమఁగల జాతకున కాపద లడ్డవు. ఎట్లంటిరా?

కా. తోయంబందున నెట్ట నీనగమునై ♦ దొర్లింప నీవ్యాఘ్రముతో

పాముంజాలక జంపఁవెంటఁబడ నీ ♦ జ్వాలాన్నిలోమాఁక నీ

ప్రాయర్థంబుగనివ్వనీవిషము న ♦ ర్పించుల మెయింజుట్టరీ

అనురాభ్యగమ కల్గుజాతకున కా ♦ నో యంటునే మిత్తియొన్

కావున పూర్ణాయుష్కంతుఁడగుఁ దమపుత్రుని యిక్కట్టులకు విచారింప తుఁడు. ఇంతకును నాతఁ డొందు ఇబ్బంది యొక వల్లెనిమి.

పండి—అంతయే

అనం—అయినచో నిప్పుకు యత్నించనలవరదురా?

పండి.—ఎమిలాధము.

అనం—అమాత్యపుంగవా! విరివి నక్కఱించి పంపివేయుము.

అమీ—చిత్తము.

(యవనికజారును)

ద్వితీయ రంగము

రాణి జగన్మోహిని మందిరము

[ప్రవేశము జగన్మోహిని యభ్యంగన మాచరించుకొనినపిదప నిలువు

టద్దమున కెదురుగా ముత్యాలకుర్చిపై నగలను ధరించుకొనుచు

కూర్చుండును. ప్రక్కను నంద, నందినీ, సునందనలు

నిలువంబడి యుండును.]

జగ—పూర్తిగ ముక్తిబయ్య చెల్వక త్తియలారా! చూచితీరే నాయండము నా డెందమునే యాకర్షింపఁ జేయుచున్నది.

ఉ. మంగురు బంగారలో నొసట ♦ ముద్దుగనాడ, వగులో కురులో నితం

బాంగమునై నటింప, నతి ♦ పల్కున చెక్కులకొంతి మోమునన్

రంగుల నాల్గిమాడ వను * సంబులకాటుక నీలింగు పో
అంగులు కందమున గొలిపె * తానమున గన నాకె వింతయో

నంది—చే! రెక్కో చే. ఆరుకానై నింగిరము నీనన్ద మెలగును
నీతో ముచ్చటించుచుండు నాయట్టి మగువకే నీ సొగసు గగుర్పా బొదవియించుచుండె.
ఎట్లంటివా?

ఉ. బంగరునీర్గలాను తను * వందును శోజములం దొవచ్చిన
ట్లంగు నోవ్వురీమెయి కు * చాంగములందపుజగ్గుగ్గులు
పొంగుచుకల్యమండి యెగ * పొంగి కినులేమిలుమిలునొచ్చె టే
నంగవనయ్య ప్రుంగగుట * కాలిని పూరుపులేమి రెక్కోకో

నునం—చేరీ! జగన్మోహిని! నిశ్చయముగా నీ చేరు సార్థక నామధేయమే.
రూప మా శ్రీజగన్మోహనాకాము. దానికి దగిల్లు చెయిదములా మోహభ్రాంతిని
గొల్పును. ఎట్లంటివా?

ఉ. చక్కదనంబుతోడు నెఱ * బాణశనంబు పల్కు లందుకున్
జక్కగఁ దగ్గటెక్కు నెఱ * చాంచు మందుకుఁదోడు మాపు ల
మృక్కురొ ముకుతూపు లన * మంజుచూ పురుషులినొంప మే
త్విక్కు విలాసవిధిమము * లిన్నియొ నీదిగునొమ్మ లంగ వా!

నందిని—చేవా! యెవరాణి! కునందని మాటలు నిశ్చయములే. చక్కదనము
కలదానికి జనుతొగ్గరపు పలుకు లుండవు. ఒకజేక నవియన్నను నొయార ముకు
నడక యుండదు. అది యున్నదనుకొందము చూపుల యుందముండదు. ఇవి యిన్ని
యను పొందాటువ దైనము నెమకూర్చె నెనాకొంగు. వీటికన్నిటికిని ముఖ్యముగా
నందమును దెచ్చు కరీం సౌంద్య మసలే యుండదు. కాని నీయం దట్లుకాదు.

ఉ. ఎత్తగు మీన సౌంద్య, మే * కత్తునిటుండులచందమంది, ము
దైవ్యశుచాదిదోయినను * పిం, పొకియెత్తగు కన్నుదోయి వాల్
లిత్తరమైనమాపు గవీ, * లిత్తర మిందగ నల్పి పూరుపులే
లిత్తిమి కత్తిరియిగతి * చేయగగే జగదేక కుందరీ!

జగ.—నెచ్చెలారా! నాకు నేపొగడుకొనుట నగుటాటే యగుగాకం. వియ
చ్చర మచ్చకంటులు మృగము రూపమున నాకంటె హెచ్చుగా నుండురాయేమి?

చ. కనులకు రచ్చపాటాకటి * కల్లకయుండినపక్షమందు, న

ద్బుజపును భూవి పదము * లూనకయండినపక్షమందు నా

వనిమిది ముద్రాంశులకు * వాకును నిశ్శబ్దము మీమి? వారికే

ఎమవను రూపవిద్రును నెల * చూర విలాసములందు నందచే

నంద—సభ! నిశ్చయము. దీనిశాస్త్రీయ మంత్ర మాక సముదయమిది యూహి
బడిగాయేమి? నీవెంత యందక త్రేపు గానున్న మన్మథునికంటె చక్కనివాడను,
వలసూబతునకంటె మమనూరి నుం వసు నీధర్మ సదావందుడు నిన్ను శోనిగునకు మడి
చై మగోని తరుగువా? దాంపత్య మనన మీ యరువురిచే దాంపత్యము. వల దమయం
తులగతి, రతీ మన్మథుల శోణున, నీతాకాములు మాదిరి విలాసంబు కుదిరినది.

మనం—నిక్కలు. శ్రీలలోనివు. పురుషులలో సభర్తయందు గాంపదచెప్పకను.

నంది—చరి! నీకుందమునకు వోడు ముస్తాబునాడ బహువక్తగా నుండును.

నే. గీ. మగుడు. బాహుల చేసితి * శోణుగోరాన

నరా నామల గాగ్నిన * గణున గీ

యలగ నీవన్న పలమన్న * ముగియెన్న

జలకుక్కాన నీ గురి * నిలక మంల

నంద—చరి నూ! మోహిని! నీ నడక పాటున కవివెట్టితి నియంబోక విధ
మైవనింశి. అది మేదియంటివా?

చ. పలుపద మైక హాతతి * బలగుగూఢులచేతనొప్పి నేం

వెలయ మున్నయింకలసి * ప్రేమనీకుల హృదయాలవల్లపి

అలవరతనీకు పురు * మోకి మన్మథ రాజ్యలక్ష్మిగా

కొలగివచ్చు నీపముట * నోయగచే భువనేత మోహిని!

మనం—నిశ్చయమే సభ! ఎది! ఇంకను నీచలనయం దిదియో చెబుత్రుల
యందులేని యాచార మొక్క మున్నయది. అది యెట్లుంటివా?

చ. కాలన గజులందియలు * కలమునందలి రత్నహారము

కేలనకంకణా వదులు * వెన్నగ గజ్జలముడ్డలుంబుచే

రీలజనించెదానవను * శ్రీపురుషావలిక్ విరాని గూ

రౌలలి మారుచేర్చిన గు * దారవపుట్టులందు వెచ్చెరి!

నేయేలా? మనమోహినిని మన్మథబాణమని చెప్పట యతిశయోక్తి కాదు.

జగ—మీరలు నారూపమును మెచ్చుకొని ముగించుటకాదు. అదిగో! విభో
దత్తలి యొప్పుకొని నారూపమును బొగడిన నేను మిగుల నందక త్రేవనియే తెప్పనను.
ఆమె యింద్రుని ప్రియదాసి, అది తరుమ దేవతాకాంక్షలతో మెలంపటయే యక్ష
గరుడ గంధర్వ పన్నగాది యక్షుల మిన్నలను కలుచుగా పక్షింతియందుటయు

కలను. చాచి తెలియని యందముచేడు. అందుచే నది ముప్పుకొనిన వాళేకాను భూలోకమునకు కూడా నాయంది మానందమి.

[ప్రవేశము—విశోదవల్లి]

విశో—నంద! నునది! నందిరి! ఏమిటి? మీచెలిమికత్తిలును భటాజులు వోగి ముతిపాని మొనర్చుమంటిరి.

నంద—మిహినీ! సౌందర్యాశయమున కామకు నూరుగా మేమే యర్పించుచుంటిమి.

నునం—ఏమి? అది తిప్పా!

నంది—అందరినొక్కొక్క యున్నగా?

విశో—(మూతి ముఠామీదని పక్కను త్రిప్పకొనుచు)

జగ—ఏమే? విశోదవల్లి! మూతి ముఠామీదని వేదవేది? నానుంక సౌందర్య పరిమళు కాంతను భూలోకంబున దిగంతములనెత్తుక గల నింకులలో వెచ్చతెనైనా కంటివా? పోనిమ్ము భూలోక కలువకంటులు నామందు దిగుదువువలె నా బనికి రాకను కొమ్ము. నాకపుర నామణులు నాకాలిగోటికి పోలుదురా? పన్నగంకలు మిన్నదనంగున నన్ను మించెదరా? దాంకేమి? యెత్తుచుగాతులు నాకటాకుపీక్షణ మెలకుఁ గడుగా నిలకురా? నిమ్ముగా తెప్పము. వద్యాధికాంతులు విద్యామృగుల యందు నన్ను జనింకురా? మాటాడవేది?

విశో—(స్వంతయున) నేమిగదా? యింగునానని వెలికియ్యుటకుఁ దగిన సమ యము గొంకినది. దీనికి దీనిధర్తకు నీరోజున నే యుడంచాటు కలుగుట నిశ్చయము. (ప్రకాశముగా) ఏనుమ్మా! యీ పిచ్చిసంభాషణము

నునం—ఏమే! చమత్కరింపునామ్మ. ఏనో కల్లబొట్టి కథలుచెప్పి యువరాజు గారికి గాముప్రచ్చించెను. నిజముగా నీమిమందము నాయులవరాక్షులెవరైనా సరిగ్గురా?

విశో—గీటుఁగూడ నామె పిచ్చియే ప్రవృత్తదా?

నునం—విశోదవల్లి! మిహినీకంటె నవమిహినానిని వేరొకతెను వదిలె తేకున్న నామెతో సమానమైనదానినైనను వదిలరాదా! అటుల వదిలఁ జేరిగాక మమ్ముల నందరి పిచ్చివాండ్రగా నెంచెదవేమిటి?

నంది—గీ! యవరాజుగారు తన బాగు సౌందర్యమున కానంద మొంది యెన్నెన్ని రకరకములైనవేళ్లచేఁ బిలుచుమంటిరో వినుటలేదా?

నీ. యాన మొహూరము * కయ్యార యుకఁదా,

అంచెయోనివి విన్న * బద్ధిదనవో

సుక— తియ్యనా వల్కుల * నెక్కంగు కనికదా,
తిక్కనోడనివాడు * నీలి నవీనా
నంద— చించా మానూభ * లేచి నరిగిపోదా,
చించలాటనునుడి * గాంగనివో
నంది— శృంగామాచేత * లంగులు కనికదా,
లంగారి యను కిల్లు * చెలంగకపో
జగ— గే. గీ. ఇంతయేటికి యిగునే * కాంతమేది
అంతటికి నరియదగు నా * నుందనంద
మల జగన్మోహనాకార * మగుటలేటి
నను జగన్మోహనీయన * నవంగవివో

ఃనో—(హాస్యాస్పదముగా) అవునమ్మా! గూప మెటులన్నను యువరాజు
గారి క్రియజూతువుటచే నందకలైవని వచింపకదప్పగు

జగ—అవగా నన్నిసకాలేదు

ఃనో—అథముః కేమున్నది?

కం. అర్థిష్టపు యువరాజున, క్షాంతివి యర్థవశి * గుండులవన గూ

పార్థ మేటులగనబడిన య, దార్థముగా నందిమున్న * దవి చప్పువలెన

ననం—నీ గూడ్డార్థపు వచనంబుల రచన మాఁగఁగనుటలేదు

విసో—ఇంగు గూడ్డార్థ మేమున్నది? నే నచింతించి యదార్థము. అర్థశబ్దము
ధవమునకు జెల్లును. ధవమేయందము. మైగా యువరాజునకు జాయ యగుటదియుక
విధనుగు నందము. మిగుల తెలివీయుకయందము. గూపమెటులన్న నిన్నియందముల
యందది క్రిష్ణుకమానదు కావి నుసలందమేయందము

నంది—అసలంద మొకటి కొనరందమొకటి యున్నదామేమి?

విసో—అహ! లేక నేమి? అసలందము శబ్దకలోనియందము. కొనరంద మన
గాఁ చెచ్చి పెట్టుకొనినయందము

నంద—అసలందమును కొనరందమును కొంత నర్థించి చెప్పుము

విసో—ఈమాత్ర మెటుంగవాయేమి? వివ వివము;—

పీ. సబ్బనీటుమోము * ట్టాశవంహావరించి, ముఖపాడియొక్కింత * పులుముకొనట
రేగాడ మంగుతుర * కూగాడవారైద, నిలువకుండుమబ్బు * వేలయకొనట
గజ్జిల్లాడ్దాణలు * కట్టకాసులకంటె, వగలచేయస్తీయ * పొగసుకొనట
లంఘునా కొలునాని * పయనచీరగించి, జూపువయ్యేద పెంక * జీరుకొనట

తే. నీ వెలయుచున్నోయియుండుట * వెనుకఁజూపు
 లల్లలొక కన్నుదీరు * లాచనల
 ఘటములు పెరియుచున్నారా * గామిణులగుట
 సద్వికారంబు, మదిగాన * లందరునుగనె!

అలంకరమునది పుట్టికతోడనే యుండును. నగలవలె యెరుపులేమ్యుకొన
 కవపములేదు. ఆ బుద్ధి మట్టికంటెవా?

ఉ. విషమిణిగాదు మైయుటపు * మేల్మీసపండితబోలి, నాగ్గునన్
 జనకలిగుండే తేలియుండు * వస్త్రము పూర్ణమంద్రువోలి, సాం
 ద్యమును పుట్టియొక్కడెటు * లేచియుండిన వెంటమాడుటన్,
 పొంగినదే స్వల్పమగు * పొందికయందము నొంద గామినీ!

గ. — అయినవో సత్తీతికందంతివా నాకుందము?

వి. — వన్నమగనెల? అదిగో! యెగురించున్నది ముఱుమున్నది

జ. — (అర్ధముగా నోయూముగా నెవరూపమును జూచుకొని) ఏమే ననోడ
 వట్టి! నీకెంత సిరింతలేక వచ్చు పొసెందుచుంటివి? ఇది కెంతవ్యసనము? లేకొకటి
 కమ్మపెట్టిన గుణమా? కాక చెట్టుచేతుకాలమువకుఁ బుట్టిన దుర్బలమా? నీజుమగాఁ
 జూచియుండుటలే నాకుందము నీకు పొందిక గాలేవా? నీకులకు మిగుమిట్లు కొల్పెడు
 పద్మగు దీపపుకాంతిని జూడలేని దీర్ఘత సెప్పలూల మనుజులు దానిని పొసెంచి చిన్న
 దింటిని కొనియాడునటుల నామేరి? గులకు నాగ్గుల నిగులకు. గల నభక్త ప్రభుకాంతులు
 కలలేని నీకన్నులు వెలవలరాదు వస్త్రముగల కాంక్షలను గాంచగల్గుటచే వారలను
 కొనియాడఁజొచ్చితివా? (మాల అర్ధముగఁ జూచుకొని) ఇదియేమిసావమే యిటుల
 వెగపించుటకు నేవంకరలేని యీపంకజాక్షి, (మరిగల వస్త్రములో చూచుకొని) చాలో!
 చాలో! చదాన! నన్ను నిందింప నీకెటుల బుద్ధిపట్టించె న్న! వానినెఱుఁగరా?

ఉ. ముద్రియపక్తి పల్కెనున * బుద్ధియెఱుఁపుకాంతి, గోరులా
 మాత్రమ వర్ణిగాన పత * దాకృతిరంగును, నీలమా కురు
 బుద్ధిపుగుల్బ మామకము * లొప్పును బచ్చలకోభ మేనుపో
 పున్నదిమేలుచాయగద * పోల్పగరశ్చయురంఁచుచే వెలుం
 గల్గినవైదోమ్యుగతి * గారిప నన్నిచాసెంపఁడత్రమా

(చటాటన వర్ణమువర్ణమండలేచి) ఏమే? నీయాష్టానామము నైక పెదలో
 గ్రక్కితివేగాని యేకీ యీవరభూమిలు నాకులొక్క, కన్నెరకాంతలను జూపుదువో,
 వన్నగవన్నలాండ్రు కనుకలచెదవో, వినుచురాంగనలనే మచ్చుగా కొనెదవో,

విశ్వానువులనే బాహ్యగోచరమే, గతుచేకామిని మణులనే నాకుబురుగుగా ను
పడుచో, సంఖ్య నుండరాంనులనే నాకుజగదూర్తమో, పనిమిషంబులలోఁ బ్రత్యక్షి
మిమ్ము. (తలవంటిది) దానిచాననకుటనే నీకాటకఁ గల యెన్నఁడుమును బోగొట్టు
కుంటివి కాదు. నేనెవరిను వంశకపు యువరాణిని, నీవో దేవేంద్రునిచే మారాజు
దారికి గాలక్షేపార్థము విశేషధలము తెప్పటకు ఒంపఁబడినవానివి. బానిసవు. పని
కడైవు. నన్నా! పోలేని! (కోపముతో గత్తిరిత్తి)

వేంకటరమణస్వామి

శ్రీంధుమిదు గానకుండు • నిందినేను నంచె నీ

కలమంగిల్ - తిలఁద్రుచ్చిన్ నిలబాన్పెదన్

(అని మీఁద కేకఁబోవును)

నంద—కుందు నేనుమోము జగప • సగుడు కోర్వలేకఁదా

మిము నీచేచెడుగాడుగా-జనిగోలెగా (అని మోహిని నివారింపును)

సునం—నుందిరాని! జీవితాని • శ్రీంధు నీదురూపుకున్

మదికెంచలే. కనియూడినన్ - కొదవేయియో

నంది—చుందియాననీ యొరుగారి • మృగ నీమనీచగా

ననువోకఁదా- పోలేరుగా- సరిరారుగా

(అని మోహినిని వారించి కూర్చుండిఁ బోవుదురు)

ఃనో—(నిరసగా) యువరాణీ! నీయధికారబలము జూపి నన్నా దెవరించె
దవు. ఇదిగోపనుము

కం. ఆకసముక్రింది ప్రాణుల, కేకరణిని నైనటావ • దెప్పుడునైవా

చేమాదుల నిశ్చయమవ, నీకగవాలంబు నెత్తి • నేమిటి భయమా

(తలగండుకొని) కానిమ్ము. యువరాణీ! నీపని నీవు గానిమ్ము. చెలిమికత్తె
యలారా యడ్డలను

జగ—నాయందమును గూర్చి యుప్పుకొనవా?

వివో—అసర్వయునకు నామనెట్లాడంబడును?

జగ—(లేచి) నీకు మిత్తియే ప్రాప్తియైనది.

వివో—అది నాకులేదుగాని మీకు మాత్రము భర్తవయోగము ప్రాప్తమైతది

జగ—(గొడ్డమునెత్తి) ఏమిటి! బానిసకూతురా! ఇప్పుడు ప్రేరిన ప్రలాపన
మరల ప్రేలుము! నీతల దిక్కున క్రందికూచిపడును. తిరువారి నన్ను గాంచి మీ యువ
రాజు విచారించవలెను.

[ప్రవేశము — సదానందుడు]

సదా—చిరీ! తండరజెందకుము

జగ—దేవా! విన్నవారింపకుము

వినో—మహాత్మా! మీజాయ నడ్డవుడు

నంద, గునం, నంది—(స్వగతమున) నానమిట నిల్వరాదు (నిష్క్రమింతురు)

సదా—నెచ్చిరీ! జగన్నోహిరీ! కాగణము వదింపుము

జగ—కారణమా! నీచకాంతకు దాము చనువిచ్చుటయే

సదా—ఎన్నేపైన నవమానించినదాయేమి?

జగ—నాయుద్దేశము ననుసరించి జవా బివ్వక పోవడమే యవమానించుట

చామ—మహాత్మా! జన్మించినదాది నేటి కలువది వత్సరముల వఱ కన్నక

మెట్టిదియో యెఱుంగను. నేడు మీసంస్థానముజేరి నేర్చుకొనవలసి యున్నది

సదా—నీయుద్దేశమేమిటి? నీకన్యధా చరించినదేమి?

జగ—నాకంటె యీపదునాల్గు భువంబులయందున నందకత్తెల రేరని

సదా—ఏమే? విన్నోదనీ! నీయభిప్రాయము?

వినో—దేవా!

కం. సకలవరాచరకౌటిని, యకలంకముగా సృజించె • దాదిత్యుండో

యొక భగవానుండు వివా, యొకనొకరు మించుటకల • దొయ్యోములోనో

సదా—నిశ్చయమే. చిరీ! మోహిరీ! నీవును నందులకుఁ గట్టుబడఁ చుననడ. ఏమంటివా? పరబ్రహ్మమార్తికి యాకారమేమిటి? ఆతఁ డన్ని యాకారములయందును నిమిషియున్నవాఁడు. అనఁగా నేయాకారమును నొందవలెనన్న నాయాకార మొందఁ గలఁడు. ఆతఁ డుండఁ బెనుచేరెడు. కాబట్టి యమ్మహర్ముండు తిక్క నాతని సతి యగు మహాలక్ష్మి తిక్క మీయువరాణికంటె సొగసైన మగువలను వదింపఁగలవా?

జగ—చిన్నోదనీ! వదింపకున్న నీశరము నీశరమునుండి తెగి క్రింద బడిన దనుకొమ్ము.

వినో—అమ్మా! నాకది మహానందపదవియే. ఎందులకంటివా? యువరాజా! నే నా యువతీయుండినతావలం భెరిగించి నామె సొందర్యమును గూర్చి వర్ణించి నచోఁ జిలుకయు గోరువంకలాగున వన్యోన్యమైతితో మెలంగు మీ యాళు మొగల మధ్య నెడఁబాటు కలిగించినదాన నగుదును. అట్టి ఘోరపాపమున కొడిగట్టుటకంటె నాకుత్తుకదా భూమిపైఁ బడినఁ బడఁగాక. ఇంక నా ప్రళంస నన్ను దుగవలదు. నే నెత్తనలదు. మీకు నయివంపనములు

జగ—అబ్బో! యీతప్పుటెత్తులకేమి?

సదా—మాట బహు చక్కగా టంకపుపాడిలాగున అతికినది.

జగ—దానిపేరే వినోదపల్లి, కాలక్షేపార్థము దానిని యింత్రుఁడు మీకొంసగి యున్నవాఁడు. కల్లబొట్టు కథలతో గాలము పుచ్చుచున్నయది. అంతియేకాని నిజమేమిటియో దానికేకాదు దానిని బంపిన స్వర్గనాయకునకుఁ గూడా తెలియదు. వినోదపల్లి! నిజమాదుదాతచే యైన నాకంటె యందకత్తెలను నీతిలోకములలోను బది మందిని బేర్కొనుము పోనిమ్ము పదిమంది కాకున్న నైదుగురు. పోనీమువ్వురు. అది కాదంటివా యొక్కతెను దెల్పుము.

వినో—నేను దైవముఖము జూచి సందేహించుచుంటిని. నీవు ముందుదెనుక లెంచక నన్ను నిందించిన నిందితువుగాక. యదార్థము వచించిన ముందు నీభర్త నిన్ను వివాహముట పిమ్మట యటనీసలి చొరంబడుట కలుగును.

సదా—వేట నిమిత్త మటపులు సంచరించు మాకా యటవిభయము?

జగ—ఏమి? యీవగలమాటలు. నీవేదియో యొకానొక బోటిని నీటుకట్టె యని తల్లిందినంత మాత్రమున ప్రాణపదమైన నన్నును నతి గారాముగా పెనవిన తల్లి దండ్రులను, స్వర్గకుల్యముగు రాజ్యము తిచ్చింది వెట్టివానివలె ఘోరాలపుల శ్రమ్యరు ననుకొంటివా?

వినో—(తలపంకించి) ఏమి? నీభర్త యంత మనసు కట్టుబాటుకలవాఁడా యేమి? ఆకన్యను సృజించిన సృష్టికర్తకూడా యొకానొకప్పుడు నేనా యావార్లంటిని సృజించినది యని తన నాశకముపై ప్రతిఘటించుచుండును.

సదా—ఏమి? యూరింది యుట్టించి చంపుచుంటిని. సవిస్తరముగా నాయు నతి యెవ్వరియో యొక్కదడున్నదో దాని చారిత్రమంతయు పూర్వగుచ్చిక పగిదిఁ దల్పెదవా? లేక మాజగన్మోహిని చేయఁదలందిన యకృత్యమే వినరనా?

వినో—మహాత్మా! ఇందు నాతప్పులేదు. అమ్మా! యమరాణి! యీక నన్ను పాపమంటురు. యమరాణా! నయభయములచే నన్ను బెదిరించుచుంటిని. ఈనిమిష ము మొదలు మీరునన్ను మహాగండరగోళ మథు సాగరమున మునిగినది యను కొందు. నేనేమిచేయుదును.

తే. గీ. వినుఁ డదృష్టమనెడి చోకా * చినిగి నేని

యలను నాలోచన ముదెండి * చెలఁగునూది

తప్పురీయఁగ బాలరు * రాజవర్య

యెన్ని వత్సరములకైన * నేనునందు

సదా—దైవనీతియును దాటుట మన తరమా? ఏదీ త్వరగా వచింపుము.

జగ—(స్వగతమున) అహ! భర్తయొక్క ముఖవర్చస్సును వీక్షింప కామాంశ కారముల నాతిని హృదయము బడినట్లులు తోచుచున్నయది.

వివో—(స్వగతమున) మన మెందులకు దాచవలె? ఇంద్రుడు నన్నెందుల కీనుగడరాంగుని కడకుబంపినది. సమయము వచ్చినప్పుడు బస్ట్ బకావల్ కథ యేకట పెట్టి మనియెకదా? ఇంక నాలలోచన యేమిటి? (ప్రకాశముగా) దేవా మనుండు:—

చ. కలదిల దత్తమండలము • కిర్నల నెండి ప్రదేశమంతటన్
గలితపు రాజధాని బన • గానది బస్టపల్లె బంగి నం
బలరేడి నామముల్ కలిగి • యాక నమంటుము హర్మ్యరాజిచే
జిలగుచు సుందరాంగులగు • స్త్రీపురుషావలి కాన్పడిందెయ.

కడప, కర్నూలు, బల్లారి, యనంతపురం బను నాలుగు జిల్లాలకు దత్తమండల మని నామము కలదు. అందులో కర్నూలను జిల్లాకు బద్దా , బస్టపల్లె బంగిన్ అను నామములతో నలరవ రాజధాని యున్నది. దానిపాలించు మహమ్మదీయ ప్రభు వునకు బస్ట్ అను “దేవీపూజనవాలు” అని పేరు. ఆతని పాలన చమత్కార మేమియో యందలి యేప్రాణికిని విచార ముండలేదు ఆ బ్టిజునుయొక్క కాంతి నుండియే సూర్యచంద్రులు కొద్దిప్రకాశమును సంపాది చుకొని దానివలన ప్రపంచమునకు నఖండతేజ మొసగుచు ప్రజల కానందమును గూర్చుచు దమకంటె జేజోవంతులు లేరనే భాస్కర, ప్రభుకర భాస్వంత యను నామముల నూర్చుకొని శుభ్రాంశువు, కళానిధి యను కేర్లచే ఇంద్రుడును బరగుచున్నవారు. ఆనవాలు గొఱకొండ నవాలు తెఱంగున హిందూమతమునం దలిగి క్రిగలవాడు. ఈశ్వరభక్తుడు. బ్రాహ్మణులచేత నిత్యము సహస్రలింగాగ్నన జేయించుటలో శివునకుఁ బ్రీతిమగు బకపుష్పములచే నారా ధనచేయించి యాతీర్థము స్వీకరించినపిదప తాను భుజించుటయు నంజీరమున రాచ కీయవ్యవహారము లొనర్చుటయు కలదు. ఆతనిభక్తికి మెచ్చ “బకావలి” యనుటమార్తె నొసంగెను. అనగా బకః + వాలీత బకః వాగ్వికాంఘనశా, పరిమళించునటువంటి, అనలి=సమూహము కలది అనగా మిక్కిలి సువాసనల నేనముకలదని యర్థము “బకావను” అని యనుచుము. ఈబకపుష్పమునకే విసుపున్నవని పేరు. కమః=అనగా బంగారము. బంగారమువంటి శరీరఛాయ గలిగి మిగలపరిమళించు మద్దతో నిర్మింపఁ బడినదని భావము. అనగా పరిమళయుక్తిమైన బంగారు బొమ్మయనుకొనండు. ఆమె “బస్ట్” నవాలు కూతురుగాన బస్ట్ బకావలి యని పిలుతురు. అందరిని మోహింప

దగినంత రూపలావణ్యములు కలదియునుటచే “భగవంతుని” యని నామాంతరము గలదు. దానిని వర్ణించుటకు వేయిశబ్దములుగా వాగ్దేవిద్రువకు వ్రాసిన తరము కాదు. బృహస్పతివంటి దేవులనివలెగా పాండిత్యముచాలదు కాని చెప్పవలసివచ్చినదిగాన నాయల్ప పాండిత్యముచే వర్ణించుచుంటిని. కాని నావర్ణనకు వేయిశబ్దముగా మీరా యెంతి సుందరం యెంచుకొనుండు.

ఉ. అచ్చపు వెండిపై బలుగ ♦ గానిన బంగారనీరుతీరు వ
మృచ్చకు మేనికాంతి, నుమ ♦ మారినిచుట్టు ప్రకాశమిచ్చుగా,
స్వచ్ఛముగా గనబడును ♦ పావమైనగర్వ గంతమందు నుం
డచ్చుగ నీరునీచి, యిది ♦ నాచిత్రమెడగ మేళునగుకొ
టదేవా! ముగియును.

ఉ. వర్ణనయేని బల్వరస ♦ నాచిత్రకాంతి, నిగానిన్నిగ్గున
మవ్వపుచెక్కునోయి బిగి, ♦ మామగ కంచెలించి కిప్పుల
జన్మనదాకె పట్టుల క ♦ నంబకు చామలనిగ్గు, వల్వనుం
డివ్వలనిగ్గు బ్రకాశమిడ ♦ డింపనలొందెదల నిగ్గు, ని
ట్టిస్వచ్ఛమృచ్చకుల్ దనర ♦ గన్నకు కన్యకు డిచ్చులకె
ఇన్ని మేలి సౌందర్యము. ఇంతనామె ముస్తేబంటిరా వినుండు.

సీ. నవోత్పయితిములై ♦ హవణిల్లుమేల్తుగా, శరముపై నేవేళ ♦ వరులుచుండు
రత్నప్రసాదమున ♦ గహిక ప్రేమకీలు, భుజకీర్తిలట్టుల ♦ పారయుచుండు
తనకంటాయారిలే ♦ దక్షిణతిగానిన, పతికనుల్ గళమున ♦ ప్రబలుచుండు
దానకంకణములు ♦ దాల్చిన గలిపెళి, బచ్చంకంకణాల్ ♦ బరగుచుండు
తే. గీ. నేలఁదీరాదు విధమున ♦ మేలిపట్టు
సన్ననా తెల్వలంగాన ♦ జక్కపూని
నీరువంటి కండువపైట ♦ వెలిగఁదాల్చి
మబ్బరంగగు బాకెట్టు ♦ మమతనాను

ఆయమ నవామి గారాబుత్తతికయగుటచే గ్రందినడచి యెఱుంగడు. మెత్తని తివానీలపై నడచును. నవదానప్య దామె లంగా పాదములను గప్పి నేలపై రెండు మూడు గజములవఱకు బొడవుండుటచే నాలంగాను బట్టుకొని యామెకూడ నడచు దానీజనంబుల సంగతి వినుండు.

చ. ఇలజలహార పోసినటు ♦ లింపగు మేల్గలతోత్తు లేడువం
దలు, పటకాలుజల్తరవి ♦ వారిచినడుక్తు, కేలకంకణాన
ఘటఘటమ్రోవ, గజ్జాయలు ♦ కాల్గెధ్వనింప ఒకావలదరికా
నిలచెదరెప్పుడేమి పని ♦ నేర్చునో నల్ల తయారుచిత్తుతె

చ. చెప్పుగ నేల నావరపు ♦ చేడియలంద మెయారహాసహా
కప్పినవాసనా మెయి ము ♦ ఛాల్చి కొము గాంచి నేని నే
నొప్పుగ నందకలైనని ♦ యుజ్జుటలూగెడి నీదుభార్యతా
జప్పునస్కిచ్చే మునిగి ♦ జచ్చును దోసెడు నీటియండునకా

జగ—(స్వగతమున) ఓహో! నాగర్వము నన్నే యణచివైచినది. భర్తముక్తి
మంఖవైఖరి విలోకింపగా బకావళిపైకి మనస్సు పోయినట్టు గన్పట్టుచున్నయది,
(ప్రకాశముగా) ప్రాణేశా! మాటలపాటవముగల నాబోటు నల్లవలకేమిరండు కియ్య
గృహమునకు విక్రాంతికై వెడలుదము. విశోదవల్ల! ఇంకాప్రశంస గట్టిపెట్టుము.

విసో—అంతయు నీచిత్రమేనా?

సదా—(వినుగుడలతో) సఖీ! నీకు వినుగుగానుండిన నీవు తెడలుము. నేను
సాంతముగా వివచ్చెద.

జగ—(స్కిచ్చే దలపంచుకొని వెడలును)

విసో—దేవా! త్రిలోక సుందరాంగులని పేరువడసిన రంభ, యూర్యశి, మేనక
భృతాచి, తిలోత్తమాది నవ్వర మత్తికాశిమలను నిత్యము గాంచుచు నిర్గుణాచలరా
సన సౌందర్యమునకు చిత్రవిభ్రమము నొంది యామె ఛాయాపటమును దేవశిల్పి యగు
విశ్వేశ్వరచే వ్రాయించి యుంచినవాడు. నెలచైనవో మీ యేకాంతమందిరంబున
గుప్తపటచి యుంచితని నచట కేలేంతురేని దానిని జూపట్టెద.

సదా—అట్లులైన మరేమంచిది. నేత్రోత్సవముగా జూచి జన్మము సార్థక
పటనుకొనినెందు. రమ్మ.

విసో—మంచిది.

(నిద్రామింతురు)

(తెలునాలుగు)

శృంగారము

రాజా సదానందదేవుని యోకాంతమందిరము

[బకావలీ చిత్రఫలకమున కెదురుగా నొకటర్పిపై సదానందదేవుడు

కూర్చొని యుండును]

సదా — అబ్బా! యీ బకావలీ చిత్రఫలక మెంత సోయగముగా నున్నదా

కా. వాలుంగన్నలతోడ దృష్టినిలిపా ♦ పైవల్లదాతీరు డా
కేలంజేరచి యాదలందు పదమూల్ ♦ కీలించుచున్నెలపై
నాలోజించుచు గూరుచుండెగడ నే ♦ వారొక చిన్తోయితో
ఫాలంబందున కస్తూరిస్మరయ సో ♦ ఫాటర్పిపై పూసుగా
అహా! యిది నిజముగా భువనమోహినియే యొరుండునోపు.

మ. తురులొక్కింతగడల వీలపున ధరన్ ♦ నుచ్చెట్లుజీరాడ, సాం
పూరయన్ లేనపు మోమునందు, మెరయన్ ♦ బొంగారి సింగారమా
యరువక్షోజయుగంబు పయ్యెదను నో ♦ హోయంచు నగ్గింపక
పరువంబారగ, గూరుచుండెగడ సో ♦ ఫాటర్పిపై తీవిగా

నిశ్చయముగా నీ నెలంత మోము చంద్రబింబుని జెప్పవచ్చు నేమన?

చ. భిలిభిలి బింబమాకృతిగ ♦ వట్టుడనంబు, కళ్ళలో తెలుగునన్
బెలువగు శోభయుంగలిగి ♦ చెక్కులు నెన్నగ చంద్రఖండై
వెలయుచు వాతెఱన్ నుధస్ర ♦ వించుచు నెన్నదు ర్థచంద్రమై
యలకుచునుంట నీచెలి ము ♦ ఖాకృతిగాంచ సుధాంశుబింబమా

పటికించిమాడగా నీ చిత్రపటమునం దొక వైచిత్ర్యము గాన్పించుచున్నయది
అయ్యది యతి స్వభావసీద్ధముగా నున్నయది. ఏమన?

ఉ. మీరనీలెన్ బయింటగుచ ♦ యుగ్మమొకించుకగానుపించ, బం
గారుస్వరూపమైన మన ♦ కంటె ప్రకాశమునొంద వీనిశృం
గారమటంచు లజ్జనడి ♦ కక్కసతీయ్యకొనెడి యూహతో
బోరగమీదపడ్డగతి ♦ భూవలు మప్పులు ప్రిందగప్పెగా

కూపస్థ మందూకము క్రియ నీప్రపంచపుగోల యెటుంగని నేను నాభార్యయె
జగన్మోహన విగ్రహమని తలంచుచుంటిని కాని యీ భువనమోహిని యగు నాబకావలి
చెంత కాయంతి యొకటి సోదర్యుకల్తె.

[ప్రళయ జగన్మోహిని]

జగ—అహ! నన్నే స్వర్గమున నన్నే మోక్షముకొని పట్టిపెడియలు నాచెరి
మెలంకు నాకానెలము నేడు ఒకావని పై మావాభ్రాంతుడై యున్నవాడు. అవా
నిలుగి పడం మెలకుల త్రిప్పగలుగుదును. అన్నన్నా!

సీ. లిఖించునవలెనన్న • లేఖిని మందిచ్చి, అందమనిలుచుండి • యుండవలసె
మైగావెనెడు • నను నూన యుమి పులు, గొంగుచ్చి తోడిగిరి • నువ్వలె
స్నానమునకు నీరు • నేనెగాననియిచ్చి, తడియెట్టి తొకంబ • నొప్పుకొ
తుడిసిగోనకయున్న • కరుకులాడుదుమెల, నగుచునవ్వించుచు • బొగడవలసె

తే. గీ. అలలు నాయుపచారము • లందికుండ
కాడితుడుడియకు నామాయ • గాంచునండ
సుండునాథ క నన్నటి • సుండి నన్ను
కనెడు పక్కను మగ్నూర్వ • కగ్నకరి

అదితులులుండగా ఒకావలీ నిమిత్త ము మదనలి నొక్తును వెంటఁబెట్టుకొని
ఘోరాటవిఁ బ్రవేశించునట. అకృత్య మకృత్యమని బోధించి చూచెదగాక (సమీ
పించి) నుమాత్మా! నమస్కారము!

సదా—ఏమి? యెందుల కిటు నేతెంచితివి?
జగ—తిమి నేవనిమిర్తము.
సదా—ఇప్పుడు నాకుఁ కేయవలసిన నేవ యేమున్నది?
జగ—భోగ్యులు భర్తసేవ యునకుటకు వేళయొకటి యున్నదా?
సదా—వేళయు పాళయు లేదా!

జగ—అవును వేళయేమిటి? భగవన్నామస్మరణకుఁ నిర్దితమగు గాలముండిని
గతిగా ప్రాణేకుని సేవకు సాధ్యునణికి నిర్దితమగు గాలముందువా? ఈశ్వరుని సేవించు
మానవులు తమ కోర్కెలను బడయుగతిగా జీవితేకుని సేవించు పరివ్రతాంగనలు
కూడా తమతమ కోర్కెల నందఁగలరు. జ్ఞానులకు దైవభక్తి యెట్టిదో కులాంగనలకు
ప్రాణదైవము భక్తి యెట్టిది.

సీ. స్వర్గంబునకుఁ కేర్చు • నరిగ సోపనపంక్తి, ప్రియపదసేవయే • విమలచరిత!
వలయుకోర్కెలుతీర్చు • తెలిమ్రాను సతులకు, పరిపదసేవయే • భవ్యరూప!
అలలుఁకాంతను • గొలుప విద్యుతుదీప, మాత్యేకు సేవయే • యనుపమాంగ!
తనుసేవానముగప్ప • భరణనాశకుచీర, భవ్రపాదసేవయే • కువలయేశ!

తే. గీ కనక వెలలేని మెయి కలం • కార మరయ

కాంతుని పనిసేవయే యలం • కార మనసు

ఇట్టి ఘనకార్యతతి హట • పట్టు గాగ

సలుప వేగేమి పనిసేవ • సతులకెన్న

సదా—సతీహితసేవయందే భర్త మురింగియున్ననో నితర గానకీలు భగవదనుల గతి యేమికావలెను?

జగ—ఇప్పుడు తా మేగాచకార్యమున మునింగియుంటిరి?

సదా—ఇంకా నేను విప్పి చెప్పవలెనా? ఎదుటయుండిన పటమును చూడు. తరువాత నాయన వ్రత విలోకింపుము. అయ్యదియే భగవానవాలుకూడెనని బహువలీ. దాని సోయగము వీక్షింపుము.

స. మిలమిలలాడు వేడిసల • మీలను నేల కనుల, ధరిత్రకిం

జలజలలాడు తుమ్మెదల • చూడ్చును దీప్త తురుల, మరన్ సదా

కలకలలాడె దోసపు మొ • గంబు, కగళ మిలుమిట్లు కొల్పెదా

తళితళలాడు మ్రయోజపు • తిన్ని! యనుంగుని బాధ కొల్పెడుక

అయ్యయో! బకావనీ! నీమోహనగ్రహదృష్టనమ్రమున రాచకీయ వ్యవహారములే కాక ప్రపంచవ్యక్తతకూడ మఱచితిని. అట్టివానినై నీ కేల దయగారు? ఒక్కసారి నాదన విలోకింపవేమి? ఎంతని నిన్ను వర్ణింను? ఆహ! ఎదుటనున్న నేను నీకు పథ్యము కాదా?

జా. కూర్చొని కుర్చిపై నెవని • కోసరమై నుదియందు నింతగా

జచ్చ యునర్చుచుంటివి? కృ • కాంగిచ్చియై యిది వ్యాసమా? నినుం

గూర్చి తిలంప నన్నని • తుట్మలనూ చనువోయిపోడ నీ

పర్యవతేసి చేర్చుకొని • కండనుజాచుట వ్యాయమా చెలీ!

(అని వ్యాసాహమ సభినయించును)

జగ—అయ్యయ్యో! యిదేమి వెట్టితనము? నీకు భాగ్యముకలుగునని చెప్పినంత నే యుచ్చొలిగెడి తెల్వితని ముదానిగతి యెవ టినో గొనంబులో కొక త్రిజగ హోహవాకారి మున్నదని యా ముదుసలిబడుగు, కొండలు కాల్చెడి కొఱుగి, వచించి నంటచే దానికై పరిపించుట యెంత విచారకరము! ఎంత మోసము! మహత్మా! మీ యట్టి బుద్ధిమంతులకు నాకుట్టి యాగవేకియా నీతిగూర్చుట. అయినను నావెట్టిని చాచుకొనుటకై కొంత వాగ్దేవ తునింపుడు.

౧౫. పోహనింప దేవనికి * నొప్పుగ వెట్టిజనించు, నాకలిక
దాహముగల్గు నిద్రలకు * తప్పక లేచుము పాలిపోవు, సం
లేచుములేచు చేదగును * తీపకు ప్రాణము, బుద్ధి దూరమా
మోహపితాచి విరాగతిగ * మూర్ఛమునెక్కి కలంగి పట్టుగా.
మాయ నోలేనా! పరాకునొండక చి త్తగింపఁ బ్రార్థించుచుంటిని.

౧౬. మతి చలింపఁగలేయు * మతిహీనునిగఁజేయు, న్నపతిప్రావరించు * నటవిద్రుప్త
నగముకుఁ బ్రాకించు * నగుబాటు తెప్పించు, నటువుమగ్నాదలు * పాటఁదోలు
దినును వర్ణయగు రా * త్రినిచుక్కలగఁజింపు, చనుధనుపొద్దించు * పటమువిడిచి
చాతికిఁ బఱచించు * గోరిమ ద్రోయించు, నేడ్వల బొబ్బల * నెసఁగజేయు

లే. గీ మోహమనెడి పితాచంటు * మూర్ఛమెక్కి
ఇట్టి చెడుకార్యములను జే * యించి తుదకు
గుండెలను దివి రక్తంబు * త్రోలివైచి
కట్ట ప్రాణంబుచీయు ని * కట్టంబుగాను

కావున పగనారికైవసు మోహపితాచ మావహింపఁగూడదని నాయభిప్రాయము.
సదా—చెలి! నీరుపన్యాసభోగిని నాకలకెక్కుట లేదు. నాస్పృహయగుట
మం బాటకానలీ రూపము చిత్రింపఁబడి యున్నది. నాకట్టెదుట యిప్పు చాయొప్పు
లాడి నిల్చివయట్టు లున్నయది ఏవిధముగా మరించుకొండ చున్నను నాడెంద మా
యిందీనరాకీ దిసకే లాగుకొని పోవుచున్నయది. ఇంద్రియ లోలుండ నగుటచే స్వ
తంత్ర హీనుడ వైతిని.

లే. గీ తరుణి! మోహ యంత్రంబునే * తంత్రమంచు
కట్టచది స్వతంత్రముచది * కదలలేక
అద్ది యాడించిన తెలుగు * నాడుచుంటి
బొమ్మ లాటకాంత్ర చెయి దో * ల్పొమ్మనగది

జగ—మహాత్మా! మిమ్ములను మోహమునే ఖడ్గము గాయపఱచుచుండ నా
యొక్క మంచిమాటలనియెడి పల్కాప్త్రాని యుపయోగించిన నేమిప్రయోజనము.

సదా—సఖీ! నే నేమిచేయఁగలను. మోహగ్నిలోఁబడి పాటలుచుంటిని. కట్టు
బాటనే తెలుచీ నాయెదుటనుండి క్రిందికి జారిపోయినది. కేక్యమున వస్తువు నాపైవ
విశ్వాసమును జూపుట లేదు. నాబుద్ధి చపలశ్వమును బొంది నాస్వాధీనమునుండి
తొలగిపోయినది. (అని లేచి)

శంకటరమణ వృత్తము.

సారసాక్షి నన్నుగూర్చి * సారసార కాడకే
వినుడెందమా—సత్యుండమా—పయినొండగా
బగ — భూరిశౌర్య వైశ్యనుర్య * దూగమేల రయించనో
ఎవబాక్షికి—గన మీపయి—మనకుండదో
సదా — నారి! నిక్కమా మిటారి * గారపంపకున్నచో
చెలి! ప్రాణముల్—శృతియిచ్చెడిక—నిజ మచ్చట
బగ — మీరలిట్టి ఘోరకార్య * మూరకే యున్నదిక
శిరిదండీకి—ఇంక చెల్వటక—గతి యేమియో.

(అది యేమియ పాదములపైః బడి మూర్చనోవును)

సదా — (స్వంతయున) ఇదివఱలో నేనొనరించిన సలహాప్రకారము వినోదవల్ల
పాదములతో నరుదించిన నీసమయములో బాగుండును.

[ప్రవేశము వినోదవల్ల]

వినో — దేవా! బకావలీ యుండు బస్సవాద శ్లెకకు దెంచుటకు మంచి చసందయున
మావులను తీవిగ నలంకరించి జీవులతో గోటద్వారమువద్ద నిలిపితిని. రండు త్వరిత
మాగా వెడలుదము.

సదా — నేను నదియే యోచించుచుంటిని. మంచిసమయమునకే యేలేంచితిని.
ఇది మేల్కొండిన కార్యభంగమగును. పద పద.

(నిష్క్రమించును)

(తెలిసిన పాదము)

శ్రీ రఘు

బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

ద్వితీయాంకము

[ప్రథమరంగము—భోరారణ్యము

[సదాశంకరప్రేమ వినోదాద్రి యను దాదితోఁ నట్లొప్పునఁ

[బవేశించును]

సదా—(సంతోషముతో) వినోదాద్రి! మీయింద్రుని వందనము మీరిగా నుండునా? ఆహా! యేమి దీనిసోయము.

ఉ. మించిన పంచరంగుల, న ధీమేయపు పుష్పచతురుత్తోడ, రా
యందలతోడగూడిన తి ధాకముతోడ, విహారియెప్పుగా
మించియొనర్చు, ద్దగ్గరి ధీమేయగు నీలగు రాచఁబాట లొ
క్కించుక విశ్రమింపఁడగు ధీమేయగురాకుల చెట్లతోడ నీ
యంచినమైన తోట యల ధీమేయగు మిలువెట్లుకొల్పెనున్

కానీ వినోదాద్రి! యీవనాధిపతి సకలవిరాచరి సృష్టికర్త యగు భగవంతుడై యుండవలెను.

వినో—(స్వగతిమున) ఈమాయావము జేపాలుని కూతురగు “మామమోహిని” యను కట్టుబోసు దానిద్వారా మున్న నది. ఇందరి నేనుటంకమును లేకఁ గడిచినవో మనశ్శాన్తియు జయప్రసాదముగా నిగు నని నానుభవించును. (ప్రకాశముగా) రాజకుమార! ఈవనై చిక్కియుండు మీరంకిగా విహారి పవర్తు. మనము చేరవలసిన ప్రదేశమునుగూర్చియే యోచించుడు.

సదా—ఇట్టి! అప్పుడే మన ప్రయాణ మెంత వూర్తిమైనదియో యెఱుంగుదునా? మనరాజధాని యగు బంగళమును దాటి రాజపుష్కణముమొక్క యెడలిరుదకళెందితిమి.

విశో—జీవా! యీయదశమును గమనించిన యిందు సుశీలగా గవ్యస్థానమును చేరినట్లులే.

సదా—ఏమటుల భయపడుచుంటివి.

విశో—ఈప్రతిశేషముయొక్క మహిమ యట్టిది.

[అశ్శశమైన రెండు శేష్ల వృత్తమునో (బడేరించును)

సదా—(సంతోషముతో) ఇట్టి ఆ కుదంగముల నటనము వాటి శృంగారాతి శయమును నీక్షించును.

లే. గీ. కుదనపు లోనేనొప్పి కొమ్ములార

తొడగబడి జరీబుర్రులు • నొడలకల్లు

మెడలవ్రేలాడె పరికము! • మిలమిలనుచు

నెదిరి నెమరులగలి చెర • లాడుచుండె

ఇవి లేగలని యెక్కడయడండ్డి ఛప్ర, యెక్కడుండుట వలన మిగుల నందముగా గవింబడుటయు ఏమగులవలె సున్న యవి.

విశో—(స్వగతమున) వీటి యాగమునను కొంప వట్టేటగట్టటలే (ప్రకాశముగా) పూజ్యుండ! వీనికై భ్రమయెడలక మన కార్యసాధనమునకై ముందంజ వేయుము.

సదా—(నినిపించుకొనకుండా! ఏమి? యీజంకలపాఠము నాకింక కష్టము సంభవించినను సరే పట్టుకొనకమానను.

మల్లె. ప్రాణముల్ కొనకుండి నిట్టుల • బట్ట కొరీగు యత్నముకొనాగుగా నొనరింక మయ్య వి • మద్భుతినో పోయింజెగా

విశో—

మామమానుడు బొల్లబట్టు • మానుజీకలసుమ్మి, ఆ

బావిపెల్లను కార్యధింగము • వైగదుఃఖము వాటింక

సదా—(ఉవ్వెల్లూరు టభినయించి) ఆహా! విశోదవల్ల!

మల్లె. ముందుకార్యము మాటచూచిము • ముందుజీంకలబట్టగా
నందమయ్యెను దుఃఖమచ్చిన • నల్లుగాకే త్యజించినే
ముందుకంజను వేయజాలను • పోవనిచ్చెద నాహము
బెదురుజొచ్చిన వానివెన్నొని • యేగి కెల్లొక లిప్తలోక
అంకనంబి కిచ్చటనే మసలుము. ఇదే పోయెద. చెల్లె.

(అని గుఱ్ఱముతో సప్రక్రమింపడును)

విశా—అయ్యయో! ముందేమిసాపము.

(తనకున్నును గూడ పలుక త్తించుచు)

మద్య వస్తువులకు సరేంద్రపురికి * వస్తువులకు కుమారకా
ఇద్దరకు మును నెచ్చుపైసను * నిట్టిదింకలగంటి వీ
యెద్దియో నిను మోసగింపగ * నేర్పుగా రగియించె నా
పదుపట్టక రామధన్వని * పాటుమీకు లభించుగా

(అవి విన్నోదనల్లి నిక్కిరించింప తెలివాలము)

“ స్వస్తి ” య రంక ము

మరియొక యరంగము — అందోక కాసారము

[ప్రవేశము సదానందుడు హయముమీదుగా కాసారపుటొడ్డవ]

సదా—(విచారముతో) అహ! హరిణములా మాయమైపోయినవి, విన్నోదనల్లి నా
నిద్ర వచ్చితిని. అయ్యయో! బుద్ధిహంద్య మెంతగతి తెచ్చినది?

తే. గీ. అకట! నాకేమిసల్పె న్న * హంబుచెలుపు
పడుచుడన మనేవా యి * క్కడకుడెచ్చె
అనిలమా! నిన్ను విడనాడి * చనినవాని
కటవిమాగ్ధంబుఁ బల్లవా * రైసలేర
యంచునాచాదితోడ న * చించరాదె

అహ! ముందేమిగతి? ఇదిమంచి యిచ్చెడ్డ యిదికష్ట మిదిమఖ మని బెల్లవా
రైనను లేదు. కాని కీడులో మేలనుగతి నేరొందినశని కీ కొలంకు కన్నకు టొక
కుభమే. ఈశ్వరబలము నీ మహిమహిమనకుఁ గట్టి కడుపుఁట్టినన్ని జలంబులం ద్రాచి
తరువార ముండుగతిని గూర్చి యోచించెదను. (అనితనవాటిని దిగి యొక చెట్టునకుఁ గట్టి
కొలనుగట్టున నిలచి) ఈకాసార మెంత శృంగారముగా నున్నయది

తే. గీ. చదరమైదుట్టు సోపాన * సమితిచేత
పాలగచ్చున చని, వలు * మూలలందు
జాణబడి కూరుచంటకు * తీరువైన
చలువరాతిన్నె లొడ్డవ * వెలయుచుండె

అహ! యీనీరము రెంత సోయిగా నున్నయని?

లే. నీ. కాంతిఁబొంది నిర్మల • స్వాంతులగు నుఁ
జెలఁగు తాపనకర్తుల • చిత్తమటుల
చలనమునఁబడి లేఁ ని • స్పృలముతోఁ
నిలచియున్నది యాచర్యుఁ • నీరమకంఠ!

ఈనిశ్చల మగు జలంబును ద్రోలి నిశ్చలస్వాంతుఁడ నయ్యెద. (అని ప్రాగుఁ
నభివ్రుంఁచి) వహ్వా! ఏమీ వీనిరుచి. మంచులోఁ జక్కఁ జలపి గడ్డపారించిన పాల
మఱి తీయని రుచికలిగి మిగుల చల్లగా నున్నయని. (ఉక్వాదమును విడిచి) అమ్మమ్మ!
ప్రాణము లేచినద్యున్నట్లున్నయది. (ఆకాశమువంకజూచి చేతులుజోడించుకొని) ఓహో!
సైవమా! దీనరక్షకా! ఆపద్బాంధవా! ఆనాథబంధూ!

ఉ. ఆరవపాదకుఁ మిగుల • నాత్రముజెంది, విదాహ మొంద, సం
ప్రీతిగ నీకొలంకు కను • పింపఁగఁజేసి శ్రమంబువాపి, న
ట్లారతమా స్మరాగ్ని బడి • యందుఁ గృకించెను నన్న దైవమా
నాతిబకావలీ మఱిని • నర్మిలిజూపి శ్రమంబుబాపన

(అంతరిమలలో నీటిమట్టనలుకు బకావలీమఱి యొక స్త్రీ) లేచి కనయూర్ధ్వ
కాయమును జూపుచు)

ఉ. ఓసుకుమార! ప్రేమయనఁ • దొప్పుగ వచ్చినిరున్న నే ననే
భాసునమైన ముత్యమును • బ్రెకొని నైకొనఁడౌ తలంపుతో
నీసమయంబునం దిటకు • నిన్నిదిసాలకు దైవమం వె చే
బాను! బలార! రమ్మ పాలు • పారగ నిందె వసించుమంటిగా

(అని తటాలవ మునిగి పోవును)

సదా—అహ! దైవమిప్పుడే నాయెడల ప్రసన్నుడైనవాఁడు.

ఉ. ఉచ్చినచావిదోయి పను • పొప్పెద మబ్రనుగాగ, దేనియల్
జొచ్చిల మోవినుండి, సొగ • సొల్క ముఖంబున, వాణజూపుతో
నిబ్బరకింది, రమ్మని ధ్వ • నింపగ గాజులు కేలఁబిల్వ, న
బ్బబ్బ! యిక్కట్లునల్లరిట • వచ్చియు నీకయిగా బకావలీ!

(అని గుఱ్ఱాలున నీటను మునుఁగను)

(య వ ని క జా అ ను)

తృతీయ రంగము

[ప్రదేశము—మా మామోహిని యుద్ధానవనము—అందోకమహలు]

[మాయామాహిని సోపాకుర్చిపైఁ గూర్చొనియుండ నెదురుగా మహిళ
యను చెల్మికత్తియ నిలబడియుండును]

మాను—ఓసీ! మహిళ! సదానందదేవుఁడు పునకొలనులో దాహమును తొను
కుండి “బకావలీ రూపమును భరించి” నేనా నీటిమట్టము వలకును దేలి “ఓగూ
ప్రేమయును సముద్రములో నెన్న నేననేమందిముత్తియనును గొనుటకు సమయమునో
యేతిందితివి” అని కేక వేసి యుండు మునుఁగ నాచెన్నంటి యాతఁడు కూడ మునింగి
యున్నవాఁడు. కాని యింకను నిద్రకి రాలేదేమి?

మహి—చెలీ! ఆతఁ డెచ్చటైనా దాని తెలియక మసలుచున్నవాడేమి?

మాను—దారితప్పవలసిన యశ్శివమేమి? దొసవేళనట్టు లా కొలనునుండి యీ
మహలునకు మార్గము నిదానముగా నెన్నయదే.

మహి—అయినచో గడి మురిగిడియలో రాగలఁడు.

[ప్రదేశము—సదానందదేవుఁడు కొంతమారములో]

సదా—ఆహా! యినేమి ముచ్చకము! ఆశ్చర్యము! అక్కజము!

ఉ. బోర! యిదేమియబ్బరను • హా! కనినొక్క సోవరములో

చీరుగఁగ్రంకి యీవని • తేలితి, నెమ్మొకాని, మేనిం

పారగఁదాల్చినట్టి పలు • వంటలుకాని యొకింతి నానలే

దారయచిక్రయయ్యెను భ • యప్రకమై మదితల్లకిల్లెఁగ

నిశ్చయముగా నెంచిన యొక్కడిసకొవరము? ఎక్కడియుద్ధానవనము?

మాను—నెచ్చలీ! ఆతఁడే రాజపుత్రుఁడు

మహి—(మామటవలసినయింది) నిశ్చయమే. నీకొక్క పూవు, కాను,
యవస్తమారి పండుగా పరిణమించినదనుకొమ్ము.

మాను—ఎట్లు? క్రియకట్టవలెనుగదా?

మహి—మన మామలను దాఁటి ముక్కడికి వోగలఁడు. వంటలుంటి కుండ
లనుకొమ్ము.

సదా—(కనమునంతయు లెస్సగా బడికింది) ఈవనము వరులపై యుండువా?
కిన్నెరులపై యుండువా? ఈవృక్షవైగల్గ మోక మామరిగా నున్నయదే. ఆహా!

ఉ. అక్కటకల్గి పక్షితిలి ♦ లీలను సావపమూలలొప్పె, పెం
పెక్కినపుష్పముతో ఫలము ♦ లింపుగ నొండోయలొక్కదానితో
నొక్కటిపాటలాడు కొను ♦ చుండెను, పుత్రచతురులు గాంచగా
అక్కని రత్న సమ్మిలిత ♦ జాళువరేకుల గాయనొప్పెగా

ఇయ్యది భూతివనము కాదుకదా. (ఇటునటలు నాది) అమ్మో యిద్దఱు
ముద్దీయలు ముచ్చటలాడుకొనుచున్న వారు. వారిలదై యీ యారామ ముండనోపు. వా
రలసంగతి విలోకించిన వరులుగా నుండిరి. ఈవనమై ద్విత్వము విలోకింప భయముగా
నున్నయది. వారలను సమీపించి కనుగొనియెను. (అని సమీపించుచు)

మహి—అయ్యా! మీరెవ్వరో నిరాటంకముగా నిందులకు రావగువా?

సదా—బ్రహ్మపై నాశలేనివారికిఁ బ్రవేశించుటకుఁ దగినది తగనిది యను
పట్టి వినుటలే యుండువా? (అని మాయామోహిని ప్రక్కను గూరుచుండును)

మాయ—మహిళా! యిదేమిచుట్టతీకము? పాతబంధువులి ఎలె నాప్రక్కను
గూర్చున్న వాడు.

మహి—పాత బంధువులనుగానెదామి మీతోఁబురారణమున నుండి చెలిమి
గలవాని గతిగఁ చెంత నొకిం దొక వ్యత్యాసము లేకుండఁ గూర్చిని యెన్నవారు
ఏది యెట్లున్నను మియిగువురు కవ బాటగా నున్నయది. మిమ్మల నెఱుంగని వారలు
మీరిద్దఱును మేలై మేళమానుల కిట్టనియో లేక నాలుగుగలయో తలంచక మానదు.

మాయ—ఏది యెట్లున్నను? ఎవ యింటికి వారతిగులు, కావున మనము
ముందుగ మాటాడి యతిని సత్కార మొనరించవలెను. (సదానందునితో) ఆర్యపుత్రా!
ఎవ్వరునుండి తమరాకప?

సదా—నన్నడుగ కిటికి వారాక నీకే తెలియును కాని మేము పరాయలము.

మహి—మీరు పరాయలైన మాగృహంబునలే యేతెంచెదరు?

మాయ—దేవా! మేముని బహు వచనము పల్కుచుంటిరే. ఇందుమితోఁ
కాటు నేనుకూడా పరాయి దాననా యేమి?

మహి—అమ్మా! ఈమహనీయాని వచనంబులయం దవ్యక్తము లేదు. ఏమంటిరా?
ఈవనము భగవంతుండగు జేపాలునిది అడువారికి పట్టినిల్లెప్పటికైన నెరువ కాని
స్వంతము కాదుకదా? అది గ్రహించియే నాగటుల పక్కిరి

సదా—(స్వగతము) ఈపక్షిజాననయే నాకానరోవనమునందు కాన్పించినదియై
యుండనోపు. ఇది నాకార్య విఘాతమునకు కనిపె గాపకించుటయే కాక మైగా
నాతో నివృత్తము లాడుచున్నయది. (పుకాళముగా) ఎందులకీ ప్రస్తావన.

మామూ—మహిళా! అగ్రలితో నున్నవారిని పరిహాసమాడిన గోపము రాగ్ర
లడు. కావున తగు ఫలహోపస్తువులను కొనివచ్చుటకు బనికత్తిజులకు నియమించుము.

మహి—మరిదిది (అని లోనికగి పదిమంది స్త్రీలతో వెండిగిన్నెలతో
సారాయి బంగారు పశ్యములతో మంసమును గొని ప్రవేశించి) అమ్మా! యిదిగో
గొనివచ్చితిని. (అని సదానందజేవుని ముంగల నుంచును)

మాయ—మహాత్మా! దానిని స్వీకరింపుడు.

(అంత పశ్యరమునుండి ధ్వని)

సదా—(ధయము వభివయించి) మహిళా! యీసారాయి మాట్లాడుచున్న
యిదే. యేమి? యీ యాశ్చర్యము.

మహి—మహాత్మా! యేమి?

సదా—

మర్త. మీరు మమ్ములఁ ద్రావించినయెడల * మేము వట్టివ భంగి మీ

కాగ్రకుండిన దుఃఖముగతి * యాటునాటును కావునక

కీర్తనము నొటిచెంతకు * చింతవాని ముదింబుతో

నారగింపుము హాయియా సుఖ * మమ్ము ప్రబుద్ధుగ చేవరా!

మాయ—దేవా! అందులకే యక్కడ పశుమంజిరా? చూడుడు! నా మంజిర
ప్రభావము? మీరలు కోరినఫలము లన్నియు నుండి పక్షిరూపముగా మీచెంతకేలేంది
వృత్తమొనర్చుచు మీనోటివద్దకు దివంతట తానే తినుడు తీసందని యేగునెంచును.
మీరలెంత భుజించినను దానికి దిగుకులేక మీరలు కృత్రిమపాండిత పిమ్మటా ఫలము
మరల పక్షిరూపముధరించి చెల్లిన కృతార్థస్థావమునుచేరి మరల ఫలరూపమునుబొందును.

సదా—(స్వగతమున) ఇదియొక మహామంజిరకలైవలె నున్నయిది. నామనో
దుఃఖము నాపి యీదిగ్ర మొకింత చూచెదగాక (వృ)కాశముగా) మోహిసి! అం
కు గావలె. (అని యొక ఫలమును జూపును)

మహి—చిత్తము. (అని యేనో యొక మంజిరమును జదివి లెక్కముతో నా
చంతుపై గొట్ట సదానందుని నోటికడకు వృత్తముతోఁ బక్షిరూపముగా వచ్చి నిలు
చుండి తినుడు తినుండను)

సదా—(ధయము వభివయించి) మోహిసి! నాకు దీనిని గాంధ వెలుపు జనిం
యచున్నయిది మరల పాదపకాఖను వంటుకొనువట్లనరింపుము.

మాయ—చిత్తము పిఘరాజమా? మరల నెప్పటికా వలంకరింపుము. (అనిలెక్క
మతో నాథలమును గొట్ట నది పక్షిరూపముగా నెగిరి ఫలమై వృక్షము నందికొనును)

మహి—దేవా! అపవిత్రములు లుండనిండు. ఈ స్వయంవరి సారాయిని త్రోలుడు. (అని సారాయిగల గిన్నె గొనసనును)

సదా—భ్రష్టులైన ప్రాచుర్య వర్జియించి. ఇది చిత్రకే? శేషంత ప్రాచుర్యం వరల వంతయు పూర్తియై గిన్నె చుప్పటికలుగు నిండుగానే యున్నది.

మాయ—అయ్యో! మానవ్ర సామర్థ్యము విష్ణుదేవను గ్రహించితిరా?

సదా—(స్వగతమున) ఈమామలాడి తన మంత్రాధికయముచే నన్ను భయపెట్టి లోకావసరిని (ప్రకాశముగా) ఒహో! నీమంత్రసామర్థ్య మిప్పుడేమి నీవారాలలో కావలసినవమును భరించి నన్ను మోసించినప్పుడే గ్రహించితిని.

మాయ—(తలపొంచి) దేవతయ్యది పుట్టి యున్నదికదా?

మహి—నచ్చెరీ! మనమీ యతిధి మూడు భాగములుగా సక్రమించకతె అంగు మొదటిది భోజనసత్కారమైంది. రెండవది మనోహాసమును గూర్చి డాట పాటలు. వాటిని సక్రమించెద. మూడవ సత్కారమునకు నీవుంటిని యాతడు న్నాడు. సెలవైనవో వారవారములును బ్రవేశించు బెట్టెద.

మాయ—మరిది. త్వరితముగా రిప్పంపుము.

మహి—చిత్రము. (అని కనుగొన్న చిత్రముగా గొందలు కాంతలు ప్రవేశించి నదావండున వెనుకగా నిలిచి అభిషేకములతో బాడుదురు)

పాట—ఓహో

మహారాజ! మహి కాధారా! మరీమోహిని చెలినిన్నె

గోరక—(ప్రియమునన) గూర్చిన) గొనలద (నా)

||మహా||

నీదగురమీకే—మేదిని నెచును

సాటువరారా—మేటిసుధరా

శేగమే—బాగుగా—గయిలోనన—నీహృదిక—దయపును ||మహా||

మాదగునివ్వర—చులనీవలకును

వాదరముగనిడి—అదటధక్తిక—గొనుమాకారా

||మహా||

(అని అడ్డదిడ్డముగా నృత్యము సేయుదురు)

సదా—(నినుకుతో) చాల శృంగారము.

మాయ—కాంతలార! మీనివాసములకు రొందు. మారాజుగారికి బడలికగా న్నీర్పణి, నీదకు నేరనూదా యైంది.

తెచ్చెలులు—నుంది (నిన్ను)మించుదు)

మహి—నచ్చెరీ! మనము రాజుగారికి నొకర్పదగిన యువకృతి యేమిన్నది.

మామ—మరలు చేయవలసిన యువకాక లేదు. ఇక వాడుచేయ వలసినదియే యున్నది. మహర్షా! అంతే...?

కం ఓరిపతి మాతంగియా దగ్గరనులై శోధింశుఁ * వానియొద్దే

హితవుక సంతసపడితి ను, క్షితి నొసరితి నాను * గావంతుసభా!

సవా—అయ్యో! యిది యేమిసాహసం! నీవంటి మార్గమును. ఒకవస్తువు యొక్క యుక్తియొక్క విధానము నన్ను నిర్బంధించితి. నీకిత్యవరకు గాదు భృత్యులను శిష్యులను నానిదనే చరించు ప్రవచనమును స్వస్థముగానుకంటెన రాజ్య లక్ష్మిని త్యజించి యేరెందిరి. నాకుండలు అవిధమున నంతోప మననదియే లేని యువకుని నను నే నెటుల సంతోషపఱుపఁ జూచుదును. ఆసంగతి యటుండవలయు. నేనెద్దానితోనరమై సర్వమును త్యజించి ఘోరకాంతారములను బట్టితితో అన్యాయములకు యాపమును భరించి నన్ను మోసగించిన చేపకత్తెవు దానిలను గాచెలియును బకావలి క్షత్రురాలవు. ప్రపంచమున మనజాను నుగ్గులు క్షత్రువు లేవంటినా?

తరల. ఒకడుపోవహిరంగ కాశ్రమఁ * దొక్కడెం గె స్నేహితుగ

ప్రకటకాశ్రమఁ దొక్కకాశ్రమ * బంధువుల జేరిన్

నిశామవీరల మువ్వోరుడు * స్నేహితుల్ బావాలు మా

కుటుంబాశ్రమ వాంటిన్ దిను * దూరమందు వసింపరొ.

కావున నేను మీకు మరలముగా నందఱఁగింపఁచిన. (అని దూరముగా నిలుచుండును)

మహి—మావందు బాగుగా శరీరమునను బలమైన నుండయు ముకుటపాలు కల్గించుచున్నయది.

మామ—(కోపముతో) దేవా! నదానందా! నన్నెరిగిగా నెంచి చుటకనగా మాటాడుచుంటివి. నాసంగతి యెఱుంగవకాలోయ. లోకప్రసిద్ధి వహించిన కేసా లండను కట్టబోతువాని యనుచు నుండును. కట్టబోతువిద్యయందు నాకుండినయన నూన బొందెత్తిమును నీచేమాది యుంటివి. ముగ్ధులైరాది ప్రవాసంచార మేమగుడి యల నాకులనుం దిశలను మార్చుకలను. తొక్కిసిరిలో నాకను యంతయు మువ్వలు (వెప్పించి యుండుములు మిఱుములు పిరుగులను బట్టించి మరల మాయమును గావించుకలను. నాతోఁ జెర్చికి నీవిచ్చింపఁజే యిటనుండి యొక్కఁగుడియి లో ఒగ్గవాలెట్ల నాకనునగ్గము మీఁదగా నుండు లా. (కాంతిముతో) దేవా! ఇట్టిదాననిను నన్నీల నిరసించవత్తు. వీరిలా మోకాలొడ్డువాఁడంటునా? వినుము.

ఈ. ఎన్నఁడు పట్టవో యిదట • తన్నఁడు కాఁగిట కాల్తువో యటం
చిన్నఁడు రాని మోహమున • నింపుఁ జేసినువేయి నక్తమున్
బహుఁ గ్రోవించుంటిని ను • భాంగ! ఎనున్ దయఁసేయి దేనిపై
నున్నవో కోర్కె కాక యెట • యెన్నవి యెన్నియు పొందు మిచ్చటన్

సదా—దే! నాకు పలకునది లేకపోయిన పిమ్మట నివి యెన్నియు నెందు
లకు వెళ్తున్నె పట్టకొనిదా! నీసంత వివ్వందులైన యేతెందిరిని?

ఈ. భిక్షుము కోని పై యటకు • వచ్చినవాడను నాను రాబ్బ ను
కోర్కెము నొందువాడనల • ముందును ముప్పును నేడు వ్రసమో
భిక్షుముగఁబు నాకోరిగ • వానిని నేత్యబయింపివాడ నొ
భాగ్యవర్తి బహులి ను • భాంగ ను సొఖ్యము గోరుముంటిచేన్

మహి—దేవా! మోకు మామోసిన యావనవాల్గిభోగభాగాభి లావయం
దభిలాష లేకా?

మోహ—(వింతాగన్భముతో) ఆవు నెలువందుడు! “మసివచ్చిన వానిగా
దను” కిది కట్టెదుట నున్న ఎన్న నిరసించి నట్టిపల్లముల దుండిన యొక దుష్టురాల
ను, నోమోహితవని కూడను, హింసామతి వైరము వగు తురుష్కవాని పట్టి పట్ట
బట్టులను మట్టిడి యుట్టులుగాఁగుట యంత హాస్యాస్పదమో తొలుంగలేదుంటివిగా?
(కోపముతో) ఎన్ను లెట్టి కీ? మాకు మున్నగు నాచమత్కారము. నామొక్క
మంత్రసహిహాసము చేసిన నీవు ప్రేమించిన బకావలిని, నీవు త్రిలోక సుందరి
యని యింపని బకావలిని, నీవు మహాసాఖ్యమును బొందదలచిన బకావలిని నీయెదు
టనే కాల్చివైరం. తరువాతి నీవైనన్ని మోహమును చురలించుకొనియెద. హం
బాగర! బాగర! (చిక్కట్లు చేతఁగాని) మాకు మా మంత్రపుకట్టిచే నాబకావలిని
లప్పించెద. (అని యొక మంత్రమును జరిపి కట్టను వైరవేయగా బకావలిపటి యొక
వ్యాంటి మింటిని నిలచి యుండును)

మహి—గాలా! అట్లచ మింటిదన విలోకించుము నీవు ప్రేమించిన నీవు కామిం
చిన నీవు కలంచిన నెంత యగు బకావలీ దక్కము కాఁగలదు.

సదా—(పీక్షించి ఆశ్చర్యముతో) ఏదో! బకావలీ!

చ. శంశంబలాప ముంగురులు • లేగి మొగంబున, వెన్నకేశముల్
శపథపలాపం, బయ్యెన యె • రిన్ తివుటివ్వన, నాపఁ జల్లవన్
బ్రుదములంక గుచ్చెను • పాలక లింపు ధ్వనింప మించు తీ
తపాది తక్కుతక్కుమని • వైదలి! యాయన నీదులాడెన్

అత్యంతము వియ్యవరమున నున్నప్పుడు నీయట్లులనే యందుదు. (హయా మోహినీ!) మోహినీ! నీతో బోలుటయు నాకు మహాపరాధమే ఎంతమారమో యెన్నిదినములకో అగనో కాదో యను పొడవైన మక్కువతోయే నడుచుమే యనా యాసముగా నావనబడేత్ర యను ఒకానో సంభవమైనది. (అట్లును వంటి బాచి) అంతయుకాదు బావా! ఏమేమిటానువు?

మామూ—రాజా! నాయావరి నేటియేమి మాటాడు! నలడు. ఎక్కు నియమ మానుము మాటాడించుడు. ఒసీ! మహి-రా! వెలుగునున్న కొంతకంటె నిలుచుదన్ను పైకి విడచింది బాకనలని భస్మాభినిగా నొనరించెద.

మహి—మంచిది (వెడలి వెలుగునున్న కొంతకంటెగో, (బడచింది) వెన్నె! యాదిగో కొనవచ్చిరిని. కొమ్ము. (అని యిచ్చును)

మామూ—మంచిది. (అని రీతికొని పోకి గాఢము) బావా! నామంత్రప్రభావమున నీకొంతటి సీతరీతము దహింపఁగలెదను. అయిదునిమిషములు గడువిచ్చిరిని. నీరేమైనను వెప్పకొనవలెందిన నీప్రియునికే పన్నుకొనెను.

కృ. బ—(భూస్వాకసముల మధ్య నిలచి) ఓడీవా! బంగళాప్రభా!

జ. తెలియక మోహినీ మహి-ను • తేనె! నన్ను వరింఁగో, మీ కలదియే నన్ను మంత్రమహి • మాత్రములను నాన్నివైదివో ఫలమదియేమి? నేటికి • బాగునాండిన విప్లవాగ ముం గలనెప్పుడైన నాయెడ ను • గలనాను మీయ నొందనానుగా

కాథన నోమనాత్మా! నాన్నెహమే మీర నలయు నెడల, నామోహినీవరిని బలిమాలుండు ప్రార్థించుండు. అర్పించుండు.

మహి—రాజా! అయినదా! యెగుగుపాటు.

మామూ—ప్రియా! యిప్పుడు ప్రహేళియ. నేకావించినది యుక్తకారమో యుక్తకారమో!

కృ. బ—(మొకుట వేసెనుండి) మహాత్మా! మాటాడజేమి?

వేంకటాచల స్మరణము.

శరవర! మోహినీ నుం • చు దరికేరుడి నీ పవనదయా—కరుణను నా—నరసరినో నరగున కొనను నభా • విరదిర సామెట్లై అరనున-మి—నామక న—స్మరణగదే

మామా— ఎరువయి తమిగదయా • పులివెందుల వనీ
 తెలుగునో—రియ సముద్రో— తెలుస నిజన్
 మహి— గరువపు పలుకులె యీ • తిరుమువరి డేలుగ
 జరుగునె యా—తమిడిపయిన—మరులాదెవన్

సదా—(మిమ్మవంకఁ జూచుచుండును)

మామా—ఎమి కావరీ! నీరయ్యఁడు. నిజ మునివఁచుమిక్కాడు. నీరయ్య
 మును త్వోంచి యనిగ్ధునున జొచ్చిన వగకాఁది. నీహర్మికాఁడు. నీలుకాఁడు.
 సోగనుకాఁడు. పన్నెకాఁడు. పొనుకాఁడు. మాటాడఁదేమి? పలుకఁదేమి?
 ఈలాఁబది నీనైకి విసరమనియెదవా? లేక వన్నిధించ మనియెదవా? (అని బిరింపును)

కృ. బ—అయ్యయ్యా! దేవా! యిదేమిపాదమా! యిదేమి ప్రార్థనా! నిల
 తప్పి వచ్చినప్పుడా తమి తెల్లసరి. మహర్మా!

చ. నిజముగ నాపయిన్ దమకు • నెమ్మియు కల్గినపక్షులుండు నా
 గజరపు మధ్యనిల్ గొనరి • కావుము నక్కలు గారకున్నవో
 నిజముగ మక్కరీయము • నిప్పున కన్నులీసి మిమ్ములకై
 గొలిచిచేసి లోగొనును • కానెవ నాగతి గల్గితేయగా.

సదా—(గ్లోరతనున) ఓహో! యీమామలాదిని తుర్కించక దప్పిచి కాదు
 కదా? ఇప్పటిలో వింకము మన కన్నివిధముల చూపుక మే శిలకింపక నామంబు
 నేత్ర వచించిన తీరున మోసము రాఁగలదు. మలివమును మలివముచేతనే కుద్ధింపఁ
 వలెనను సామెతగా నీమామలాదిని మాయచేతనే కుదించవలెను. అందుచే నా హృది
 యం చెంత కక్కసమున్నను నీహదయ నా మనగజగదాను అతిమాలక తీర్చు.
 (ప్రకాశముగా) మోహినీనభ! దేవరి లింకమును జూపకున్న నీసామర్థ్యము నా
 తెల్లు తెలియును? అది యటుండనిమ్ము. బకానలిని విడింపకమున్న నాకోక స్థని
 యెంతో శృంగారపు ముద్ద, జగన్మోహనానితార విగ్రహముని భ్రమతెంచి రాజ్యలక్ష్మిని
 లక్ష్మ్యులెట్టుక ఎండరి దిగనాది యేకాకినై యీకాననము జేరిని. కాని యింతవఱకు
 నే నద్వైతరంకుడననీ, భగవంతుఁడు నాయెడల ప్రసన్నుడై కర్పమనే సముద్రమును
 దాటింప దలంపుతో నీవనే యొకదేవతను ప్రతిష్ఠింపమనెన్నెను. అందువలననే ముందు
 బాధనొండవలసిన యగత్యము తేలుడగ నీ బకానలి సందర్శనముఁ గావించిరిని.
 దానితో నాకు కనులు తిరిగినవి. ఎందులకిని బ్రశ్నింపలేదు? దాని యజాకారము నే
 శృంగారము నాగర్భమున జొచ్చి దిశారమునుగూర్చి యొకరింక పుట్టింది దానిపై
 నీకనమును కలఁగజేయుటచే, (వినుకఁగా) చాల బకానలి వచ్చు బకానలి వచ్చు.

అది నికంఠ. యేమియును నూడిపడినది. నీకర్త సామర్థ్యము ముందెంతల కడి పుడిచుచును.

ఉ. గారడీగడ్గలును నొలఁ • కాడినవాకలు నిన్నుమించి యీ
ధానుజీరీ, భాగ్యమన • తాడిని నొక్కరికింకఁ బెట్టివఁ
డితిని బ్రహ్మసూరఁడు • తెచ్చితిమోను కయార నీను శృం
గాంబులు కేలంబు నెర • కాకల పిన్నుల పెట్లు జోయిదుకఁ.

కావన దానిని ప్రాణముతో విడిచిపెట్టును. (అని పరిమలుచు)

మాయా—(తప్పించుకొని) అబ్బో! యీ పలుకులమే? యింకమాత్రమునకే
తల్పిల్పుపడి యున్నా యా బిచ్చకవలని నిన్ను వదులుదునుకొంటివా?

సదా—చిరీ! నేనేగానునెనను నీను జిక్కినవాడనే, దానినే విడిచిపెట్టి
మనుచుంటిని.

మహి—గానా! బకాబిచ్చెఁ బ్రేమలేవట్లు ముగ్ధుడైదవేటికి? మరల దానిని
విడిచింపుమని ప్రార్థించెన వెందులకు?

సదా—అయ్యో! శ్రీహస్త మహాగారికిమని కాదా? చిరీ! మోహినీ! జగ
న్మోహిని! భుజైకమోహిని! (తిరువనమోహిని! నీపై నాకు నిశ్చయముగా పలవు
లేదని యెట్లు విదింపఁగలను?

ఉ. సావాస మిప్పుగా మరస • సంగర రంగమువఁ సురాసురలో
ప్రభావముపన్ని పొరుటకు • నుద్యతితోఁ జది నిల్చియుండి స
వ్వాపామెటింగి విష్ణునది • వట్టుబుకై వెలపొందు నట్లుగా
మోహిని కలఁబూనెను • పోడిమి నిదలు వేమనెనెప్పగా.

కావున మోహినీ యుపేయ నీను సాధకమే. ఆనాడు విష్ణువుయొక్క మో
హినీరూపమును వీక్షించి సురాసురలు ధమ్మలైరి. ఈనాడు నీజగన్మోహనాకారమును
గాంచి నేను కృతార్థుడనైతిని. ఇక నొక్కసంగతికలదు.

ఉ. అమృతముఁ గ్రోలి మోహిని కు • భాంగి కృపా మహిమంబునల్ల వా
యమయలు నృత్యుదేవతకు • మోముగ గల్చి యమర్త్యులైఁబుర
యమృతముఁ గ్రోలి మోహిని కు • లాంగన కాంబు సంచరించి నే
క్రమముగ కామదేవత ప్ర • కామముఁ గల్గి యకామి నయ్యెదక

కావున మహావిష్ణువు సురల కమృతమిచ్చి ప్రసన్నుడైన విధమున నీయధరా
మృతము నాకొసంగ ప్రసన్నురాలవగును.

మహి—అమ్మా! మోహినీ! ఇంక ప్రసన్నురవకలై మన నవమునకైన మేది నీటిటని గారొంపుము. అతిండు కన తిప్పియు నొప్పునని లాంఛనాలునకు వచ్చికవాడు.

మాయా—ఎ-ట ప్రయోగి కలసిన నాల్గవ చటల ప్రయోగించిన లాంఛన బాటునకు రావలెను. అతిండు వచ్చునా? ఆకనిని బట్టిన కి కానముకూడా వచ్చునా?

సదా—చెరి! నిశ్చయమే. ఏమంటివా?

ఈ. మంత్రప్రహత్యశక్తికి క్ర. మంబుగ భూతిము లబ్బునట్లు నా క్షంత్ర ప్రవీణుడు గుణ. కానుముగొంపు, విలాసనూ వడల్ప బ్రతికెను. బాహ్య సోమము. నాడుగునూపము లాంది రున్న నీ యంత్ర మహాప్రభావముల. కల్పద బ్రహ్మ మర్త్యులకనా!

మహి—చెరి! యాతడు నీయాటకుం దగిన యోటు మధ్యే.

మాయా—రాజా! నీవెంతో మహారసికుండని యెంచితిని. అది నశియింపకుండు నన్ను పాదములకు స్ట్రానాదివిని మోయుండైతిని. వచ్చ!

వేంకటరమణ స్మరణము.

సరసర తెలిసెను చాలో. సరసస గాఢిక సో
మనవితివే—అరగుటవే—మరుగిడవే

సదా— సరసిజముఖి విను నీ. సరసమెటుంక నీ
సరసముగదా—అరగుటవే—తలఁచితిముదా

మాయా— సరస యిప్పుడయినా. సరస మెఱింగితివే
అనితినివే—మరగదవే—తిరిగివే

సదా— తరుణిని బరిచితిగా. మరసరి చెప్పగదా
మతియొకవే—తెలువొకవే—మతికలదే.

మాయా—ముహూటికి నను నమ్మితిగా?

సదా—చెరి! ముహూర్తవేది? చేయుముహూర్తములకు నమ్మితిని.

మాయా—చేతిలో చేయవే యిండు. అని కనహస్తమును చాచును)

సదా—చేతిలో తెలుగారు కాల్చిపై తెలువే నునున్నను చేసెదను. ఆయుర్యము
టికిని నమ్మితిని. (అని చేతిలో తెలువై ను)

మాయా—బకానిని విడువవచ్చునా.

సదా—విడుచుటయేకాదు. నా కంటబడకుండా గానింపవలెను.

మానూ—మహిళా! యాకొవి నామల పాట కాయాను.

మహి—మంచిది. (అవి కొవిలితో నిష్క్రమించును)

మానూ—బావా! దయ్యగ్గిచ్చున నున్న విడిచిపెట్టెను. ఇంక నీవింక భూకాంతుని భ్రాంతి నిశ్చయంగా న్యాయించి నీటెంకి పెడలును.

(అవి మృతించును)

కృ. బ—దేవా! నెలవు. అక్కా! మోహిసి! నమస్కారము నెలవు.

(మాయమెసోవును)

సదా—(అశ్చర్యము వర్ణనయించి) చెరి! బావలి యేమైనది?

మాయ—ఏలావున వచ్చినదో ఆలాగుననే పోయినది. నాప్రభావము మీకు తెలిసినదా? గండు కాయాకారమునకు పెడలునము.

సదా—(స్వగతమున) ఇప్పు డెట్లు తప్పించుకొనుట.

(అంగట వెలుల)

అయ్యో! మాయమోహిసి! మీకెంద్రెగాదు తక్షణమే నిలుచున్నట్లుల రావలసి వదని నెలచిచ్చినారు. కావున జాగ్రత్తగా రావలె ని ప్రార్థించుచున్నాను.

మానూ—దేవా! మంచి శృంగార భూయిష్టమగు నియంతములోనే యాటంక మగువాస్తవ విల్లలఁడుగువలె నున్నాది.

సదా—(స్వగతమున) భగవంతుడు మనయెడల కరుణాశుండు కావుననే యాయనాంతరమును గల్పించినవాడు. (ప్రకాశముగా) చెరి! యిప్పుడే తెల్లపర బలెనా యేమి?

మానూ—అర్ధభ్రమ! ఆరనియెడల నిర్లక్ష్యభావము జాపుటకును పడదు అక్కడు నాకంటె వేయింతలు మృతిరహితము లెరింగినవాడు. పెడంతున్న నన్ను ధన్యురాలిగా జూచింపగలడు.

సదా—(లేచుటయుతో) అయ్యో! సర్వము నీవే యని తలచియున్న నన్ను విడనాడి పెడలుటకు నీకు మనసెలులొప్పుచున్నదియో నాకు తెలియకున్నది.

మాయ—ప్రియా! ఏమిచేయగలను. జనమనిరాజు మల్లంఘంతులు శ్రేయము కాదుకదా! రెండింటి యాతఁ డెరిగిన మనకు చుప్పు తప్పుక కాటర్లిక వసుకొనితూ అందుచే పెడలక తీయదు. పది నిమిషములలో ననుకొనెడు నెలచింతు.

సదా—అవు. వదియు నిశ్చయమే. తొందర యెంచుకు బనికాదు. అందులో నానార విచారముల కనులే పుకారము ఏమంటివా?

క. తొందర యాచారంబు, యెందున నా పోవలయుల కి యభికాక్షమనా

తొందర విచార మొగ్గరి, యెందున నా పోవు వెగ కి యాయముగుంతుకో

కావున భజ్జనమని యాజ్ఞ చెల్లించి యిచ టున్నటుగా రావలెను.

మాతా—యీ శేషము భయములేదు. శుభప్రాయములో దిరుగ వచ్చెదను.
సేలవు. (అని నిష్క్రమించును)

సదా—అమ్మయ్యో! యిప్పటి కగండము గడచినది. ముందు దీనిని వంచిం
యీతావుననుండి వెడలిపోవుట యెట్లు? ఇది మాయలమరిగంప. దీనితో స్నేహ
మంగీకరింపకున్న దీని మంత్రశిలకములు చునకు నేర్పడు. అటుల గాకున్న దీనిని
వంచింపుట చాలా దుష్కరము. (తలవంకించి ము సాకసమువంక గొంతసేపు చూడ్కి
నిలిచి) బరీ! బహు చమత్కారమైన యిట్లుగిట్టికది. అదివచ్చు సమయంబున నా
యూహా చెల్లదీంచెద. (అని యిటువటుఁ జూచి) ఆ! అదిగో వచ్చుచున్నయది.
మిగుల చమత్కారముగా నిష్కలుకఁగా దానిని వంచింపుట. (మోహినివచ్చుచు
కాక గెంపనవైపునఁ జూచి) చరీ! పరుగిడదవేలా? ఆగు మాగుము. మామోహిని
రాత్రులే. పోవు పోవు. మోహినికంటె నీయం దనురాగము కుదిరినది. రారమ్మ.
(అని కింగారు నభినయించును)

[ప్రవేశము మోహిని]

మాతా—దేవా! ఏనుటల కంగారుచందుమంటిరి. ఎవని పోవద్దనుచుంటిరి?

సదా—చరీ! వచ్చితివా? ఎంచి సమయమున కేతెంచితివి. (అయ్యును
నభినయించి) అమ్మయ్యో! ప్రికితిరి. (అని కూర్చుండును)

మాతా—ప్రితా! ఎందుల కాయ్యును కర్కణి?

సదా—చరీ! (విచారింపుచో) నాకీక్కడ భయమగుచున్నయది. (కన్నీటిని
గోటను చిగురునట్లభివయించి) యిదేమిపాపము! యీష్టలమంతయు రాకాసిమూకతో
నిండియున్నదో లేక నామనస్సును పరీక్షించ నీవు వంపించిన రంజిలొడియో నాకు
తెలియదు. నీకటు లేగఁగానే నాయుండ కొక యంచయాన యేతెంచి నిన్ను వచ్చిం
చాని దుర్భాషలాడి నాగడ్డము పట్టుకొని ముద్దుగాని యోయా! యువకుఁడా!

ఉ. మోహినికంటె నాకు వెయి • మోస్తరులైసటి మంత్రమునో గక

గ్రాహమగాన నేను నిను • కన్గె మూనుకు దీయునంతలో

సాహసమొప్పు నెత్తుకొని • చయ్యైన నాకృష్ణమార్గమంటి నూ

గేహము నందు డించెదని • శేషి యునయ్యకో మాకు మోహినికా

అని నాకృష్ణద్యయంబువారు నాపాస్తవ్యయంబు జూన్చి లేననెత్తుటకు
ఁజుత్తుంచుకటి నీరాక యారాకాసి గ్రహించినది కాఁబోలు. కటాలున పారిపోయినది.
ప్రియచేతును? కావద్ద మంత్రసామగ్ధ్యయో లేదు. తంత్రపాండిత్యమా యులే లేదు
యంత్రసాధనమా యెఱుంగను.

మాయా—నాకంటే ముక్తకేతము యైన నన్ను గని యుగిడనేల?

సదా—దానియూహ యిదియో యింకను. నీతో రవ్వబడి నేమిటికి? నీవు లేని సమయమున నునారాసముగా గొనిపోవచ్చు వని తలంచుచుండును.

మాయా—(తల పగించి) అనినా. అయియుండిన నుండవచ్చును.

సదా—ఓహో! మోహినీ! ఇంక నీవు నను కడచి వెదికిన యెడల మఱల నీకు వక్కుట యుబధము. ఆమాయలూడి యెప్పుడో గ్రద్ద కోడిపిల్లను తన్నుకొని పోవు విధంబున నన్ను కవ్వకొనిపోవుటకై యుడుచేసుకొని యున్నది. తరువాత నీదిద్దను.

కం. చేతులు కాలినపిమ్మట, నాకితముగ నాకులకు ప్ర యత్నించిన చా

ద్వారతి నను గొని జనుత, ర్వాణను నాకైకడంగ యడిలాభమొకో

కావున ముందుగా నందులకుఁ దగిన జాగ్రత్త యవస్థలో నుండుట మంచిది. నాయందు నీకు నిక్కమగు ఎక్కువయే యున్న పక్షమున నన్నెటుల గాచుకొనెదనో గాచుకొమ్ము. (అని వీనాలాపమును సూచించును)

మాయా—(నవ్వి) ప్రియా! ఎంతిటికి నాడవు?

సదా—కావుననే నీకు జిక్కిరిసి.

మాయా—ఓహో! అంత మితిమీరిన వ్యవహారమే వచ్చిన దానికే దగిన రక్షాబంధము నావద్ద కలదు

సదా—అట్టి రక్షాబంధమే యుండిన నీవును చేతును భవ్యలమే. కాని దానిని ప్రసాదించుకుండ నీవతిగిన నీకు నీవే నాకు నేనే.

మాయా—ఎంతమాట? ఏమియు మరియొక యెమ్మిలాడి కోసంగ నేటివింప గలనా? నామగని వ్యవహార! నాకిను లోయ్యనా?

సదా—అమాటల చతుత్కారమే కాని క్రియచతుత్కారము లేదు.

(అని పెదమోము పెట్టును)

మాయా—ఓహో! చేపకు కోపమువచ్చినదా యేమి? పెదమోము పెట్టితిరి, నావచ్చి “సులేమాకావప్రసాది” గారినే బోసంగఁ బడిన “నక్షుసులేమాని” యను తాయెటు కలదు. దాని ప్రభావము వినుండు. అదిదగ్గఱయండిననో:—

కం. చిల్లర్లగనాభాధుండను, కల్లరిదయ్యముల భయము కనుమింపదుగా

నెల్లెలల యిట్లు బోతుల, ఎల్లకు వెజున్నమాటల పనుపడదనలే.

అది మీకోసంగద. దానిని మీదండకు ధరించుండు. ఇంక మీదండకే జేడఁచుమా కాని రాజాలదు. ఒక్కసంగతి మీకోసంకలె. నేను మీచెంత కలు దెంచినప్పుడా తావీజును మారముగానుంచకలెను.

సదా—(చిలువత్వతో) ఓహో! యెంతమాట! రక్షించువారలనా భక్షించుట.

మానూ—అదిగో! ఆ పటాన్యక్షుముయొక్క తోటలో “నక్షమలేమాని” తాయెత్తుకలను. దానిని గ్రహించి దండకు భరింపుడు. (అని వట్టి చెట్టును జూపును)

సదా—మంచిది చెబి! (అని చెట్టుచిరిగి పెడలి తాయెత్తును వీసి) ఇదియే నా “నక్షమలేమాని” తాయెత్తు, బలే నామెత్తు ముప్పిరివి. (కనులకద్దుకొని) దండకుం దాల్చురయ్యనా?

మానూ—దేవా! తొందర పడకలగు. దాని నొకసారి యచటించి నాకొక కన్నుని ముద్దునొసంగుడు.

సదా—చెబి! గురుకట్నమాయేమి? మంచిది. నీకోరికప్రకారమే కావించెద.

(అని దూరముగా నుంచును)

మానూ—(సదానందుని హస్తమును బట్టుకొని) ప్రియా! నాయందు దయ పూర్తిగా నుంచవలెనుమా! నాకు నీపై నెంతయమకారము లేకుండిన ప్రాణసమాన మైన తాత్పర్యము నొసంగుడు. వినుము;—

ఈ. మోహమెలర్చి కింపు ని ♦ మోహ మహుళముగఁగ మెలంగ వ్యా
మోహమనస్కర్మము నొసంగె ♦ మోహిని తప్పుక నాచుతంచనే
న్నేనాము నెంచి నేనరుగ ♦ చెరిగిను నుంపక విమ్మటన్ భరిం
చోహుట మొందకన్ మరల ♦ నోటమి నేటుగ గల్గుతుండ గాన్

సదా—అ! ఎంతయమమిది? ఆరాకానిగండకు జరిగి గాని నాకెంతల కానాయును.

(అని నెట్టి)

అహ్య! మోహిని! మీజనకుడు మీజానై కింకవహించుచున్నవాడు. రండు.

మానూ—దేవా! ఆకడలిగిన మన చెలిమికి భంగము రాగలదు. కావున త్వరితముగా బోయి తిరుగ దని నిమగ్నబాలలో నరుగించి మీతో సరస సల్లాపములచే ప్రాప్తులైచ్చెద. నాకు నెలవిండు.

సదా—(విచారమును సూచించుచు) సభ! మంచిది. అది త్వరలో నరికంద రగా కలిశీర్షముగా నేతెంచవలె. నాకిక్కడ తోచదు.

మానూ—ఓహో! ఎంతసేపు. కనుయూని తెలుచునంతలో మీనద్ద భండనను జొందు, ఇదే బోయివచ్చెద. నెలపు. (నిష్క్రమించును)

సదా—సరే నేను తలచిన గతిగా నీ భూతిమనకుఁ దగినవాఁడ. చేసితిని. ఈ రక్షాబంధము దానికి నేనుబంధమే. ఇది విప్పి యిందు యేమున్నది చూచెదను. (అని తాయెత్తును విప్వ టభిసయించి) ఓహో! యిందులో బీజాక్షర సంబంధమును దండకము కలదు. (ముఱుపరికించి) యింకేమిలోటు? యిందే నేకమునైన మంత్రిము బున్నది. ఒకటి యెదుటవారి బ్రయోగము తొక్కుచుండుట, రెండవ దుఃఖములు రాకుండుట మూఁడెట్లునైపునను బోవలె నన్న బోకతునగుట. నాలుగు తిరుగ మనము కూడా యిరువురై బ్రయోగములు బ్రయోగింప వచ్చునట. కంతోక్తిగా నీ మంత్ర ములన్నియు పఠించెద. (అని చదువుట నభినయించి) ఇక కంతోపాతమైనది, మఱ నెప్పటిలేఱుంగున దండకు ధరించెద. (అని ధరించి మానముగాఁ గూర్చుండును)

[ప్రవేశము మాయానాహిని]

మాయ—(హారముగనుండి) శేవా! మాటాడక కేమిటి జరిగియుంటితి.

సదా—(లేటిమాచి) ఏమున్నది? తాయెత్తుకొనవలె బీజాక్షర సౌంజ్ఞను పఠించుచుంటిని.

మాయ—అతాయెత్తును హారముగా నుంచెదరా?

సదా—ఎందులకు?

మాయ—మీ చెంతను గూర్చుంటును. మీతో ముచ్చటింపటకు. మీమ్మల నాలింగన మొనర్చుటకు.

సదా—(కోపముతో) ఏమేమి? మాకులమరిగంపా! నీవెవరై? నాతో ముచ్చటించి నన్నా లింగన మొనర్చుకొనుటకు. (తిలపఁకించి) హూం బ్రాత! ఇదివరకు సదానందుడు గా దీరెను. నీకాక్రందమును గూర్చువాడని యెంచుము. అబ్బో:-

ఉ. ఎప్పుడేమి? నీవునను • నేది యొకరిన మామకింక నా
యెత్తుకనందె కాదు నిలు • వెల్లును బంగారుపూఁతిఁ బూజు తా
యొత్తును దూరమం దునప • నెన్నగడన్ పరిమాను మింకి దొం
నెన్ను సారిరావు, వెద • వెల్లిన నెత్తురు చేయిని న్నటిన్

(అని హస్తవేత్తి మాటను)

మాయ—శేవా! నన్నెగతాళి చేయుచుంటిరా?

సదా—నిన్నెగతాళి చేయుటకు నామగునవా యేమి?

మాయ—అయ్యో! యిదేమిపాపము! నేవెవరై?

సదా—నీవా? మాయలాదివి.

మాయ—ప్రియా! మామలాడి కళ్ళము టక్కులాడి యని కలదు. కాబట్టి—

ఈ టక్కులు టెక్కులు మఱియు • ధాకను వీకము మచ్చి గుండ వీ
 ఎక్కటయట్టి నీడుకడ • గవ్వదేశముక వన్న, వేసి పో
 ప్రక్కను జూపు, దట్టు కన • పర్వగ నాకు మనంబు నొప్పు నే
 యొక్కడయొప్పు, నాతనికి • నొప్పుని యొప్పు మిగు నొప్పు నే

సదా—నాకెందుల కొప్పును. నీగళమునకు నే నూత్రమును గట్టినివా? నీవు
 గంగలోదిగినను నాకు నిమిత్తములేదు. ఇదే వేసోయ్యెను. (అని నడచును)

మాయా—(అడ్డుగానిలచి) మీరలు నూత్రము గట్టకపోయినను మారుడు
 మనల కిద్దఱకు వలపని నూత్రముచే గట్టిపెట్టియున్నవాఁడు.

సదా—నీవానూత్రమును నిప్పుచే త్రెంచుకొమ్ము. ఛీ దూరముగా నుండుము.
 నీవు గట్టిగా మాటాడిన నాకృంధన మెవరైనను.

మాయా—సామశ్చీన గురునిపై దవసామును బ్రయోగించినటుల నాయంత్ర
 సామర్థ్యముచే నన్నే బాధించుదలచితివిగా (కోపముతో) సరే. కామకొమ్ము.
 ఇదే నారికేరీపలము (అని యొక కొబ్బరికాయను జూపి) దీని ముగ్ధించి నేలపైఁ
 గొట్టి వేసవేలు కొండచిలువలను జనింపజేసెను. వాటిని హరించజేతువని నీవు నన్ను
 జయించినవాడవేయుచున్నావు. లేకున్న నీవు యాగోచాననే మన్నుమైనదియనుకొమ్ము.
 (అని కొబ్బరికాయను చేతితో బ్రక్షిప్తపట్టి)

దండకము. ఓకాళి! భక్తాళి! కాల్యాణానీ! గా! వాఙ్మయానీ! శరవీరి!
 శంకరి! కాంభవీ! పార్వతీ! అంబికా! చండికా! దుర్గ! నిత్యంబు నీపాదమున నేను
 సత్యాత్మనై గొల్తునే నీదయాదృష్టి నాకష్టమాలించి యాదుష్టనింగూల్చు నీద్రష్టునిం
 గాల్చు నీ నారికేరీఫలంబందునందుండి వేసేలు, గోశాసమున మేకాసం గావతిమ్మా
 ప్రియంబార మాయమ్మ నికొనమ్మ యాధాత్రినై గొట్టె దిద్దాని నిష్టే నమస్తే నమస్తే
 న్నమః. (అని భూమిపైఁగొట్టిగా నేవేసవేలు కొండచిలువలందుండి సదానందుని
 చుట్టునిలచి యాడును)

సదా—ఓసీ! మాదులమారి! మందులమారి! యీశలకొలంది యుద్ధవించిన
 కొండచిలువలు నన్నేమిచేయగలవు? అల్లంకదూరిమున నుండవలెనదే కాని నాకెంత
 కావంతయైనను రాజాలవు. ఒక్కతృటిలో వీటినిగిట్టడించెద మాకుము నామంత్ర
 మహిమాలికయంబు. (నేలనుండి కొద్దిగా బూడ్చిపెట్టి పైఁజూపును)

దండకము. భూలేశ! యీ! మహేశ! గిరీశ! శివా ఓం వినాశీ!
 కవర్తి! మహాదేవ! రిం రాం విమాపాక్ష! మృత్యుంజయ! హ్రీం హరా! భగ్గ!
 దుర్గదేయా! హ్రీం భవా! భీమ! గంగాధరా! సర్వ! జం జం మృదా! దుర్గ!

భద్రులుగా నామెలాంచె యన్నెంటుగా నన్ను బన్నెంటులాడించి యాపన్నతంగూర్చు
 కిన్నెంటు బన్నెంటునడ నడవన్న కేటి నీధివృత్తుంజేత భస్మీకృతం బొప్పగాఁ జేయవే
 భక్తిప్రేమ నమస్తే నమస్తే నమస్తే.

(అని బూడ్చిజల్లుగా నవియన్నియును మండిపోవును)

మాయా—అహో! బేవా! యెంతపనిచేసితివి? నాప్రేమివేరనే నాకన్ను పొడచి
 నట్లు నామంత్ర తాఱుతున్నవే నన్ను మోసగించితివా? (స్వగతమున) ఈరినిని
 భయముచే లొంగదీయలేదు. గావున ప్రాశ్నవే అంగీకరింతు యిన్నించెద.

(ప్రకాశముగా)

గర్భ. దయన దయను చేయమా

పదా— దయనునది లేదుగా

మాయా— ప్రియుడ యిదియె న్యాయమా

పదా— ప్రియుఁ డివడింట నీకు పో.

(నడుచుటకు ప్రారంభించును)

మాయా— కృతి. తిరునాళగృహం వేవే

మగవ శేలకొనంగ గారా

గర్భ— మనున యిట్లునకు శీశీ

మెగయు మాడఁదగదు పోపో

(అని వెడలిపోవును)

మాయా—అ. ఆ. సహనంబా! ఆనందా! ఆమితానందా! సర్వము నీనే
 యని స్వగతము మోక్షము నీవేయని నాసంబియన్న మందగామిని విడనాడి పోవుట
 దొరతన పెన్నిధానమును కాలకు దన్నుకొనిపోవుటయే. అటునానందించుట మందు
 కార్యమునకు జయము కాదు. రావేమి? కాగలీయవేమి? రక్షింపవేమి? హా దిక్క
 వ్యయ. ఇదే నీకై ప్రాణము త్యజించుచుంటిని. స్త్రీవార్యా పాపము కట్టిపడుచు
 మానదు. (అని క్రిందిబడిపోవును)

ప్రవేశము—మహిళ

మహి—చో! యెల పేలరై యేద్యైకభ? చెయిగొట్టి చేతికిచ్చితివి. లేవన్న
 బాణేమిటి నివృత్తిక్రమించి పెదలుట యేమిటి? సంగము మందా కురంగముయొక్క
 చరాక్రమము? ఏల నీవా రక్షణాని కొనంగలె?

కరి. రక్షణంధన మది విను, సాక్షియైనిమయి వాని * సాక్షకు నీకుక

రక్షయి రక్షయినర్పి మృగ గాక్షి! పట్టుగ వాని * గమంత మిక్క

జేలేయ్య. ఈనంగతిని మిగుల మంత్రప్రేక్షయు కట్టుబోతువిద్యుతుం దసమాన పొండికొయును గల భవజ్ఞులను కెటిగింకియి. (అని లేవచీసి) ఏమి విచారించెదవు?

చ. నుభురపవాగ్గమిచ్చి బహు • మానసుగా భవగాతు లిచ్చి లే
విభముల నాదిరించినను • ప్రేమ జనించునా? పోజించినా
విధిగదిలేని ప్రేమరుట • నీటను కాకెల్లొణిచింగి వా
రికిగల నీటిబుగ్గలు వా • రించక నిల్చునె మందగామిసి!

పదపద యాకపటవాటకంగముయొక్క కథనంతయు మితండ్రిగాకి విన్న
వంతము. (నిష్క్రమింతురు)

లే జ వా లు ను

చ తు ర్థ ర త ము

జేవాలుని యాశ్రమము.

(జేవాలుఁడొక వేదికపైఁ గూర్చునియుండ విచారించును మాయామోహిని మహిళతోఁ బ్రవేశించును)

జేవా—(మాయను నిలకించి) అమ్మా! మోహిని! యిదమిదావను? ఎన్నడు నీతియగా నిను గాంచుచుండలేను

చ. కలకలలాడుదుట నగు మొ • గంబున గవ్వడుదీప్త మాయరా
వెలవెలఁబోయి పీడు వడి • విన్నదవంబునునొంది యూఱుకే
జలజల బామ్మబిందువులు • చక్షులమండి కపోలపాశై
జలబలఁగార నేడ్చెదవు • విచ్చిన యావదఁగూర్చి పల్కుచు

చేరిమిక్తములు బలకరించుటలేదా? పనికిత్తములు వ్యతిరీక్తముగా సంచరిం
చినా? కారణ మతిరయంబుగా వదింపుము.

మహి—మేము మీకును మీమామనునకు నవ్యధా సంచరించిన బ్రతుకెక్కడిది?

జేవా—ఎందులకీ విచారము? దొంగిన పెన్నిధానమును బోగొట్టికొనిన భారీ,
చేఁజేకంటిక వస్తువును చేజీత విడిచిపెట్టిక తెలుగున, ఎన్నియో పెద్ద బంగారపు
కొండకు వరుల విడిచినగతిగా సంతగా పెక్కిపెక్కి యేడువనేల?

మోహి—తండ్రీ! నా చేజీతల పోగొట్టకొనిన వస్తువు నీవు వదిలినవాటి
కంటెను మిగుల ఘనమైనది.

మహి—దేవా! ఆమాట యవగమే.

జేపా—నాకేమియు నగనుగుటలేదు.

మహి—అగ్గయునకేమున్నది వినుండు.

ఈ మందరుఁ డందఱుగాఁగ కడు ♦ మాపరి బాగరి పాఠానుకూలము, మీ

ముందరి మాపుసంపదల ♦ శోభకు నన్నిటి కుద్దెయ్యా సదా

నంద ధరామలేశ్వరుఁడు ♦ నమ్మిక నెమ్మియునర్చి మానుచుఁ

బొందుగ మంత్రితయైతును ♦ మ్రుచ్చిలి చెచ్చిఁ పాఠిపాఠిగా

జేపా—(గొందరి గా) “నక్షత్రమేమాని” యను తాయెత్తు నే యపహరించెగా.

మహి—అదికావున నే విచారము.

జేపా—(విచారముతో) అయ్యగౌ! కొంపముంచితివే. వాఁడు నీకక్కడ
కుంభించెను. అది వానికేల నొసంగితివి?

మ.గ. ఎత్తు లెన్నెనొపన్ని ప్రాణము ♦ కత్తుకంటెను మించు తా

యొత్తులెచ్చి యొసంగి తెం దన ♦ నీవు మత్తులజాత సం

పత్తి రాఁచి నన్నుగాంచిన ♦ మాతపం చిడినాడ నా

యొత్తు ద్రవ్యము నిచ్చినకొ మరి ♦ యిత్తునే వెలవాఁజికి

మాయా—జనకా! ఏమిటియను. వ్యామోహపికాచము నాశరమున నిల్చి
ప్రపంచపు వ్యక్తత లేకుండగాఁ జేసినది. కండ్ల! సిగ్గువిడచి వచించుచుంటిని వినుము.

జీ. అనందుఁడు నుమి బ్ర ♦ హ్యవంద మిడునను, మయికామదేవత ♦ మతిని విజచె

అనందుఁడే పర ♦ మానంద మయమను, గతి మారదేవత ♦ కనులుకప్పె

అనందుఁడే వృద్ధ ♦ యానందమూర్తను, నెఱిసృతదేవత ♦ నురులుకొల్పె

అనందుఁడే శ్రీధి ♦ వానంద సముడను, పతి మోహదేవత ♦ యరుస మొదనె

లే. గీ. సచ్చిదానంద మానంద ♦ సగుణగుణుఁడు

తన్మయానంద మానంద ♦ లేఱుఁడుఘనుఁడు

శ్రీభువ నానంద మానందు ♦ డభిజనుఁడని

యాసదానందునై వల ♦ పంకురించె

అక్కరన నాప్రాణరక్షణమే వాని ప్రాణరక్షణముగా నెంచి, యాతఁడే
మేటి కిరిటమనకొని, యాతఁడే లేకున్న యీలాకమే లేదనుకొని, ఆతఁడే నేను
నేనే యాతనిగా భావించి యా తాయెత్తు నాకృత్రిమ క్షేపిణిసంకలనపచ్చెను.

మహి—బుచాత్మా! జేపాలా! మీకు దెలియుని సంగతు లేమున్నవి

జీ. మానుగ మారదేవరతకు ♦ మస్తరుచెంది యశోభనంబు, స

న్మానభనంబు ప్రాణభన ♦ మాదిభనంబు లెసంగి దానుతై

యూనిన ప్రేమచే బురుషు ♦ లుగ్గులు లొంగొరులం జరింప నీ

బోనిమొసంగ తాయెతన ♦ సొందగ నబ్రమ మెందు కిత్తరికొ

శేపా—ఒడలెలుంగని నివము ముప్పు తెచ్చునని యెలుంగవలె.

మామూ—తండ్రి! సనాపండుడ నాకాశ్వతధనమని యెంచి జ్ఞానభనమూష్యుడై
ప్రాణధన్యమైన తక్షాబంధన మొసంగితిని. చేతినుండి జూసినదానికి నిందించిన పలమేమి?

మహి—మృతమూర్తి! ప్రేమ యెంతపనిచేసినను చేయగలదు.

శేపా—ముందుక ర్తవ్యమేమి?

మహి—ఎట్లులెవను వానిని బంధీకృతునిగా నొనరించుటయే.

శేపా—(లేచి కోపముతో) బంధీకృతునిగాఁ గాదు.

కా. తరుణ! ముందుగఁ జెల్మికిని యతి ని ♦ త్యాశ క్రితో నున్నటుల్

వరమైత్రం దగఁగొల్పరాదులు నహ ♦ నంచింది గొప్పటి యా

దురితాత్మక దునదానినిఁ గులుపనికొ ♦ దుర్మార్గునింబట్టి నా

కిరవాలబున కిత్త ఘోషము చే ♦ గనోయి నేరాత్మలా!

ఇక నీవతి సంతోషముగా నుండుము. (అని వెడలఁబోవును)

మాయ—(అడ్డుగాజని వారని నాపి) తండ్రి! అంతమా టవలదు. పుండు
గలవోట రక్ష చేసిన కురుపుమానినగతి;—

కిమిరా? విరాజితము.

అకండు బకావలి ♦ యందను మిక్కిలి ♦ యర్మిలికల్లి ♦ చటాటన నా

జరవిడనాహి ♦ సల్పెను మోస మ ♦ సహృదయే విడి సాగగలే

దలివ బకావలి ♦ నట్టెఱచించిన ♦ నాతెడు జచ్చిన ♦ యట్లులె నా

జరగతిన్నె వరి ♦ చారకుడై వరి ♦ చర్మిలొనయ్య ప ♦ శం వదుడై

కావున దానింజంపి వానింబట్టి తెచ్చుటకు యత్నించుము.

శేపా—అమ్మా! నాకుండుకున్న కోపాగ్నిచే వానిని బరిమార్చనంటి నే కాని
వాని కెప్పుడయితే యంగరక్ష నొసంగితివో వాడెప్పుడో యజేయుడని యెంచుము.
దానిచ్రభావము వినుము. ఆయంగరక్షనకు “నక్షసురమానస” యని యసలుపేరు.
అనగా సమస్తదేవతలచేత మన్నింపఁదగినదని యర్థము. దానిని క్రమముగా “నక్షసులే
మానిని” యనుచుంటిమి. కాక్షేయుడ నగు నీను;—

కం. కక్షుగ తపమొనరించగ, వోక్షమునకు మెచ్చి “నక్షు ♦ సురమానస” ప్ర

త్యక్షణుని కాలియసంగ, రక్షయి వరమృతబాధ ♦ రానియదంబుకొ

అని వదింపె. ఎనరై లే మిమ్మును మోసగించి మారతనుగొనిపోవుడులో వారి

వలన మీ కాపాటము కలుగుననుకూడా కాళి వదించి యున్నది. ఇప్పుడామాట జ్ఞప్తికి వచ్చి నాయలము ఝల్లని భిక్షూర్తిని చెరిచుచున్నామి. (అని కూర్చుండును)

మోహి—(స్వగతమున) ఈతఁడిప్పుడు పిటికిమందుగొని యున్నవాఁడు చుటుకు పాలు పుట్టించి యా బకానలిని మట్టుపఱచి యామిట్టుపడుటేనిని బట్టుకొని వచ్చు లాగున గావించవలె (ప్రకాశముగా) తండ్రీ! సిగ్గువిడిచి వదించుమంటిని. జయప జయములు దైవాధీనములు. నీవేగలిచెదవో యానరపాలుఁడే గలుపాందునో తెలియదు కదా? సీప్రాణముపోవుట తెలియదు కాని ముందుగా నాప్రాణముపోవుట నిశ్చయము. ఏమంటివా?

ఉ. ఈగతి భీతిఁజెంది పితఁ యేగకయొండిన మన్మథాగ్నిలో
నీఁగద రాకుమారులయి ఁ హెచ్చిన యిచ్చకు నంతమీఁది నీ
వేగదు నాపయిఁగల ము ఁ మేకముచే నెటులైన నివ్వరున్
బాగుగ మృశ్యుడేవతకుఁ ఁ బాల్పనుటేకఁడ నిశ్చయంబుగాన్
కావున మనలోటులేక యర్పించిన దానిపై దైవయత్నముకూడా లభించిన
యానరపాలుఁడు దొరకిన మనమిర్వరము శయ్యలమే. అంతియెకాని ముందుగా శయ్య
మందిన ఫలమేమి?

మోహి—(స్వగతమున) మోహిని నిర్మోగమాటయగా జచ్చుతెగవేసి తండ్రీ
యెదుట వదించి యాతని జొకింత భూతిలనాధునిబట్టి పురిగొల్పినది. ఇఁక నేపూర్తిగాఁ
బురికొల్పెద (ప్రకాశముగా) ఓమంత్రపార్వతే! మా! నాకూతున కన్నియో మంత్ర
తంత్ర యంత్రములను నేర్పి వలసినంత ధనమిచ్చితి నిఁక నేమిలోటని యెంచుమంటిని
కాబోలు? ఒక్కసంగతి వినుము.

ఉ. సారలుచీరలున్ నగలు ఁ చాలిననొక్కము లిచ్చియుండి వెఱ
గురమిలోద నాత్మజను ఁ గొప్పగజూచిన లాభమేమి? ని
స్సార మదంతయున్ తెలికి ఁ సఖ్యునిగూరిచి చేయకున్న సం
సారిగ, సిగుపాట్లు, నగ ఁ చాట్లగబాట్లు బొందెదామి.

(మాయామోహినితో) సఖీ! మీతండ్రీగా నిప్పు దేకారణమునకో భీతాంగులై
యున్నవారు వారివల్ల నింక ప్రయోజనములేదు. నీయదృష్ట మెటులున్నదో యటుల
జరుగును రమ్మ చెడలుడిము.

మాయా—మంచి లెస్సగావదించితివి. రా వెడలుడము. (అని పోబోవుడు)
నేనా—(అడ్డుగావని) అమ్మా! ఆగుమాగుమా.

ఉ. బాలగమించవద్దు జను • పాలుండు శేపటినుండివచ్చె డె
గోల భరింపజాలదుగ • గూఁసునకుం దగుభిక్ష గూర్పుటం
దాఁము వచ్చినేని గలు • పందగ లేపని యెంచి భీతికే
మూలకొ డాఁగినాడ నెడి • పోటు నుదుల్ పడి కంఠమాత్రముకొ

కావున నేడిదేవెడలుదుంటిని. ఇంటివద్ద బహుభద్రము. (అని నిష్క్రమించును)
మానూ—మహిళా! నాన మనుకొన్న ప్రకారము మయుత్తలను బన్ని తండ్రిని
గూనందుని గొనివచ్చుటకుం జరిగింది. ఇకవాఁడు తప్పక జిక్కినవాడె

మహి—అయినచో నీకుఁ దిక్కినవాడె నీకొగిలుఁ జిక్కినవాడె. నీబాహు
లతలం దుక్కినవాడె నీమదికెక్కి నవాడె. నియూపని బ్రహ్మకీర్తిలోఁ గ్రుక్కిన
వాడె. రమ్మ, నివాసమునకు వెడలుదము.

మానూ—మంచిది. చిక్కనిమ్ము. అవైన యోచితము. (నిష్క్రమించును)

తెఱవారును

—

మువ్వజ్జి

నవరసము లొక్క గ్రుక్కగా ద్రావనెంచిన మాతాలూకు
మువ్వజ్జి (ఊర్వశీ శాప విమోచనము) ని జదువుము.

వేంకట రమణ అండ్ కో,

కొమరిసాలెం,

గోదావరిల్లా,

శ్రీ రస్తు

బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

తప్తీయాకము

ప్రథమరంగము—నాగపురశాంతము

మోహినీ యుద్ధానవనము.

[ప్రవేశము సదానందదేవుడు కాలినడకన]

సదా—(అనందముతో) అహ! యీశ్వరవిలాసము పరమాద్భుతము కదా? నేను విన్నోదవల్లి మాటలను పొటించి బకావలినిమిత్తమై ఎవంబుల కరకుటయేమిటి? మధ్యను మాయామోహిని యను కట్టుబోతు మితారి కట్టడిచేయుటయేమిటి? అగతము నొక విచిత్రమైన స్వప్నావస్థగా మున్నయది అహ! భగవానుడా నీవైదములు మహాద్భుతములు. నీవిలాసము లతి విచిత్రములు. నీసంకల్పము లమోఘములు కదా! అటుల గాకున్న:—

కా. అంతామిధ్యయటం చెటింగి నరుల * త్యాకా విమోహాత్ములై
కాంతా కాంచనమందు భ్రాంతి విడలే * కక్ష దేహ ముగ్ధిలగా
నంతంబొందుట కొప్పుకొందురుగ, ని * త్యంబైవ మోక్షార్థ మా
వంశైవక దలపెట్టిరేమి చన, నే * వాభక్తచింతామణి!

అంగుల కుదాహరణ మెవ్వరినో నూచింపనేల? నేనేయైయున్నాడను ఏమన? మ. అవనీరాజ్యము కల్లుమోయుటకు, నెం * శైవక ధనం బుండెగా
జవరా లంఠివ లోకసుందరి యగుక * సాగ్ధ్యగుణారత్నమా
యని యాతీరున గల్గియుండి తగునే * యీకావలొ జొచ్చుటలో
భవదీయాద్భుత వింత కల్పనను లే * వా భక్తచింతామణి!

(తలపంకించి) మహాత్మా! దేవాదిదేవా! నిన్నునమ్మి చెడినవారలీ భువనశ్రయం బుల నెవ్వరును లేరు. కానిమ్మి భవనంబున నున్న చాని వనంబుకను: ఇద్వితీది. న్నా

గలవానికి నోయ్యారని నెఱుగఁ జూపిరివి. ఇది యెందులకో? అదియు నొకందులకే
మంచిది. (అని యటునటుఁజూచి) ఏమి? యాయుద్యానవనసోయగము?

సీ. వివిధరంగులతోటి ♦ వికసించుపుష్పముల్, కత్తిరానులగతి ♦ ప్రబలుచుండె
వింతవింతలగడ్డి ♦ వేరకాల్ తొలకాడు, టడితివానులవేసి ♦ నటులనుండె
మొలకచావుల నుధ్య ♦ నలనీటి కాల్వలు, కొండచిత్వలు పాటు ♦ కోపుగుండె
తెరువఱల్ నడకకు ♦ సరియగు రస్తాలు, పలుపులు పఱచిన ♦ పగిదినుండె

తే. గీ. యంత్రములు నీటి నెఱఁజిమ్ము ♦ టన్నినోట్లఁ
గాంచగల యంపిచల్లిన ♦ గతిగ దవరె
విరులకాంతిని చెడుకుండ ♦ నృద్ధిపఱచి
మంచివాసన పోకుండ ♦ మనుచుచుండె

అహ! యీ నీటిబిందువులు నాప్రైలుకుటచేతకు నీవిరుల నువాసన శాస్త్రూ
ణించుటచేతను, చల్లి పిల్లగాలి శరీరమునకు తాకుటచేతను, కొంతశ్రమ తగ్గినది.
అల్లనే పిల్ల నీటికాలువప్రక్క పచ్చికపట్టున చెట్లగుంపులోఁ గూరుచుండి యీ వన
శ్రీచిత్రమును జూచుచు కొంత విక్రాంతిని జెందెదనుగాక. (అని వాలుగడుగులు వైచి
కూర్చుండి) భరిరా! యీ యాకాశమంతయు మృగ్యుక్రమ్య కనుల కొకవిధమగు నాటక
రంగ నీచుగా గనపట్టు చున్నయది అహ! యంచుదరిలేని యీవనమును వసతితోఁ
గోల్పనచ్చును. ఎట్లన?

సీ. అలఘు పచ్చికచేత ♦ నలరాచె డే నీల, నిర్మలనలిలంబు ♦ నెరిగదవరె
గాలివీచినయడ్లు ♦ వాలి వైకినిలేచు, కాఖలెన్న తరంగ ♦ నరణి తవరె
విరియబూసినచెల్లు ♦ వరి, యటశబునుంట, నోడల తేరచాప ♦ లోజతవరె
వడికి క్రిందికిఁపైకి ♦ చెలరేఁగపుష్పముల్, మిలుదన్ను కెగురు ప ♦ తులంగదవరె

తే. గీ. అచ్చటచ్చట విరిగుంపు ♦ లలరుచుంట
నురుంగ తెట్టులగతి తోచె ♦ నదిగాను
వంచు దరిలేని యీవన ♦ మధ్యతముగ
వసధివ రెతోచు చూచెడి ♦ వారికకట

(మింటికన విలోకించి) బరే! అప్పుడె చంద్రోదయమైనది. నీలమేఘు
చ్ఛాయతోఁగూడిన యాకాశమం జాచంద్రుడు మధ్యమధ్య మేఘములతెఱిసి గన్పడు
టయ నురలఁ గప్పఁబడుటయు విలోకింపగాఁ గ్రొత్తగా గాపురమునకేరెఱచిన పడుదు
తన భర్తనజూస నభివాసతోఁ జెలఁచుననుండి తొంగిచూచుపగిదిగాఁ గనుపట్టు

చూడె. ఈ చల్లగాలికి ప్రాణము లేచినట్లునటు లుండికాబోలు జంతుసంతానము తమ తమ సంతోషమును వెల్లడించుచుండెనుటకు—

కరిబృహింరవృత్తము.

కోకోకోకోకని నిల్చి కొమలను ♦ కూత తరలెడు కోవెలల్
పీచగొని పురివిప్పి నటనము ♦ వింతసలిపెడు కేసులున్
గోగలును మెడలెత్తి నగనక ♦ యాను చడరెడి శింకలున్
గోక కొలిమెనుమాడ మగిని ♦ వోడ్డుచుయి కనుపట్టెగా

కాని యిప్పుడు నాచిక్కిని నా చక్కెఱబొమ్మ, యాటెక్కుట కొమ్మయగు బకావలియే యున్న పక్షమున నీవడము వైకుంఠముగాను, నీచల్లగాలి యప్పుతోప మానముగాను నుండకుండునా? యెప్పటికో నాకాభాగ్యము లభించుట.

[అంతట ఓంకారధ్వనులతో స్త్రీలతో మోయబడు పల్లకి ప్రవేశించును]

సదా—(విలోకించి) ఆహా! యాదీయేమిచింత?

తే. గీ. వందలకొలది సౌందర్య ♦ వగులు స్త్రీలు
నడుమ జల్తారు పటకాల ♦ నానికొలువ
యెరువు లాంవోళికంబు నొ ♦ హోయటంచు
మ్రోయు పిన్నంగ కలవందు ♦ పాలరియగును

(కొంచె విటునటు వంగిచూచి) ఆహా! దర్శనమైనది.

తే. గీ. ప్రళయ కాలంబునందలి ♦ భావపగిని
మించి వెలుగొంది శిరముపై ♦ మంచి ముత్తి
యముల మకుటంబు తొలకాడ ♦ హస్తమందు
ఖడ్గమునుదాల్చి కూర్చున్న ♦ కలికిమిన్న
గన పదారేండు వయసుగా ♦ గానుపించె

విశేషవల్ల వచ్చించినతీరుగా నీస్త్రీల ముస్తీబు నెంచ బకావలీ దానీజనంబుల గలిగా నుండిరి. అందుచే నందున్న మంగయాన బకావలీయై యుండదుకదా? ఆహా బకావలీ భాగ్యమా? అదికాదు మున్ను మిన్నుచై బకావలీయూపి మోసగించిన మాయా మోహిని కాదుకదా? ఇంకను నావై బాని : దుష్టజాలక నిట్టివేషముతో నరుడెంచు చున్నయది కాబోలు. నేను మంత్రపఠన మొనర్చుచి బహు జాగ్రత్తగా నూర్చుండెను. వన్నెమిచ్చేయగలదో చూచెదనుగాక. (అని నిశ్చలముగా నూర్చుండును)

[ఓంకారధ్వనులతో, పల్లకి యావని కదురుగా దింపబడును]

1 చెలి—అశ్చర్య మాశ్చర్యము.

మర్త. అయ్యయో! యిదియేమి? వృక్షము ♦ లందుఁ జంద్రుఁడుపుట్టెగా

2 చెలి—(చూచుటభీనయించి)

అయ్యశేమిటి? చెట్లలో రవి ♦ హస్తమింపఁగఁ జొచ్చెగా

3 చెలి—(చూచి తలపంకించి చిటికలువైచుచు)

అయ్యరే! యదయించె శాఖల ♦ నందుచక్కనిచుక్కపో

4 చెలి—(కొంచెము నిగానించి దరికేగి)

అయ్యో! మానవులందు భూపతి ♦ మరచు వామది నెంతునే

కమాచిరాగము—రూపకతాళము

1 చెలి—కనులుచిల్లవ బహుకొన—గల్గ నెంచితి మేనియున్

2 చెలి—కనులుపండువగాను గాంతుము—కడకుచేరటు హాయిగా

3 చెలి—అవును మనములు చేసికేనియె—అననిపై మనజన్మ విం

4 చెలి—కవుకడే యని సార్థకంబు—అజ్ఞలోచన! తప్పకన్

(పల్లెలోనుండియే)

మోహి—చెలియలార! ఆదేమి మీలో—చెలగి పలుకుచునుంచు కే

తెలియఁబల్కక రాదటె యది—యిలనేమిచిత్రమి జేగమే

1 చెలి—అమ్మ! మనమెప్పుడును వచ్చుచు పోవుచుండెడి మార్గమేకదా?

యెన్న డిట్టి వింత కనియిందశేదు.

2 చెలి—ఇక్కడొక దివ్యతేజము ప్రకాశించుచున్నయది.

3 చెలి—ఆ దివ్యతేజ మొక రాచసింగ మాళారముగా నున్నయది.

4 చెలి—అమ్మ! మేమేమి వచించినను సరికయోక్తిగా నుండును.

1 చెలి—సీ. ముఖకళకల్పాని ♦ సఖమై కళలవాసె

కరమంటఫలమిడు ♦ కల్పకలత

2 చెలి— నెండిపీటనుగూడ ♦ వెక్కిరించెడునానల్

నెడవత్తుము లక్ష్మీ ♦ వీడుపట్టు

3 చెలి— మంచిమత్స్యపులిప్ప ♦ లంచెంచనాకనుల్

చూపు లాకనమంటు ♦ తూపులగమి

4 చెలి— దంతకాంతిమత్స్య ♦ తలనీరు విడచుగా

వాక్య మమృతతుల్య ♦ పదవియగును

- 1 చెలి— తే. గీ. నానామా రహికి నివాస • తానమరేడు
2 చెలి— తరుణులకును నరుస్కార • తానకంబు
3 చెలి— అందగా దిందితానుకు • డనుకొంచ
4 చెలి— మరని, గాంచెద మిరిని ప్ర • త్యక్షముగను

1 చెలి—అమ్మా! యీతని యశోచేతయందలి సామద్రోక్తపుగీర లింకుల పాలిట మన్మథబంతినుమా యీతఁడని దైవలిఖితమైన ప్రత్యక్ష ప్రమాణ ప్రశంసలవలె నున్నది.

2 చెలి—ఈతని కాటుకకన్నుల ప్రభావ మీతఁడు చిత్తరీజాతి పూరుషుడని తెల్పుచున్నాడది.

3 చెలి—ఈతని కనుకెప్పులు విరహులనుబొధించుచున్నతము మారుఁడు అందిన విల్లా యను తెలుగున నున్నది.

4 చెలి—విశ్వయమె. ఆకనుకెప్పుల యందలి వెండ్రుకలు మారుఁడు విరహులనేమకొలకు లొడగిన యమ్ములా యను పగిదిగా నొప్పినది.

మోహి—ఏమేమో! నెచ్చెలులారా! మోహన్మహాశయమును నెంచ నామనంబు చంచలత్వము నొందుచున్నది ఏదీ? నన్ను గూడా నేత్రానందముగా వీక్షింపవలెను. మీర లడ్డులెత్తు. (అందరు తప్పుకొనఁగా పల్లకినుండియే మోహిని సవాళందుని జూచి స్వీకరమున) అమ్మా! యేమీ యాశుద్యుతము! వేదాంతమైన పరిణయ తిరస్కారము గావించిన నాయటి మించుబోసికే న్మృదయము చంచలత్వమునొంద నీమందియానల గతి యేమి?

తే. గీ. రాగ్రు బుదయించి కోరిక • రాకుమారు
గాంచె బదలంబె నుదయించె • శందికముగ
మదనమోహన విగ్రహ • మరణంబె యగుట
ఎంతగణరాల్చినై న • ల్వంతముంచు

ముంచుటయే కాదు. ఇప్పుడు నాయవస్థనెంచఁగా

తే. గీ. ఆతని సౌందర్యమనెడి సూ • దంటురాయి
యనుము కెనయగు నాహ్వాది • నెట్టెలాగ
మారుడను పికాచము మూర్త • మందునిలచి
పదుమఁ జేతలఁ జేయింప • నొడుపునెంచె

నేటితో నావ్రతము హతమైనది. పురుషుల మోము వీక్షింపరాదనియును, చారలతి కలినహృదయంబు లనియును, మాజనమనితో వాదించి వివాహముమానుకొంటిని.

1 చెరి—దేవా! మా చెరి యగు మోహిని శుభ్రవర్ణకలము ముఖ్యప్రదేశ మన నాగపుర ప్రభుని కూతురు. కావన మియ్యగుర కుజి బాగుగా కుదిరినది.

సదా—అహో! అలాగునా? నాగపుర మొదలి కూర్చుండినకదా యజ్ఞ సరిపోయినది శనిది తెలియుట.

2 చెరి—అమ్మా! మాచిడినా? అమ్మచానియని చమత్కార ప్రసంగము.

మోహి—అయిన కంత మక్కున వాపై వతి సూక్ష్మముగా జనిందినప్పు డేల నేనాయన ప్రక్కనూ గూర్చుండి ఉండను. అటులనే కాంచెద.

(అని సదానందుని ప్రక్కను గూర్చుండును)

3 చెరి—అర్యా! పాంథవరా! విరాటేంతకయినను ప్రమాఖ్యత. లేకున్న మాచెరి పూర్వపు పరిచయరాలవలె, రక్తసంబంధ బాంధవ్య మగు మేనయత్త గుఱువినలె, నెంచి మీచెంత నేలగూర్చుండును?

కం. ఎక్కగ గుఱుము లేదుగ, నొక్కడచే నాయమెవ్వ ధుండకయే య మ్మక్క! కుటీరమునుండియే, గ్రమ్మన సాధంబుగోని ధ కలగ నెవ డహా!

4 చెరి—చెరి! మోహిని! ఈపథికుని నెంచఁగా:—

కం. ఇతఁడొక భూతవైద్యుడని ధ ఎంతయు నెన్నగ వచ్చు లేనివోఁ బరురతగా మిముకొ డిచె ధ చక్కగ వల్లను గాఢమప్పిలో కతులీత నుంచరాంకుఁడు మ ధ హమ్మత వస్తువు నుంచరింబు, గా గ్రతనుఁడి బట్టఁచెట్టు దన ధ రాణయనే గెఱుఁ జూపి మిమ్ములకొ

సదా—నన్ను మీరలు బుట్టఁజేసినట్లు మిమ్ములను నేపెట్టినంతఫలము.

మోహి—మీరిదివరలో భంగపడియుంటిరా యేమి?

సదా—ఓహో!!

మోహి—ఎవరినిల్లను?

సదా—నీయట్టిదియే. నీకంకె “మాయ” యను రెండక్షరము లానామమందు కలవు.

మోహి—అమ్మయ్యా! మాయామోహిని యను కట్టుబోతుదానిచేతనా?

1 చెరి—ఓహో! అదీనూ! ఆధియముచేతనే కాఁబోలు మమ్ములను గూడ పికాచముల క్రింద పోల్చిరి.

2 చెరి—అది మహామంత్రకేస్త. మీరటుల తప్పించుకొని యేతెంచిరితో తెలియదు.

3 చెరి—దానిబానిసండి బయటబడుట కింక పునర్జన్మ మెట్లుయే!

4 చెలి—దానిని బయింపటి ముజ్జగములు బయింపటయే.

సదా—అంతకంటే సేవించితి ముత్రసామగ్ధ్యము నాచేతికలదు. అందు లకు సాక్షి యిదిగో నాదంతకుఁ గట్టబడిన “నక్షత్రమాని” యను రత్నబంధము.

(అని చూపును)

మోహి—ఆరగ్యవేతనే దానికి రక్తవేసి తప్పించుకొని వచ్చితిరా!

1 చెలి—మూత్యా! ఆరక్ష మా నృగాక్షయిణిల వినియోగింపకుఁడు.

2 చెలి—చుహళయా! తమచే లేదు!

సదా—“సదానందప్రేమ” అని యందును.

3 చెలి—గూఢమునకుఁ గెళినవేరే.

మోహి—మిజన్మస్థానము?

సదా—కాఁపుట్టుము లేక కన్పట్టు “కల” యనగా లాపణ్యము “కట్ట” యనగుంపు. అనగా లాపణ్యరాసి యని భావము. అందుచునే ముగ్ధతో మాపట్ట గుము నిర్మింపబడి యున్నది.

4 చెలి—మీపట్టామీ కాదు మిమ్ములను గూడ భగవానుఁ డటలులే నిర్మించి యుండినోపు.

మోహి—చుహళాగా! మీరలు మగదేహముల మని నెలవిచ్చియుంటిరి? సిరిచేతనా కులదూఁగుచుంటిరి. మీరలు వివాహ విహితులని తూడా మీ యజ్ఞోప వీతములే తెల్పుచున్నయవి. సౌందర్యమునకా నిధి. అట్టివార లెందులకై సహాయము లేక నీకర్మకల వృత్తంబకు కాంతారమున కేలెంచితిరి? మీకు కావలసిన దిశమి యున్నది?

సదా—అత్తా! చండితవే. యీప్రశ్న కేమి సమాధానము చెప్పను. నరునకు తృప్తి యనునది లేకపోవుటచే గలిగిన యరణ్యావాసముని యందుము.

తే. గి. పాలఁది! ఆయాశ మొండంగఁ • బుట్టి నాడ

లేను! నాయదృష్టము తల • క్రిందుగయ్యె

వాలుగంటి! నామది బాధ • పథఁగజొచ్చె

కనుక వేటక ప్రస్తావ • మునకు గడఁగు

అది యటుండనిమ్ము.

ఉ. ఎందున నుంటినో తెలియ • దే, పదిమందిలూ నున్న నీజగం

బందున నాకు సాక్షిమిడు • వారలు లేరొక రాత్రికైన నే

మందు? నొకండగాను, వెనుక నంటియే యేగుచు నుండ బాధయుచు
గుండును రెండువన్యలకు కుండకెప్పుడు నొప్పులాడినా!

1 చెలి—మహానుభావా! మీరుఃఖమును బాదన మధులుగా మార్చుకొన్నా
మామోహినివద్ద నొక దివ్యోపధము కలదు. దాని నీరేము నాము మచ్చుగా స్వీక
రింపుడు. మీకే తెలియగలదు.

2 చెలి—దేవా! నాము స్వీకరించిన పక్షమున నీగ్రామియే కారు గడ్డుకున్నంత
వజ్రమును సౌఖ్యమునొందగలరు.

మోహి—మహాత్మా! ఆమాట నిశ్చయమే.

3. ఇంకిను రెండేనుంజలు శ్రీ క మెండక రాగల వారదీని మా
తొంకిని యింతగంగగొని క తవిగ నీరేము హేయనొంది, గూ
టంకములేక తేపె జన క నా యతిధున తమ కాలిధేయ మే
వంకనునైన నీయడగు క బాధ్యత మాది స్థలంబు మాకాకా

సదా—మోహిని! “అతిధేయ మేవంకను నైన నీయడగు బాధ్యతమాది” యని
గూఢార్థమున కర్థమేదియో తెలియకున్నయది? వివరింపుము.

మోహి—దేవా! వంకశబ్దమునకా యర్థకంక? వివరంబు.

4. వంకలకేమి నేను తమ క భారత క్షత్రియవంశుకాల, నా
వంకనులట్టి విందొనంగ క వచ్చును, నీర్థమెన్న మాన, యా
వంకను నాతిధేయమిద క వచ్చును మిమ్ముతిగట్టు కంచి, యే
వంకను నేమిహూన గొన క వచ్చు కనట్లులు ప్రాప్త లగుచేక

5 చెలి—ఆర్యా! మాచెలి నదివిన సద్యముయొక్క తుదిచరణము భావము
గ్రహించినచో రసికులైనవారలు విధిగా వశ్యులు కావలసినదే.

సదా—సఖీ! నే నడిగినది యొక వంకలే యుగ్గ మందుల తన్నివంకలు
కల్పించిరివి. సరే దానికేమి? స్థలాధికారులు మీరలేనా? నేమ మూర్ఖము కానా?

మోహి—మాయాతిగ్యమునకుఁ దామంగీకరించి లోబడితిరేని స్థలాధికారులే
యగుటఁ గాక మనై సధికారులు కూడ కాఁగలరు.

సదా—కుభిషక్తు. కానియ్య. పవిత్రబదిగా నీయట్టి యోగ్యురాలు విందునకుఁ
లియన కలవిని వెదలిపోవుట సరసశ్రవణ కాదు. ముందు వెదలబోవు కార్యమకాదు.
మీ మనసేల నొప్పించవలె. నొప్పించిన మనసును తిరుగ సరిచేయుట పొలిస నీనా
కరుగుటవలె. కాని చేయూత నొసంగి గారి నకుఁ జూపు.

మోహి—అందులకు సంచేమామీమి? (అని లేచి సదానందుని హస్తమును బట్టుకొని లేచినెత్తును)

1.—2.—3.—4.—చెలులు—మీకర చక్రముని దాంపత్యము క్షమగా నలసినది. గండు బొంబాయిగా వెళ్ళుకను. (అని నెలసికొని నులు పోయి లేచినపు)

(గురునిక నాయను)

ద్వితీయ రంగము

[ప్రవేశము. మోహిని మూరామమందలి నివాసమందిగము యొక్క ముందు హాలు. రత్నకంబళముపై నెదురెదురుగా సదానందమోహినిలు గూర్చుందురు]

మోహి—మహాత్మా! ఇదియే నే నెల్లప్పుడు నివసించు మందిరము.

సదా—చెల్ల! యీమందిర మొక పుష్పవాటికకు మధ్య నిర్మింపబడి యుండుటచే గమలకా యానందము శరీరమునకా విరుల సంబంధమును మునాసన గాలిగులుల టచే హాయి హాయి, మనసునకా ప్రాణములేచి విచ్చినట్లుండును.

[ఒక చెలికత్తె వెండిపల్లెరముతో గొన్ని భక్ష్యముల మంచుకొని వెండి కూజాలో సారాయిని గొనివచ్చి మంగల మంచును]

మోహి—దేవా! తామి ఫలహార మారగించి యీసారాయిని ద్రావిత మీ కాయాసము తగ్గుటయు నాకలితీరి మనోల్లాసము గలుగుటయు సంభవించును. కావున దయయొంది స్వీకరింప వలెదను.

సదా—రభి! నన్ను బలవంతు పెట్టుము? ఎందులకంటివా? నేనేలేంచిన కార్యమొకటి. జరుగుచున్న పని యొకటి. అందుచే నామనం బతి దుఃఖాభియందు మునింగియున్నయది. దుఃఖాన్వితిన కిది యున్నయును రుచింపవురా? దేవీపైనను దృష్టి నివ్వదుకదా?

మోహి—విశ్వయమే. కాని యాత్మిదుఃఖ మనుభవించుటకు నైవా కరిగినంత దేహ దార్ధ్యముండవలదా? అందులకునైవాస్వీకరింపవలెదను. (విచారముతో) మహానుభావా! సురానందవృత్తములు, ఘరిప్రాశన మీ—రెమిక్ గౌవ కి

ఫలహారము నీ—యిల విడిచివో

పరిభ్రామణముగా—భావోద్భవమీ

పాభామిని యెం—చిరివెట్టుకొనుట

(అని బరిమాలను)

నదా—పంకమంట! యెంతవంట!

ఈ. దీనుకుమారి! రాజాహు • సోమ్యున నన్నుతిర్చి నియ్యున్
నీపరసందుకీర్ప యు • కిచ్చు ముగ్ధ గావించి, ఆ
యోగముఁ గొని మంచి ఫల • పోగ పెంకగల వర్తవంక, స
శ్యాసి నో గాని నీకీ • న • మంతి • లంబావలన నే చెల్!

(అని భువ్యుని కి పోర మోగించి సారాయని గ్రావి)

చెల్! నిను నే సంతోషపరుచిన ముగ్ధుని నీవు కూడా యామిగోన ఫలపోర
మోగించి నిన్ను సంగోపింపెము. (అని యునఁగిను)

మోగి— ప స్థాయిను కూడాను గొని మహాప్రసాదము. స్వామీ! నాకంత
కంఠ! కావలసింది యేమున్ను?

చ. క్రియఁడు భుజించగా విడిచి • ప్లేవ రోగిగమా మరేమియూ
క్రియను మహాప్రసాదముని • ప్రేమనీ యెచ్చి ముసందునీ యే
వసుగులసాధ్య యలగు నుతి • పంకుమగా, నివా లోకమంకు, ప్ర
త్యక్షముము వ్రేలుకట్టెనుట • దగ్గున నెక్కి పెంకొ మిగ్రమా!

(అని తీసుకొని భుజించుట వర్తవయించి) ఆముగ్ధుంకందా! ప్రతిదివము
మామోలుగా భుజించెడి పెంకకమ్మేగు యెన్నను నీకోజన గను యచ్చిచ్చమగుటచే
మిగుల రుద్యమి నానోటి క్రుద్ధు వలగొట్టెనీ. (చెలియక త్తియతో) చెల్! యాపల్ల
రమాను కూడాను లోనికిఁ గొనిపోమ్మ.

చెలి—మంచిది. (అని కూడా ప స్థాయిలతో లోనికి నిష్క్రమించును)

నదా—చెల్! నాస్తి నింక వ్యామోహమే? నాతోఁ జెల్మి నీకు పెంకయేగాని
సంతోషముకాదు. నినుంటివా?

ఈ. చొప్పరంట గాచరిమి • చొప్పడ రొప్పగ నొప్పలాడి యే
నిప్పుకు నెక్కిడుంటి మి • యెక్కిడ నుండునో శేపు, నావయి
ముప్పరిగొన్న పాపమున • ముగ్ధముగ్రహు ముగ్ధుని నీ
వప్పుడు ప్రాణముగో విరుకు • వక్కట వ కి య రొగిపెట్టుక

నీకు స్వామిభవముగా నీకీసంగతి తెన్నుంటినికాని వేరుకాదు. మోహచీతవ
మమోలు పీకావకు. ఎంత వాని వైవా ప్థానర్థమైని భవవస్తువిగా నొనరించి వలవం
తిలో ముంచివైదును.

మోహి—చుహత్యా! బాగుగా జ్ఞాపిం దగ్గిరి. నాము తను రాజ్యమును, పూజ్యుడు ఒని ఒవలకును శ్రిదించి యెవ్వాజమున నిల్లు బములు వెలితిరి?

సదా—అందు చప్పుచో నుం దిది.

చ. కలదు బకావలెనునెడి ♦ కివ్యక్ కన్నులు పొగుసాహి, గా
దిలిసుత బాంతిన్ మెజపు ♦ రీయె విద్యుత నివమాయనన్
బాలువయి, రత్నభూమిల వి ♦ భూషితై హలరాని, టందుచే
వలయు రత్న సందాయత మ ♦ వాన్ముర బొమగ క్షమానుబుల్

దానియొక్క యంగ సాధనము, వదిల యెఱుంగును పొగుకుల కలకలము, నకపుల సోగను, బాలుకాపుల మేలునము లాది గల సుగములను నింపిదిత్తిం దైన పోలెల్ల నను దానిచే విని దానితో వర్తకములున కృపించు బాని ద్విమం పల కాంతార ప్రాంతములను కేర నులు వెలితిరి.

మోహి—చుహత్యా! ఆదానియేమైనది?

సదా—ఏనుని వదింతును. కొంత దివ్య కాంతారములోని కేసెందునరికి పిగులువంటి రెండు దింకలు వవరన్నిమును పొదగబడిన కొమ్ములతోను, బుగారు మలా మా చేయబడిన శరీరముతోను కట్టెనుటనిలచివి. వాటిని బట్టెననినను దలంపుతో మావాది యెంత నివారిచిన వివక తునుము వెలుగున పేరగా గొంతిమార మేగునరి కవి మాయమై పోతును. దానిముచే వొక కాసారమున నీరంబుల ద్రాగుదుండ బకా పరీక్షగూడ మగు చిన్న దండు కనుపింప గుభాలున నామెను బట్టి శిలంపున వండు మునింగితి.

మోహి—ఎంత సాహస మెంత సాహసము.

సదా—తరువాయి క్షమాకర్తృంపుము. ఆకొలంకు నుండి మామామోహిని యను కట్టెబోతుదాని దివ్య మందిరమును చేరితిని. అది వచ్చు నాహించి వచ్చు బట్టు బాధ లేమనిచెపుము క్షమరు దానిపై వలపుచూపి గానలని “కన్నులమూసి” యను తాయెత్తును గ్రహించి దాని ప్రభావమున దానిని వదిలి యీల కేలేంచితని, ఇది నా కథా విధానము.

ఉ. వచ్చితి రాజ్యసైభవము ♦ భార్యను మిగ్రులంబల్లిచండ్రిని

క్రచ్చరపాసి మృశ్యువగు ♦ కాకుల జొచ్చితి పెండుకోసమై
వచ్చితి నది కృత్తిమని ♦ వార్యముగా మగి యుండుగ క నా
కెచ్చటనిల్వ బుద్ధి జని ♦ యింపద? యింపని జేదిముక శరీ!

మోహి—(స్వగతమున) ఈమహానీ రుని చార్మిము విచారింపగా నింతట చెర్మి కవకాశము కనబడదు. కానిమ్ము. (ప్రకాశముగ) జేవా! నాకథకాదా

యొక్కింత విగలందులకు ప్రాగ్గన. నాకంకి రాణా జగదేక దేవుడు. మధ్యపరగణాల
యందున:—

చ. అతిదీక్ష రాష్ట్రనామడు ము • హమ్మక బాహుబలులుచేత జ్యం

భితి పిఠురాష్ట్రశింబు కన • చేపెరుల్బులు స్వాస్థిశింబు నా

ర్భితు డయి ట్రిగ్రా నూభిపుల • చేతను గప్పములొందుమక మహా

యతులను నాదరంచుచు గృ • హమ్మ విధుల్ నెఱవేర్చుచుండేగా

గృహమ్మ విధులనగా భార్యా మేనుండై ధర్మాధికామముల నేత్రము, వేద
పాఠము, నైక్యాది హోమము, అతిధిపూజ, భూతిపరి యనెడి పంచ యజ్ఞారకుండై
నింతరిము గలుపుచుండెను.

గ. గా—చెరి! చక్కగా జరుగు మహనీయులకు గృహస్థాశ్రమమువంటిది తక్కిన
యాశ్రమములు కానేకావు.

మోహి—విశ్వముమే అందడి విశ్వశ్రుము జరిగినను నది యమాశ్రమమే
మంచి దనుపించును. వజ్రవని నా పదునెడఁజేట ధర్మిలోకవాసి నై నది. అందులకు
మజ్జిపతుండు మిగుల కుఃఖాశ్వుడై రాజ్య విరాగుడై పూజ్యుడైన సచివుని భుజా
భాగమున రాజ్యభారము నా మోహి వాన ప్రస్థాశ్రమము స్వీకరించి లుచ్చటి కనతియారం
బుకం గల యువ్యావసమున వసించుచున్నవాడు. పుత్రికా ప్రేమానుబంధ
మును త్రెంపలేక పన్నెడప్పుడు నాహస కరుణించి నవ్వణియం బవ మనియును,
నాతిని పాలన మానగ్లన కర్పించి హాయిగా భగవన్నాచు చింత నామృతపానముచే
గుభింతుననుములు విధింప జొచ్చుచుండెడివాడు. కాని నేను మార్గి గతించిన
విచారమున బ్రతుకె చేదాంతనై నామంగివాయి నట్లు వికల్పించుకొంటిని.

కా. కాకుండెవ్వడు కాంతియెన్నరితె దు. • భాస్వరహా సంస్కరిక

నంగిన్నోరుదు నీవెక్కయి! నే • వశ్యాశ్మనై పాప మే

నెంతెంతో న వరించి చచ్చుచును జ • నింపంగ నేరా? గపం

గంతామిధ్య యటంచు నెంచి మది పి • త్రాజ్ఞాక ఎడిక మీటితిక

కానీ యిప్పుడా చేదాంత మేమైనదని ప్రశ్నింతులేమా?

ఉ. ఎంతని తెప్పరింక పర • మేశ్వరుపాతీగ నోనభా! అయి

స్కాంతము కాంతిముక దనదు • చాచుట లాకుగొనెందు ధంగి మ

త్వాంతము మీదిలాసము ప్ర • భావము గాంచికొనంగ నెంచె చే

దాంతము నుగ్గనూచయి ది • గంగిము లంతరమందు జొచ్చెగా

అందులకుఁ గారణ మేమంటిరా?

ఈ అంతములేని మోహమును • వద్దుకొన్న మైత “మితాచ” మెన్నమా
 ధాంతమువందు నిల్చి మిగు • లంధములోనికి నీడ్యై జ్ఞానమా
 ద్యంతము మన్నజాట్టి సర • సాంధములోనికి, దానిచేతి వే
 దాంత మయాంతి రంగము స్మ • రాంతనునంటుగ మారె మిత్రము

దీనికి గారకులు మీఱులు. మీకు నే తెలియజేసితిని. శ్రుతియులకు కరణా ర్థిని
 గాపాడుటవశ్యముకదా. మారకొని నితరసామక పంక్తిచే సంతమునొందనున్న నా
 జీవములను గాపాడుట మీవంతయి యున్నయది ఎటుల రక్షించెదరో మీయదియే
 భారము. ఉల్లేకుశ్రుతియావ్యయ మత్తెకాని నగు నే నితరకంటె లజ్జ ర్థించి
 వచింపబడిన దేయన్నది? (అని సానిములనై బడును)

సదా—(స్వగతమున) ఆహా! పం మేశ్వరా! యిదేమి? నే పచ్చికకాళ్ళ
 మొక్కటి దైవసంకల్ప మొక్కటి యగుచున్నది. మాయామోహినిబాటినుండి తప్పించు
 కొంటిని గాని యీమోహిని నిర్బంధమునుండి తప్పించుకొనుట దుష్టరమే. అది యింద్ర
 బాటను కూతురే మీ భూపేంద్రుని పట్టి. అది మాయలమారి. ఈమె న్యాయవర్తన
 చూపట్టుటకు దారి. అది కుమారి. ఈమె మహాపి. వీరలిద్దఱుకు మళకమునకు మద
 గజమున కంత వ్యత్యాసమో యంత వ్యత్యాసము కలదు. ఇంతయేటికి! ఈమె నాతో
 సమానమైన మహారాజు తుమారై ఈమెతో జెల్లి నాకల్పవిధముల కల్పియే. కాని
 కొంతవఱకు విరక్తిసూక్ష్మమును బోధించి చూడెనుగాక. (ప్రకాశముగ) చెగి! ఎంత
 చేస్తావు? నీయట్టి వాటిలనునే స్త్రీలకు “చేల నోల” యను శబ్దములు జనింపబడినవి.
 లే రెమ్మ నాచెంగటఁ గూర్చొండి నా పితోపదేశము వీనులందు జోలనిమ్ము
 (అని లేచిదీసి దిగ్గజగాఁ గూర్చుండఁ జేయుకొని) సఖీ! యిదియేమి వల్లితనము?

ఈ నీమది వాపయిం దవిలి • నిన్నటి మోహపు వాగ్ధిలోనికి

ప్రేమగ (తోసెనో యటుల • ప్రేయసి! నామది యా లకావలీ

ప్రేమమునందు దింది నిను • నేదిన మోహమితాచమే ననుక

గామకుఁగా నొనర్చి ఘన • కానకుఁ జేర్చుట నీవెఱుంగవే.

అద్దానంకేసి నేను ప్రపథమమున నెందులకై సర్వస్వము త్యజించి బయలు
 వెడలితివో యది సఖముకానిదే వేరొందు దానికై యర్పింపను. ఒకానొక వేళ
 నీ బలంతముచే వంగివలించుకు నా తలంపావలంబిపై నుండుటచే లేచే యిలువెడలి
 పోయెదను. అందువలన నేమిప్రయోజనము. వ్రతమా చెడును సుఖమా దక్కదు.

ఈ బాగుగనెంచు నీమదిని • బల్కించి మన్మథకోరి కీ రయిక

లాగిన లాభమేమి? వ్రత • వాకము నల్పమగుట, భోవు నే

నేనెవ్వని ముందు ర తీసు దవావలనుండు జెల్వ! సం
యోగముకర్ణి నాపయి వి యోగము గల్గు భరింతుఁ గన్వహా.

అందుచే నానోఁ జెప్పి నీకుఁ గలఁగోఁ గల్గివంటిది.

కూహి— నీవు నీవు నీవు నీవు నీవు నీవు నీవు నీవు నీవు నీవు
బున నది. అనే నున్నానని. ఏమి చేయ? “బ్రహ్మ కర్మానున కితి” గాను లోకా
బట్టి యెన్ని విధముల బుద్ధి వఱిలించుకొందమన్న ను మఱల జేమిచేయను.

చ. చదివితె స్వర్గమందుఁ గల యంగతు లెన్నెనో, నారకంబులో
నాదవెను సంగతుల చదివి యొప్పుగనే యిహమందు సంగతుల
చదివితె నేమిలాభ మవి యస్వ లభించిన వ్రాతె నొప్పిపైఁ
జదువగఁ గొల్పుకట్టగుట యాలిన జ్ఞానము లేక యుంటుండే.

ఏమిచదివిన నేమిలాభము? నా కన్ని సంగతులు తెలియును. ఇది తెలిసిన వెల్లి
తనమే కాని నేలుకాదు. అందుచే దీనిని వారించుట కష్టము. నిర్దురమన్నవారిని లేప
నగును కాని మెలకువగా నున్నవారిని లేపుట కఠినియము? మహాత్మా!

ఉ. మిమదీ యెట్టులో నిలచి యేకాంతేనీ సుఖముగా రెయివో

గామ సముద్రమున గడగు క్రమ్యర వేదకవింశేక నే
ప్రేమము బట్టలేక విల పింపఁ జెలవో చివనాడు, భృగులిం
కేమయుఁ జెలికేగ, రచ కీర్తి ఘట్టిను దండ్ర కయ్యోనా

బహు యను మహారాజవంశమున జనించి, నాగపురాధీశుని గారాబుపట్టినై,
నన్నీ తన వంశమున సముద్రమునకు తోటిగా నెంచి, నాకుజనించే సుకుంభనే దోహ
త్రునివలన తీరముఁజేరి, అతనికి రాజ్యాభిషేకము చేయించునన్న జనకున కపకీర్తి
తెచ్చుటకంటె నేనే ప్రాణములు విడచిన లెస్సగా నుండును.

(అని లేచి సదానందుని పాదములపైఁ బడి యేడ్చుచు)

వేంకటరమణ వృత్తము

అనుగంగఖండ కవలతోకు మనవిగాంచి యెంచుగా
నను నేలఁగా—వయరాదుగా—తలఁ గ్రొంచుగా

(అని కిరమును వంచి నిలచును)

సదా— అనుట కంటె మనసు కచ్చె కవలవెల్లు చంపఁగా
వగుటాటుగా—అభిమానుగా—జనిలేదుగా

కూహి— అనఁకు! దయయొ కలిగినో యభయ హస్త మివ్వగా
భయశ్రోవగా—దనులొక్కగా—సఖ నిల్చుగా

సదా— మరే! యిటుల వగవడిల • గొనవె యూర్పి కొప్పుగా
నిమ గానుగా—నరులర్హగా—దయనీతుగా.

(అని లేచిచీసి తన యంగుఠము మామెహస్తమున నుంచి) ఓచేరి! నిన్నిప్పుడే
బాయగా బరిగ్రహించితి వినుము:—

ఉ. మంగళసూత్రధారకు • మారుక నంగుళియందు నీకు నా
యంగుళియుద్ర నుంచితి ప్రి • యాంగనగా గొనిపట్టు లాన వా
లంగన! యా బకావలి స • మాగను మల్లిన నల్లించె నా
కొంగిటు హాయిహాయిగ ను • భాస్వద కేళిని నొంచెదే నుమా

ఇందుల కన్యధా చరింతు నేని మజ్జనం జనకుల పాదములాన. కార్యదీక్షనుబట్టి
నీతో సంతకము చెల్వీకి పీలులేదని బతిమాలుచుంటిని.

మోహి—(ప్రసన్నవదనయై) మహాగృహ! అంతకే సంతసించెదను. కార్యా
శక్తుల కట్టి దీక్షలేమండివి ఫలరహితులుకారుకదా? నెనుమాత్ర మంతజ్ఞాన శూన్య
రాలనా? కాదని కత్తిపీటను కాబగోసుకుందువా?

ఉ. మోహముగల్గి యొన్నఫుడు • పూరుషుఁడాశిన పలుకులందు, వ్యా
మోహముగల్గి మొన్న పువు • హోడికి నన్యుక తీరఁబందు, వో
బాహుబలిగల్గి! మోహము • పక్షుడినింబులు కాదు కాపయి
మోహసముద్రదోధ్యమున • ముగ్ధి మునుంగుదు నిక్క మిత్తజ్ఞుడే

కావున విధిగా బద్ధుడైదు దినంబులలో గొనిపోవుదునని చేతఁ జెయివేయుఁడు.

(అని తనచేతిని నామెను)

సదా—(మోహిని వాస్తవము పట్టుకొని) చెటి! ఎన్నిదినంబులకు బకావలి
నివాసము చేరఁగలను?

మోహి—ఎన్నియో దినములా? లెక్కనాలుగు దినంబులు.

సదా—అయినచో నన్నిదినంబుల గడువే యక్కఱలేదు. ఏమో దారిలో నేమి
యవాంతరములు సంభవించునో? అందుచే సంతకము గడువుంచితివి.

ఉ. లక్షులీకల నొక్కమడి • లక్ష్యముగా మదినుంపు నేనిదే
పక్షములోన వచ్చి నిను • భావజాలలఁజేల్చి మీఁద సం
రక్షింతులైన తండ్రి తలి • ప్రాపునకుఁ గొనిపోక నున్న న
బ్రాహ్మిణి! నామనంశ కురు • వార విపాదములాన నమ్ముమా

(అని చేతఁ జెయివైచి) ఇది రెండవసారి ప్రమాణికము.

— మోహి—అనంద మానందము.

సదా—చెలీ! అల్లతే పళ్ళమడిక పోకించుము.

మోహి—(చూచుట భీనముంచి) మహాశ్యా! తెలిసినది.

ద. మనమొక మోహవాద్ధిబడి * మొక మోటుంగక జోలూన, న
మృతమున నోర్వఁజాలక క్ర * మంబుగ స్థానమువాసి, మోటు వి
న్ననన, విద్యననా ద్యుతిని * వార, ననుంగులు తారకా సఖి
గదము త్యజించి, వాద్ధిబడి * కాంచితే మిత్రము! యోషధిమని

సదా—సఖి! చేతగానివారల కృత్యమే యయ్యది. తెల్లనాగుచిన్నకుని
జాగేల! ప్రయాణసన్నాహముమీద నుండివలెను కదా.

మోహి—దేవా! చిత్తము. ఇక్కడి కనరియాముననే నాజనకుఁడు తసిం
చెడి యుద్ధాననము కలను. వారలను దర్శించి వెడలఁగలండులకు బ్రాధన.

సదా—ప్రియా! మంచిది. పెద్దల దగ్గరము పెక్కువిధముల లాభముకదా!
నీవు మాగ్రము చూపట్టుము. వెంటనం టును దెంచెను.

మోహి—చిత్తము. (ఇర్వరునిఁ చెడరు)

(చుకనిఁ జూచును)

తృతీయ రంగము

జగదేక దేవుని యుద్ధాననము.

[జగదేక దేవుఁడు సమాధినుండు జప మొనర్చుకొనుచుండిగా

నానందదేవుఁడు మోహినితోఁ బ్రవేశించును]

మోహి—దేవా! నిష్కారమునకుఁ జూడఁగలదు గూర్చిని జపమాచరించుకొను
చున్న నారాజులున్నయే మజ్జనకుండు.

సదా—చెలీ! ఇట్టి మహనీయమూర్తిని దర్శించుటవలన నాజన్మ తరించినది.
అంతియొకాక నారాయణము సఖి కృతమైనట్లులనూడ కన్పట్టుచున్నయది.

జగ—(కినులువిప్పి చూచును)

మోహి—జనక! యిదే నమస్కారము!

సదా—నామా! యిదే వందనము.

జగ—స్వప్తి. రాకుమారా! దివ్యద్రిష్టికలన నుకల మెఱింగితివి. ఇదివలన
నాపుత్రిక వివాహ మగీకరింపక తిరస్కారమునై కన్యకైవస్యమునై నుతి తునకు

మంచి పనుని ఎడసివంతుల కావంపముగా నున్నయది. మీ బుద్ధిచాతుర్య మత్యగృహితముగా నున్నయది. ఏమంటిగా?

ఉ. రోగముచేత బాధపడు ♦ రోగినిచూచి భయంబులేదుగా

బాగునందు ధైర్యముగ ♦ వైద్యుడు వల్లగ సంతసించె డా

లాగున మోహవిఘ్నలగు ♦ రాజముఖుల గని వార్ల ప్రేమముల్

బాగుగ నూఱడింప సయి ♦ పంది విచారము వాసి యందురా.

సదా—రాజముషివర్యా! ప్రస్తతి మంతకన్న నవకాళ మేదియును లేదు.

ఉ. తురిహి మీరువల్ల మని ♦ వేమని చేయుదు, మోహశక్తి కా

గారమువిడి చొచ్చితిని ♦ కాన, కి త్రైత్యునిగా దలంతు మా

వారలు, వైక నన్నవృత్తి ♦ వానిని యంద్ర, కలంబు కార్యముకొ

వేసుకనంది మధ్య పద ♦ విక బ్రమదాభిని నోలలాడుచోక

జగ—అవు నామాటనిశ్చయమే.

మోహి—తిర్ల! మీయల్లుడు బకాళి కుకవాణి నిమిల్లమై దత్తమండలమందలి కిన్నూలురాజ్యమున కేగుచున్నవాడు. ఏ యాపాటము కలుగకుండ నిరాటంకముగా ఒడ్డునైదు దివంబులలో నతీసమేతంబుగా నరుదించులాగున దీనిలచి వంపగలవలయు (బాధన).

జగ—అమ్మా! మంచిది. రాజపుత్రా! నీ వవృత్తుడువాడవు కాశరి నీ ముఖ లక్షణము సూచించుచున్నయది. నీవు తిరుగ బకాళిసహితముగా నీవము తొచ్చి నామాతను రాజ్యలక్ష్మిని గ్రహించి వెడలగలందులకుఁ గొరుచున్నాడ.

(ఒక చిన్న బల్లను జూచి) కుమారా!

చ. ఇదియొక ప్రశ్న బల్ల ఛర ♦ టీధన! నీవు కలంబు కార్య మే

యదియగుగాక దాని ఫలి ♦ తాత్థము లేఖనమావకంబుగా

నొదవును దీనిపై నదియొ ♦ యొప్పుగ లాయకు నాప్రకారముకొ

వడలొనర్తు వేని ఫల ♦ భాగ్యము లభ్యము తప్పకుండగాక

(అని సదానంధున కొసంగి) బహు బాగ్రత్తగా గుప్తపఠయితు. నీవు నామాత క్షణ బ్రాణప్రియుడ నగుటచే నాకును ప్రాణానానుడవే కావున ప్రాణపదమైన యాత్మకన్న బల్లను నీకొసంగితిని. నీప్రాణచుట్టుల దానిని భద్రపఠించిన నీకంతయునా లాభమే యగు.

సదా—(వివరముగా నందుకొని) మహార్యా! మహాప్రసాదము. నాకు నెంత మోసంగును. ఇదే ననుస్కాసము. (అని నమస్కరించును)

సదా — (కనానందుని శిరముపై పూస్తూంచి) స్వస్తి వత్సా! భయములేదు. కాదీ! పట్టిని విలీకించిరి. కార్యక్రమములను యొకపక్షములో నేలించి మమ్ములను సంఘోష పెట్టగలవని తెలియుచున్నది. అమ్మా! ధైర్యముతో సాగ సంప్రము. కుమారా! మరల జపస్థైర్యము దీనియందు గూర్చుండెద. (అటు లోకరించును)

(మోహిని సవానందుడు కొంచెము దూరము వచ్చును)

మోహి — ప్రియా! మీరాప్రశ్న బట్టిపై ఒకావలి చిత్తునది లేది ప్రశ్న చూడదు.

సదా — చిరీ! మంచిమాట చెప్పితివి. అంతిమారమేగి యచ్చకప్రమాలు పడి తుద కామదేవ గామినిని బహిరులేకి ముఖించుటకంటె యీ ప్రశ్న బట్టిపై చిత్తు దాచక్కనాంగియని ప్రశ్ననిచ్చిరి నింక నాయక్కకు వెదలక. నీచక్కనే యుండి ముఖించుటమేలు. (అని నిమిలతి లోచనమునై ప్రశ్న బట్టినుతీసి) సఖీ! ఇందుపై వ్రాయబడియున్న జవాబు నీవే చదువుము.

మోహి — చిత్తము. (అని యాక్రింది ప్రకారము చదువును)

పాదప. ఈ ప్ర ఒకావలి యక్కకు రాతా • పోనకనా నలుపూటలలోక

శీవను నాపుచు దిచ్చిర చానిక • నీవికనొందివే ఎవరినొక

(సంఘోషముతో) ప్రియా! నన్ను మఱచెదరా యేమి?

సదా — అసంగతిని గూర్చి ప్రశ్నించనా యేమి?

మోహి — అటులనే కానిండు.

సదా — ప్రిత్యుభయకనా! నేను మోహినిని దీనుకొని వెదలెదనా లేదా? నాతిలదండ్రులను గాంచెదనా లేదా? రాజ్యభాగము పూనుదునా లేదా? (అని నిమిలతి లోచనమునై తిరుగ పలకఁబడి) సఖీ! నీపం నట్టిది. నన్ను మఱచెదనట. ముందే ప్రాంతము (తొక్కి చూడవలె. ఇదిగో! బలపమువైగల వ్రాతను జదువుకొమ్ము నేనలగ్ధమాడినది లేనిది తెలియఁగలదు. (అని చూపించువానివలె వదిలి దాఁచును)

మోహి — (అరురతో) ప్రియా! నాకు చూపనా? నిక్కముగా నటులనే వ్రాసియున్న నీకొకకంక కాలము వదియుండునో? యిప్పుడే యీ గ్రంథము ప్రాణములు నీపాదానించుముల చక్కని శ్మిదించిన నున్నెదబూడ్చి చేసి వెదలెదవు. పతి ప్రతిప పతిచేతిలో గతించుటకన్న పుణ్యమేమి?

సదా — (రీతునగవుతో) అమ్మా! నేనానా! ఎంతమాట. పరిహాసమున కంటిని గాని దీరిపై వ్రాతను జదువుకొమ్ము. (అని చూపును)

మోహి — (చూచు బళివిగలని సరితోనముతో)

భృగవోకిల. పదియు దైవకోపానందున • పద్మనేత్రను మేహినిచే

ముదమెలర్చిన గాంచి యారయి • పాపావార్ధిని తేల్చి, యా

కిదప నామె బకావలిం గొని • వెళ్ళినగు రాజ్యమిం

పొడవి మువ్వగస్త్రీలతో జను • లుత్సహింపగ నేలెదో

సదా—చెటి! మోహిని (అని పీపుకట్టి) ఇప్పుడు నీమనస్సానందముగా
నున్నదా? ఇంక నాకు చెడల నానతియ్యి.

పెగహి—చిత్తము. కొంతవత్తుకు సాగనం పెద.

సదా—చుందిది.

(ఇప్పుడు నిష్క్రమింపుడు)

(తెలుచీరపడును)

ప్రతిజ్ఞా పాండవము

సప్త క్రొత్తప్రపంచముగో దిగుగాడవలెనను ప్రతిజ్ఞా
పాండవమును జదువుము.

మేంకటరమణ అంతుకో

కొమరిపాలెము

గోదావరిజిల్లా.

శ్రీ రస్తు బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

చతుర్థాంకిము

ప్రథమరంగము

[ప్రదేశము. బంగన్ రాజ్య ప్రాంతమందలి యెడారి—అందొక గొప్ప యిగ్గిరే]

[[ప్రదేశము సదానందచేవులకు కొంతదూరములో]]

సదా—అహ! నేను మోహినిని విడిచి నేటికి నాలుగుదినములైనది. అచ్చట ప్రక్రియ బలమైన జతుర్దినమునకు లెక్క బకావల్ కోకస్తవి సమాగమము కలుగునని ప్రశ్న వచ్చింది. ఏది? యెక్కడ బకావల్? ఎక్కడిసమాచారము? (అని కొంచెము ముందుకేగి యిటువంటి జానుబలినయించి) ఎలా! బలా! భరిరా!

చ. ఇదికన చెట్లు చేమలూక * యిందుకలేని ఎడారియయ్య నిం
బొడిచి మహాగ్ని గోళ మది * యర్వికి నింకి వొక్క బృహదై
బొడవ స్ఫులింగుల చందర * బొడవ మందుచు వచ్చికోటగా
బొడవిన భంగి కన్నడ న * హా! యదియేమి విచిత్రమోకదా?

మహాసముద్రమందు బడబాగ్ని జనించనట్లే యెడారియందు మహాగ్ని పుట్టి ప్రజ్వ రిల్లు మన్నయి. ఇదింతవంట బయలచెడలటకు దగిన చెట్లు చేమలూ లేవు. గడ్డి గాద మంతకన్న లేదు. ఇదేమి విచిత్రము. (అని నిలబడంబడును)

[అంతట నామంటుండి యొక లేడి వచ్చి యాడుచుండును]

సదా—(విలోకించి) ఇది మరీ తమాషగా మన్నయి.

తంపు. బలాబలా తరంగమంటు * బొడబాగ్నిమండి చ
ల్పలాకిగాను దూషుకు * గు * లానగాను గంతులక

నిలాసమొప్పు చేయుచుఁ బ్రతివీరముండు నన్నిటా

నిలాసమన్ను లేన్ను తోచఁ జేయి నేమిమానుచో

(తలపంకించి) ఇంకామోచన మొందుదు? మననంద్రమన్న ప్రశ్న బల్లపైఁ బ్రశ్నించిన సంగతి యంతయు బట్టబాగు లగును. (అని ప్రశ్న బల్లను పైకిఁబెట్టి) మహాత్మా! జగదేవ దేవగురూ! యీయన్నికోట వృశాంత మేమిటి? యీ పాంశేందిన జింక సంగతి యేమిటి? తక్షణమే దెల్ప నడెదను. (అని ప్రశ్న బల్లను చూచును) ఓహో! ఏమని వ్రాసియున్నది.

కం. ఓయీ! కేసాయిండు నిను, నాచు-మోహినికిఁ దండ్రెఁ జుడచుటకై నిన్

మాచూర్నికోట గూర్చి ను, మా యతఁడె మెకమగుచుండుఁ జుసలగజోచ్చెన్

సరే తెలిసింది. మాచూహిని తెచ్చు జీవిన మోసమువత్తు (బరిక్రియ నీగతిగా జనమనిచే బద్ధించిందిగా? కానియూ దినిని సాధించుటయొక్కో యదిమోదా ప్రశ్నించెట. బలపమా! అప్రశ్నకు కూడా తెల్పును. (అని మరల ప్రశ్న బల్లను చూచి)

(నగ్నిగి. ఒక్క యూచతోడ నీవు) • నొప్పుగాను వాచుచి

జక్కడంపఁ గట్టి నేని • జ్వాలలన్న మాచూహి

నిక్కనుల్లు లక్ష్మీమేయ • నేప్పు గప్పి నేని నీ

నిక్కటా! యకాలమృత్యు • వందదేవుమా

సరే! యీ ప్రశ్న బాగుగా నీ చూస్తుంది. దీనిని సంహరించుకోనినా కా ప్రేయసి చెర్చి లభించలేదనే విచారము లేకుండఁ జిత్తాంతమని యిద్విధిగ నుభయించెదను. ఈజింకను జంకక యగుచుటెంత కనిగినా నాపంకజాక్షియగు బకానధిరో నిశ్చయిక గా నుభయించునయే నావత్సలము. ఇదిగో వింటి కమ్మయ గూర్చిని. ఓజగదేవ మహారాజా! యిదే నమస్కారము!

(అని బాణమును విడువగా లేడికి దిగులుటయు నది మాచూమగుటయు

మంటలు నశించి పీడిల్లు క్రమ్ముటయు నగు)

(అంత తెఱచి)

దత్తు చట్టకొనుడి నేగమే • పట్టకొనుడి గట్టిగా

కొట్టు దగని నేలపైఁ • జట్టలగులు టట్టుగా

(మఱియుక తెఱ లేచును)

[రాక్షసజమొకటి బడియందును. భూమికి తగులకుండ కంఠరారమున

నొక చిన్న కోట తిరుగుచుండును]

నదా—(అశ్చర్యమతో) ఆహ! అతియొక రక్కసి మృత్యుకేవలము.

చ. గళమున నెమ్మిచ్చేరు లలి • కంబున సింధుర బొట్టునొప్పి, పెళ్
 లిలమటు నోరుకాటు నలు • పే యన మేను హరిత కర్ణమా
 కలుచు బోవ్వు వండ్లు) తతి • కన్తి, దిగంబుమైన యీ కళా
 బోలయుగ శంకరాసమున • సూనిన మా గులమారయే యగుక

కానినమ్మ. ఇప్పుటికి శుభసూచకముగా నున్నయది. కాని యీ యంతరాళ
 మున దిలుగు కోటసంగతి దేమియో తెలిసాకున్నాది. (కొంచెము చెవియొగ్గి విను
 వానివలె నాలకింది) ఆ యేయని కోటసంగతి వచ్చుచున్నయది. ఓయీ పెట్టివాడ!

చ. శేరిలుచు మృత్యుదేవతను • గిల్లియె లేపుచు నుంటివేచి? నీ
 యరమరలేని చక్కదన • మంతయు నాడగ బాల్చుటై నో
 సగుతు! ఆ బ్రతుక్కుమును • సల్పక వచ్చినవారెట్టి వే
 గరుగ తుమింతు నేరములు • కాకడ నిద్రిడకుండ బ్రచుడె.

(చెక్కునుగా నవ్వి) ఓవనో! నీవు నన్ను తుదింపువాడవా? నేను తుమింప
 బడువాడనా? ఏమీ? యీవిపరీతము! నీవో నందరాని తన్వ పెట్టుకొని నన్నా
 దండించుటకు యత్నించువాడవు. ఇదిగో! నీసంగతి గవి పెట్టెక (అని ప్రక్క బలప
 మును దీసి) ఓ బలపనా! నా జగదేశ్వర్య పాదములకు నమ్మకవాడనే నైవనో
 ముందు నే కావించవలసిన కార్యమును గుణించి ప్రక్క జెప్పము. (అని బలపము
 వంక చూచి) ఓరా! యీప్రక్క బహు ప్రాణగా మన్నయడే?

మర్రి ఎట్టులేట్టు ప్రయాణమంచును • కంచుకుండగ నీవు నీ
 పట్టునున్నటి ప్రక్కబల్లను • పట్టి దుగ్ధపు నోడకుకా
 గట్టిగాఁ దగిలించుగనీవ • గాంతు వాపయి చిత్రముకా
 కట్టి యీపని నల్పిలే నిక • నీలంపు ఫలించుగా

గురే! నా కార్యదీక్షకు భగవానుడే కలఁడు. నేనే సృష్టరక్షిని నిక్కముగా
 బకావలి చక్కనాంగినై మత్తున కలవాడనే నైవనో జక్కగా నీ బలప మాకోట
 కంటికొనుగాక! తే జగదేశ్వరీవా! బందనము.

(అని బలపము నెలర వేయగా గోటనోడకంటుకొని కోట మామమైపోవుటకు
 నిక నొకతెలు లేచుటయు, కలలోఁ గట్టబడియుండిన నొక స్త్రీ
 వర్ణనమునైఁ బ్రకటించుటయు కనబడును)
 సజా—(గమివించి) అహో! ఎంతదారుగ మెంతవారణము!

కం. మృగమదవాసన పొగలడు, మృగశేత్రను మృగగళనను • మృగరేవు మధ్యకా
 మృగలాంఛన కదనను నీట, మృగబంధిని లోనగట్టె • మృగము తెలుగుకా

అత్తా! కన్నారివాసనగల మేను, లేచివచ్చి లగ్నానికి కన్నులు, ఏనుగు గవ్వ వంటి వడక, మృగ కాణిపంటి పెదుము, చంద్రునివంటి ముఖముగల నీ యలివకు మృగమును వలలో బంధించితలెఱుగున నెవఁడో వలలోఁ గట్టివైచి యున్నవాఁడు. అయ్యో! యిప్పుడా యిప్పులూరి యనస్త ముతి జారికరముగా మున్నయిది. ఎట్లన?

చ. మృగయుఁ డెఱుండివచ్చి మడి * యిందుకొ తిన్నను తుండుచే మడిక బొగులును నల్లిశలో కనుదు * పొక్కును తిన్నుల నీరునెప్పి డా మృగములెఱుగు నీ లి మృ * గతి * యాహ్లాసాచకుభ్య పే డ్దెనున బొమిమిగ ననుల * నిల మి కరుణించు గుఱుగా.

ఈమె యప్పు వాని బారికరముగా వచ్చుదు. ఈమె మేను సొంద్య మత్తావందముగా మున్నయిది.

చ. పలుగెగలైవ రంగులగు * పాశచయంబున పన్నబడ్డ యీ వలను బిగింపగావించి * పవ్వుడశేఖణ మేను కాంతి చే దులగమికుండి పైకి నెగఁ * త్రోసుతు వచ్చి క నందువారికొ మిలమిలూపామక మెల్లు * మీలిమి ముద్దులెఱుంగ నుప్పిగా

కానిమ్మిలవకు కప్పి యిందుండివ వేదంపి గూన సంగతి తెలుంగుదునుగాక.

(అని పమిపించును)

(రలనుండి యొక భర్త)

ఓరీ! రాక్షసాధమా! కేపాల! వాపాలిలు మృశ్మదేవతవై నన్నీ కాంతారము నకు గొనివచ్చినదేగాక నన్నులు నెంచితినా? ఓరీ మూఁవా! నన్నెవతెగా భావించితివి? త్రిమూర్త్యాశ్రయక స్వరూపముగో లయకారకుండు మహేశ్వర వగ్రహదంబున జన్మించిన బకావలీ యనువానను. చూడు! వాకిరంబున బకప్రహ్వస్థితమగు కిరీటము కలదు. అది వాప్రియుండ దక్క నిరయ లంబజాలను. పోపామృత. నీ యశ్వశ్యమునకు దుహేయదుఁ డెఱుకఁతెంచి నిన్ను మ్రొదించును.

సదా—ఓహో! అశేషోయిన శీర్ష మెదుర్మునట్టుల నేచ్చెట్టెట్టడలందిన వలం దియే నీవలయం దుండుట వాకార్య సాఫల్యముకొలతే యనికూడా భావించెద. ఓహో! బకావలీ! నిన్నపహరించికొని తెచ్చిన మ్రొక్కడి రక్కసిని నేను గాను. యుద్ధాది భయంపడవలదు. నేనొకరాక్షసుడను. ఇదే వలత్రాల్లనఁతెంచుమంటిని

(అని వల వివర్ణము)

సదా—లేచి నూచ్చుండును)

సదా—అహ! విశోధనల్లి వదిలిన కొలుగు రంగు నూపింప నీవకాదు
క్షయం బకావలియై యున్నా.

మ. బక పుష్పాన్వితమో కిరీటము శంఖం బందుకొని సాల్మలంబు
పుక నీ మత్తగజేంద్రయాననయో యీ బహు గుణారంబు మీ
వికచాక్షేపణయే బకావలి కదా బీరశక్తి సౌందర్యము
అటు మధ్యతి కర్మతంబయిన వంగగార్జునరీతిలో తుంబకాక్ష

అహ! యదివరలో నీమె భావపటముమాచి తుందుమంటిని యిప్పుడు ప్రత్య
క్షముగా జూచితి నంగీకరింపనున్న మంద సంసిద్ధులైనై యుంటిని.

బకా—(కనులువిప్పి తేజోపారిజాది స్వగతియన) ఈ కుడుమోహనశ్రీహ
మవటనుండి యే తెందినాండ్రును. ఈరం దానూయ రక్తిగుండు కాదు; దా
దీని చరితము లెస్సగాఁ దెలియువలెను మాట్లాడరారు. (అని యూరకుండును)

సదా—(కావలి కందురుగా నూకరిందినిలువంబడి) మోహనాంగీ! మాట్లాడనేమి?
కం. జననీ జనకుల బాసిత, భువనుకు రాజ్యంబు విడిచి బంధుగములు

జనని యుజీకము లిడుమలు, మహాక్షి విచ్చినాడ బంధువదేవీ

ఏను బంగారీజీకమువను యుగరాగాను నన్ను సదానందజేవుడని పిలచెదరు.

చ. అరతియనెండి మారని బిశ్మయము నిప్పుని మ్రోతిలోడ నా
యురమును జొచ్చి గుండుటకు లొండంగజేసి, విప్రుల నే నవళో
త్కరమును మోహనాద్ధిని య బంధుగా బడనెట్టి యందులో
జరియును నందుగావక ని లొకము నీదల జేసె నైదలి

1 శ్రీ. గీ. అట్టి మోహనాద్ధిని దాట బిష్మయము

తిరుణి నీవనే వెలసెని తిరిగి వారక

గాత కరుణించి నియ నేలు మీననేత్ర

ఈరక యుంకిన ప్రాణము లో తొలుగునుమ్మ

(అని తదేవ దృష్టితోఁ జూచును)

బకా—మహాత్మా! నానామధేయ మెట్లు గ్రహించితివి?

సదా—నీకరణమునం గల బకపుష్ప తురాయివలన.

బకా—ఈసాక్షాతక మెట్లు తెలిసినది.

సదా—ఇంద్రదత్తంబైన విశోధనల్లి యను దానివలన.

బకా—భగవద్రమణ! ఓహో! యీరంజీ నారనోశాయకుడు. నాయొక్క
మూలకపుష్ప కావహతము సుమీపించినది. ఎట్లు ప్రేమించెను నన్ను గొనివచ్చిన

మామగక్కసి యేదిబ్బడి నుండి యేలెంచి బాధించునో యను భీతి యొకపంక నీతి నిపై మోహ మొకపంక బాధించుచున్నయది. ప్రాణము లెన్నగ నుండిన పిమ్మట గడ వీరితో స్నేహము (ప్రకాశముగా) ఓచువోభాగా!

ఉ. ఏల! నవిట్లు వేదెగొ న • శత్రుర! నీయద మోహనాస్త్ర మే

లీలను చిచ్చి బాధ నొన • రించెనో నామను నల్లై నీచయో

లీల వికాస విధులము • శర్యడఁ గాంచగ, శేషసేను తే

పాలుఁడు నిన్ను నెన్న బలి • వారును జాచిగ పక్షుడుం ననఁ

సదా—ఓహో! అందుకా జంతుమంటివి. ఒక్కసారి పర్యౌకమునుండి క్రిందికి డిగి రెండుగురులు వైచిత్ర్య సహాయావియొక్క కళేర మునుపించగలదు. (అగ నిలు. ౧: ౫) అల్లలే!

బకా—అహో! నిశ్చయమేనా! ఏదీ మాపింపుము. (అని సంచయనుండి డిగి నిలువంబడును.)

సదా—సగో! గగ్గమున వెల్లిపేగులు, నుదుట సింధూరపుబొట్టు, గొప్ప బింబువలె నోగు, కాటుకలుపడు మేను, చుల్లపచ్చనగు నొప్పుకొని కలిగి నీరంబుగ మైన యాశనమే విన్న గొనివచ్చిన మామగారి. ఎదిరుదుము వేయిలెరిగివా స్పష్టముగాఁ జూడగఁపు.

బకా—కానిండు. అట్లులే కానించెద. (అని వదలు బంధియించి) అన్నుకొల్ల! ఈదురాత్ముడేనా? ఈదుష్టుడేనా? యీదుండగిడేనా? జన్ను గొని తెచ్చినది? ఆహ! నామను దద్దిట్లుచున్నయది. నాయొడలునుడి కంపము జరించుచున్నయది. నాప్రాణములు భీతిచే శరీరమునుం దెగిపోవుకమా యని తోచుచున్నయది. మహాత్మా! రక్షింపుము. వీరి వికృతాకారము నాకు వికారము కొల్పుచున్నయది. (అని కినులు మామకొనును)

సదా—(స్వగతమున) ఏదీయో వంక కల్పించి యీపంకజాక్షి కరంబున గ్రహించితి నా పురుష కరగ్రహణంబుచే మరుతాపము జనింపక మానను. అపై నాకు లాంఘక తప్పుదు. కావున నటు లానరించెదను. (ప్రకాశముగా) చెలీ! గతాసుఁడైన రక్కసుని మృతికేళిరమునకే నీవు భయంబడుచుండు బ్రతికియింది దైతేయని కంటె క్రూరుడై ప్రాణములఁ దీయనున్న మృగకాంత వెలనకులసిజదోయోచింపుము. (అని తన కరములచే నామె కనులు విప్పి) నాదెన విలోకింపుము. నీమనస్సా నాకష్ట మాలొచించుము. (అని తన శరీరమును జూపుచు)

ఉ. రాక్షసుబాధ కెట్లు మది • రాక్షి భయంబును భొందినానో నే

రాక్షసుకంటె క్రూరుడము • ప్రాణుల ప్రాణముతోడ కాల్చుకుగ

అక్షులకేయగర్జన వి • పాత్రులకు మారుడు నాదు చీరమల్
తక్షణమే హరింపనేడఁ • దత్తె భయంబయే కావు మీదయింక

బకా—(స్వగర్జన) అహో! యీసుకుమారునికరగ్రహణము నాకుపాణిగ్రహణ
మాగా నున్నదని. ఇప్పుడు నామనం బెంతో సంతోషముగా నున్నది. ఇంకా
కొంత బెట్టువరి నూడించిత నీరంగ మతి శృంగార తరంగమై గజపట్టముగదా.
(చరితముగా) అయితహో మహాత్మా! నన్నేమిచేయమని నెలవు.

గదా—ఏమున్నది? దినుకొనిబారిగండి నిన్ను కప్పించివలెల మనశిలని బారి
నుండి నక్కు గావూడము.

బకా—దేహ! ఉపకారమునకు బ్రశ్నపకారనా? అది యెటులు?

సదా—ఎటులనో నానోల నే టలుకమనియెననా! బలికిని శోషమురాదుకదా?

బకా—స్వామి గా వచ్చిందిన గోపమెందులకు?

గదా—అయినచో వినుము.

లఘుగ్రాహి.

శరీరును బల్కనము • హాళిక వచ్చింది నిడు

నాటకనాదోయి పతి • పోలికను జూచా

లీలకను బాహులరి • గోలికను సాచి దియ

శేల కవులింటఁ గొని • లాలసగు ప్రేమక

మేలకనుధారము • క్రోలక వెసంగి మరు

శేలయన హాయిగను • నేలించిన నాటక

కూకుడగు మారుడను • క్రోలుపులి బారిపడి

కాలి నుభించెదను • దూలిచి భయంబుక

బకా—(కటాక్షన నశించేతిని వెక్కికు లాగుకొని) రాకా! చేతుట్టునరసము
చేయుటకు ప్రాంతంబించితి నేమి? నీకప్తమునకు దగిన కాన్కాక్రింద నొక యూయ
ముఖాసగా నిట్పించెద. నావెంట మజ్జనమని కడకు రమ్ము. లేదా కలసివంత భవ
మొసంగదను.

సదా—ఓహో! ఎంతమాటాడితివి?

ఉ. మామి! యెటిమాట లిది • మామగ నేవొక చక్రవర్తిక

నూయిడైన నన్ను భవ • కూతురుగా మది నెంచి నానొ నీ

ప్రాంతభాగము గాదుటకు • ప్రత్యుపకార మొనర్చుచేసి నీ
మానధనంబొసంగి ప్రియ • మానసిగానను శేలకావ్యుకత

(అని గడ్డము పట్టబోవును)

బ.కా—(కొంచెము వెనుకకు తగ్గి) ఓహో! రాజువా! ఇదేమిపాపము! ఎంత
వారిందినను మీరేకేసుమంటిసి? మిమ్ము నే పిలిచి పేటలు వేసి యీపని మీరిలు చేయు
వలయు నని ప్రార్థించితివా? అర్థించితివా? వెనుక మీనలె నొకానొకఁ డొక నొకఁడు
నింటికేగి:—

ఉ. మీరలు పిల్వకుండినను • మిక్కిల శేతులిధంబు ముందు నా
హారము మెక్క పంక్తి మొద • టందున గూర్చిన తీరు మీదు శృం
గారపు చేత లట్లాదవ • కాని మితాయిని గాంచినంత నో
రూరిన లాభమేమి? తన • నొప్పును నోరు లభింప వుండినఁ

నదా—(దిలువచ్చుతో) చలీ! పిలువని పేగుంటువనకు వెలుగులు దేరి
సరసమున్నదో గ్రహించితివా? వదాన్యము దాక్షిణ్యలవానికి విలువుతో బని
లేదు. పిలిచిన పిలుపుపై వెడలిన నందు సరసమే లేదు. ఎందులకంటివా?
పిలిచిన వాగలు పెట్టకుండురా యను నిర్లక్ష్య భావముతో వాతఁడుండును. ఇత
పిలువని వాని సంగతియందు వేమో? యెంతయో యిచ్చగలవాఁడు గాని పిలువకుండగా
వెడలనే వెడలను. ఆలాసన వెడలిన వాఁడెప్పుడు వాతులమున జెందును తనదగ్గర
కాపదార్థము వచ్చునా లేదా యను భయమునో ముందు కేగి దారి ననుభవించి నభి
లాషతో బెడంగులాడును అదియే యొకవిధమైన సరసము. అందము, “రానివారలకు
పిలువ కడక, బోడికిల నంటవేడుక” యను సామెతెఱుంగవా? అది యటు లుండ
నిమ్ము. పిలిచియు పిలువని వారల స్నేహ మభిలషించినవతి రాకయు వచ్చినటుల
కానిపించువాటి యలదిమితమైన కోరిక యుండును. ఎటులంటివా? :—

ఉ. రాకనుండి వచ్చియును • కావలసిన దిన వాని మీద నుం
డేకట, వచ్చి బ్రలుపడి • యేకఁడఁజూచిన తామెయా పదా
ర్థాకరమందవేత్తోదన • దారిన నిచ్చును రానిదానికై
యేకరి యేక రేకరయి • పిట్టును నొందగలేని బ్రాంతికే

నభీ! మితాయిని గాంచినంతన లాభమేమి? తనుబుగఁ దగిన నోరుబడిన
నదికఁజూ యనుచుంటివి దాని సంగతి వినుము:—

✓ శ్రీ. గీ. చలీ! మితాయి యగు నెవ నీ • కలియక నుభ
మనుభవించున నోర నే • యావనంబు

కలిగియుండిన నీకది • తెలియజేయు

సరసురాలవై యైన నా • కరము గొనుము

బకా—జేవా! నీతోఁ జెలిమి యొనర్పకున్న నేసరసమెఱుంగని దానినేనా?

సదా—ఓహో! విధాయికముగ. ఇంకా విప్పి చెప్పువలెనా? వినినదానికి జూచినదానికి సహస్రము వ్యత్యాసము కలదు.

బకా—అదేమిటి? ఎవరివల్లను వింటిది.

సదా—పెనుటలోను చెవులు విల్లులు వోయినవి, చెప్పి దానింపుము.

చ. అవసర! ఎకావలీ సతి మ • హా జగజంత, యెయ్యారి, మేల్భరి

యనఁదగు యాపు, బల్ ససస • శంకుని వందిస చేయి యందు నా

యమంగి వినోదవల్లియెడ • లాగతి వింటిని, కాని కంటి నీ

పావరుకు దగ్గసత్సంగ • మొక్కటి లేదని నిక్కువంటుగా

బకా—మీ వినోదవల్లి వదించిన సౌందర్యాదీక్షితు లుండగా నాయందు రక్షణ లేదని యెట్లు నిర్ధారణ యొనర్చితిరి?

సదా—అది కూడా వేల్చిందమునియెడవా? వివర వినుము. ఒక్కమాయ రక్కసి నిక్కములో విగియించి నెక్కిని తన మాయలచే వచ్చువారిని జక్కడందు యండ మక్కుచెడియొక్కడును భీతిచే నెదిటింపజేసి దట్టవ్రుముగా నూతనిని యండ నిక్కావసమునకా తెక్కిరికాడుకొనవచ్చి నిన్ను చిక్కులు పెట్టుకలంపుతో నుండ జాత్రుక్కడిరి జక్కడించి యచచక్కి బొనుండినిన్ను రక్షించిన యొక్కిడీడను. అట్టి మహాపకారుడనగు నన్ను తృణీకరించుటయందేమి సరసమున్నది? వైగా నేనొక చక్రవర్తి కుమారుడనని యెరింగి యుండి నాకొక గ్రామము ఒహునుతి నిప్పించు కంటివి. అందేమి సరసమున్నది? కాక సర్వమును త్యజించి నీకై వనముల జొచ్చి నాప్రాణమునైన నాకింపక నీప్రాణము గాపాడవ ప్రాణదాతనగు నన్ను పరింపక కరణు ద్రోసిపుచ్చుటయం దేమి సరసమున్నది? పోనీ సౌందర్యమున కంటివా? వలంతులలో నీవెంతవృతికి పాత్రురాలవో పూరుషులలో నేనెంత నుతికి పాత్రుడనైతిని. అట్టి సంగతి కనులారా నన్ను గాంచి మన్నలేక మిన్నక దోసి రాజుడుట యందేమి సరసమున్నది? అది యటుండనిమ్ము. ఈడు జోడున కంటివా? మన మెద్యత మొక్క జోడాగా నుంటిమి. స్త్రీపూరుషుల మనులేదా రక్క యాహుల నిర్భయనులం దోక సమానముగా వ్రాసుని కైచిన తులఁదూగుదుము. అట్టి జానిని నిరసించుట యందేమి సరసమున్నది. షీతిగతులకంటివా? నేనొక చక్రవర్తి త్తులఁదన డను నీవు నకాబు కూలపు. అట్టివాడనగు నాచెట్టపట్ట కన్యధా కలంకమునొనరి

తమిసరసమున్నది? ఇంక దిట్టదనము? యొకటి వినుము. గోమాంసశులగు
మితరుష్కజాతితో మహారాజవంశంబున జనించిన ఉత్తమ క్షత్రియుడగు
హిందువు నిన్ను గొర తిరస్కరింప పరిభవంప నుండేమి సరసమున్నది? చెరి! దూది
పింజకంటెను నతి శులభముగా నన్నిగురగొట్టుచుంటినే యిది మీ స్త్రీజాతికుండఁ
బడిన స్వభావమా? లేక నీనైజమా? అహా!

తరల. అతివలెప్పుడు మాటకారుల * కంకివారల వత్సలై
నతియొనర్చును ప్రాణమాన ధ * నంబు లర్పనచేసి నం
గతి యెఱుంగక దానిరాండ్రయి * గడ్డుమందురు కాలముకొ
స్థితిమతుల్ కడ దాటులేమిని * స్త్రీలు వారల శరణా
అనగా నీ ప్రపంచమంతయు దానికయమై యున్నయది. అట్టిది నాకడ
లేనిది యగుటచే నేనెంత ఘనుడనైన నేమి తారాజకుమారుడనైన నేమి? నీయంగల
నెంచుటకును బనికిరావంటిని. పోనియ్యి. నన్ను ప్రేమించకుండిన బెంగలేదు కాని
నావలన బ్రతికి బయల్పడితినిని మాత్రము జ్ఞప్తమయితిమి. ఇదే నేనెదలెద. (అని
వెనుకకు నుగ్గురు)

బకా—(స్వగతమున) మాయావి నన్ను గొనిపోవునప్పుడు మజ్జనకుండు నన్ను
విడిపించిన వానికి బరిణయం బొనరింతునని నాద్దాన మొనర్చియున్నవాడు. ఆయాశజ్ఞఁ
బుడమీకు లెందరో నాకై ముగిరి. అందుచే నేల యీసుండరాంగని డిందుపబది
చొమ్మననేటికి? నాడనకుండు విన్న కింక లెందక మానదు. తిరుగ నీతని విడిపించి
పరిణయం బొనరింపక నంతకంటె మానదు. ఆయన ప్రతి నేనేల మాతమొనర్చ
నెంచవలె? స్త్రీస్వభావ ఛగ్గుమగు బెట్టుసరి చూపితిని గాని వీనికంటె సొందరన్
కాలి భుజబలాధ్యులు మహారాజు, నయనర్తనుఁ డింకొకడు కలఁడా? నాచాతు
ర్యము చూపి వీని మగలిం చెద. (ప్రకాశమాగా) ఓమహాభాగా! స్త్రీజాతికి బెట్టు
సరి కలదని మీయట్టి రసికాగ్రగణ్య లెటింగియుండియు పురుషజాతికి గల లెందరసా
టభినయించుట మీయందేమి సరసమున్నది? మా స్త్రీజాతికి గల బెట్టుసరికి దగు కార
ణము వినుండు.

ఈ బెట్టుననంబు చూపి తగు * చిత్తరచేతలఁ జేత నొప్పవకొ
గుట్టుకలఱువం బయట * కుక బడనీక చరించు స్త్రీలపై
గట్టికలంపు ప్రేమ మతి * గౌరవమిచ్చియు పూరసాధిక
బుట్టుట నైజ మక్కతన * మద్దియ లొద్దిక జూపరెప్పుడుకొ

అంతయు కాని మీపైఁ ప్రేమలేక కాదు. మహాత్మా! యిటుచూడుండు.

సదా—(స్వగతమున) ఈ బెట్టుపరిపై నుండిన కప్పుకొనాల్సినట్లుగా మన శ్రమలుగా నీ నెంచి పదిమాలకలను. (ప్రకాశముగా) బోటి! వీర్యోటి బోటుతనముగల బోటుల మాటలు విని గొంటుపడుట నాశేటికి? ఒక్కటి చెండుమూడు పాదులు నీసంగతి గనిపెట్టి యుండియు మగల మోసపోదు ననుటంటివా. (అని నడచుచుండును)

బకా—(స్వగతమున) ఇంతవఱకు నన్ను వర్ధించుటయినది. ఇంక నేను వీనిని ప్రార్థించవలెనుకాబోలు (ప్రకాశముగా) దేవా! ఇదియేనా మీచాతుర్యము? ఒక్కచక్కనాంగిని నెక్కొని లోగ్గవలెని మీసరసత యేమిటి? మీచూరకాస్త్ర పొందిత్య ప్రభావమేమిటి? (అడ్డుగా జని)

వెంటటమణిగృత్తుము.

సరసమరుడ తెలిసోదు ♦ సరసము రసికతయు చాల
సరసమేగా—విరసముగా—బరుగిడగా
తరుణి పరిహాసముకాద ♦ సరసమెఱుంగక సరిగా
చఱచఱగా—అరిగెదుగా—వగవయెగా

సదా— తరుణి నెపము లేనెనొసల్పి ♦ తరుగ నపహాసితముకొ
ననుననగా—అనువయెగా—గడును వెగా
తెఱవల చపలలనమాట ♦ సరిగ నపలకుతును నీ
వలననుగా—తలవడెగా—స్థిరపడెగా

(అని నడచుచుండును)

బకా—దేవా! బదులనకు బదులు తీర్చుకొను కలంపా యేమి? ఐదవో వటులే బతిమాలెడు. (ఎదురుగా నిలచి)

నుండరిగృత్తుము. నరసింహయనలుతోలుతన ♦ చన్దమాత్ర పెండునక
నరుదుడ వినికని యెరుగుటె ♦ నత్తమాడు మీకృపక
బురువలకును పాలకల కిది ♦ పొల్ప కృత్యయం ఒకవో
అరయుము మనమున నిజమును ♦ నర్థమాపయికో సఖా

సదా—(స్వగతమున) కొంత బెట్టునది తగ్గి లొంగుబాటునకు వచ్చినది. (ప్రకాశముగా) చెలీ! ఏల నన్ను బాధించెదవు?

చ. సొగయి సొంపునింపు పరి ♦ కుభ్రమమైన మికాయీ పోలభిం
పగ నది లాభమేమి? మెస ♦ వండును మంచి పసందు నోరు పొ

బ్బగ భగవంతుడేకునికి • పూర్వముపాకర వత్త! వన్ను త
త్తగ నిజ జేమి పాపమిది • ప్రస్తుతి నేనుగమింప నిచ్చింక

బకా—ఏమని ప్రస్తుతించారు?

సదా—బహు మంచిని నిజ.

బకా—ఏవినియములోను?

సదా—ఉపకారమున కపకార మొనర్చుటకు విడిచిపెట్టిండును.

బకా—అయ్యయో! ఉపకారమునకు బ్రతుకపకార మొనర్చుటచే స్తుతికిఁ బాత్రురాలనుగాని యుపకారమున కపకార మొనర్చు దానెట్లు సుతికిఁ బాత్రురాల నగుదును?

సదా—లోకములో నపకార మొనర్చక చట్టమై యుండువారలు కూడ నుపకారులే యని బుద్ధిమంతుల విచనము. కావున నాకపకార మొనరుండ నాదారిని నన్ను పోషించుటచే మిగుల మంచిదానని సుతించుచుంటిని.

బకా—అలాగునా? మీవలన నాకు సుతి యిక్కఱలేదు. నీకు నే నపకారికై బంధమునందుఁ జేర్చెదం.

సదా—ఓహో! ఎప్పుడైతే నారాజ్యలక్ష్మిని విడిచింది వరరాజ్యలక్ష్మి కాసిందినో యప్పుడే నాకు బంధప్రాప్తి కలదనియే యెంచితిని. అందులకు కూడా సంతోషింపడనై యుంటిని.

బకా—మీకొక రాజ్యలక్ష్మి కలదా?

సదా—పుట్టు బ్రహ్మచారి ననుకుంటివా యేమి? ఒకటి పెద్దల కాజ్ఞాచేఁ బడసివది. రెండు తనఁతలు తాకొరి యయూచితముగా మధ్యదారిలోఁ గలవినది.

బకా—రెండవది యెద్ది?

సదా—మధ్యపరగణా రాజ్యలక్ష్మి.

బకా—అనగా

సదా—నాకపుర ప్రభువను రాణా జగదేకదేవుని పుత్రిక మోహిని యను కన్యక. తన రాజ్యరమను నాకభిషేకించి నారెండవ రాజ్యలక్ష్మియై చెలంగినది.

బకా—(అశ్రురముతో) మోహినీ రాజ్యలక్ష్మి మిమ్ము వరిగ్రహించెనా? అయినచో భువనమోహినీ రాజ్యలక్ష్మికిఁ గూడవరిగ్రహింప నాక్కరలేదు. మహాభాగా!

ఓ నీదగు రాజ్యలక్ష్మి ధర • చీధవ! దెట్టి సుబంధ బంధము

చే దినుఘక నినుంచి మరి • యోగి నేచెనో యట్టిబంధ ము

చాడట వోవునట్లుచే • దన్నుముగా మనురాజ్యలక్ష్మీక
మాదయితే చొచ్చిన ప్ర • మస్తక నిర్మిత కారిణిలుగా

(అని యడ్డుగా నిలచును)

సదా—(ఎగతాళిగా) ఆ చాలు చాలు. నిన్ను నమ్ముకొని రాజ్యము భోజ్యము
పూజ్యముచేసికొని యంతరవ్యతేంది నీవివదల్చి తొలగింది. నేను నిన్ను వేరుకొన్న
కొలది రిడిన నులకమంచము నీది ట్టై నీకొనిన ప కబాక్షి పీచైన నన్ను ప్రేమింతు
తన నమ్ముటెట్లు? నీచేమి కాశించుట నునకభుచ్చముగని యేమి పాటుటకై
యోగకు బడినట్లుండును. ఎందుకీ నిరోధము?

తే. గి. పణి! నాకు నీతో నను • బంధమేచ
రసవిహీనమై శృంగార • రసములేని
నిలచెలయు బ్రబంధ రచనా • కృతి చెఱంగు
గలరు నీచెల్మి నాకొక • దరినెపొమ్ము

(స్వగతము) ఈబెట్టునరిపై నీక రెండడుగులు వైచిన కార్తవేరమునకు దప్పక
వచ్చును. (ప్ర)కాళముగా చెలి! వన్నెందులకు నిరోధించెదవు? ఇంతటితో నను
పోనివ్యక్తుండిన నింతవరకు గళకట్టిన యాశ్చ్యంగార తరంగముయొక్క గంగ మొకవిధ
ముగా చూరి తుడకు రసాభాసా లంకారమగు మో యని భయపడుచుంటిని.

బకా—దేవా! ఎప్పు డ్దలకొనింపవలదు. జరిగిన కొలది నాటకరంగస్థల
చుతి శృంగారమై మనసునకు పోయి హాయి నొసంగి యారంగస్థల మిగతగా నుండిన
వాగుండని యోచించుచూ పరుల మనంబులు నాతో జేమి జరిగిన కొలది
మియంతరాత్మకట్టి బుద్ధియే జనించును నాకప్పు నైంది నన్ను తమింపుడు.

(బకావలి యెదురుగా మోకరింది)

వెంకటరమణవృత్తము.

పురుషభండ! పోరి గోర • పోవుటిటుల న్నాయమా
నావలశప్పక—గారగనొప్పక—గానయోమా
సదా— పురుషులకగుడన నచాటు • పుత్రిక వయయోచిలి
నబ్బయి వన్నక—నవ్వయివన్నక—బద్ధిదల్చితే
బకా— పరపురుషుడవై కనుపించ • చతురతరుగ నాకయో
అయిరెఘోష—నీయదియోష—కాగనొప్పదీ
సదా— గరిసరి స్థుతి నుడులకను • సంరస మెటు పొందుదుకా
నీయనిపల్కులో—నాయనమొక్కో—నీక తాళగా

బకా—(లేచి నిలువబడి) బేనా! నాకీ బకాదలి నామధేయ పెట్టు కలిగిపడి మీదాదియగు విసోదవల్లి వలన తెలిసిపగలిగా నేధరించిన యేనస్తువును తమ కొసం గుడువో దానివలన తాము నా భర్తయైనటులకూడ వినియోయందును. కావున!

మ. అకటా! నాపయి గోప మేటికే ను ధి హత్యా నాకరింబందునక

బక పుష్పవ్యతిమై దుచుల్ కొలిపి యొ ధి హరిండు కాఖిక్ విధా
యక మెన్యాడు ధరించునో యతఁడె నా ధి యాశ్మేకుఁడౌ గాన నా
రక నీ పుష్పలతక గ్రహించి ప్రియమా రక దానిగా నేలచే.

(అని తివళిరమునగల బకపుష్పకురాయిని సదావందుని శిరముననుంచి ముద్దిమిచు)

[లేజిలో ఉండుభులు ప్రసాదులు]

సదా—(ముఖవికాసముతో) నూదాదివచనంబులటుల నీ నాగురాయి నాకలంక రింపఁజేయుటచే నాచెలి వైతివి. ఇప్పటి నాకష్టము లన్నియును గట్టెక్కినవి ఎట్లంటివా?

ఉ. తల్లిని తండ్రినికొ సఖుల ధి దారను గాజ్యములాది నీకుగా
పెల్ల తల్లిజింది కానలకు నీగి, ప్రయాసల పొందినట్టి యా
తొల్లి శ్రమల్ నశించె నెడ ధి కూర్పుశేటంగు తువన్య యుంబు నీ
వల్లన కొంగరించి ప్రియ ధి మారగ ముద్దిపి యుంటచే సఖీ!

బకా—మహత్యా! నాకును నట్టులే.

ఉ. రక్కసి నన్ను దొంగిలింప రాయిడి నాకనుపింపలేదు నా
యిక్కను పాసివావనిన ధి నేపరియింకితు మున్నెలేదు పెం
పెక్కిన తల్లిదండ్రులను ధి వీడితిన్న భయంబులేదు మీ
చక్కని చెల్మి చేతమట ధి స్వర్గనుఖం బటులుడె మిత్రమా.

సదా—చలీ! ముందుకర్తవ్య మేమి?

బకా—ప్రియా! ఆగ్రహ మొందకున్న మనవిచేసుకొందును.

సదా—సఖీ! నీచెల్మి కలగగానే యాగ్రహమునది పోయి యనుగ్రహమంటి నది. కావున త్వరితముగా వచింపుము.

బకా—మహత్యా!

ఉ. ఇల్లని చూపుతో మిగుల ధి చక్కని ప్రేమతో నెల్లతరలం
ముల్లసమిప్య చూచుకొను ధి చూపున నన్నొక మేరువట్టులో
వల్లన వంశదీపిక మొ ధి లాగతి నెందును సంతసించె దా
తల్లిని దండె విడిచిపటి ధి దైర ములాండు కలారె చెన్నమా?

సకా—చే! నిశ్చయమే. అయినా?

బకా—చారిత్రా దర్శించి వారినలన దీవస లాంఛనములు మన రాజధాని యగు కాశీపుటనువకు వెడలదము.

సకా—మంచిది. పెద్దల దర్శనములన పెట్కు లాభము లున్నది. పద వెడలదము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

తెలువారు.

ద్వితీయ రంగము

ప్రదేశము బద్దవాడలై—దేవీ పాదుషా మహల్లు.

[దేవీ పాదుషా యొకమర్చిచైఁ గూర్చొనియుండ వారిని కనుచుగా
సోపానమర్చిచై సదానందదేవుడు బకావలితోఁ గూర్చొని
యందఁగా వేళ్ళలు వృశ్యముతోఁ బాడుదురు]

వేళ్ళ—(వీణమీటుచు)

రమణీవృత్తము.

కుందరాకరా! అతి శోభనాకరా! కడుమార భీవరా! విశుద్ధభూవరా!
ఇందిరావరా! భుజియించె దిందిరాప్రియ, నిందిరాకుమార మూలబలధు, కా!
నందశేఖరా! యింకనాలమేలరా! చెలి యాగజాల దాబకావలీ, స్మరా
నందమీయరా! కుఖ మందగోరెరా! యెదయందఁ జేర్పరా! భరామరేశ్వరా!

నాదవామృతీయరాగము—అటతాళము

ధరణీవర నీ - తమకంచె మదిఁగోరి

నిరతింబు నినుచెలి - స్మరియించు సతిఁగాంచు! భరణి

సరస్వతీ నినుబల్ - సరసుంబునవిగా

సతిని - జరసి - గతిని - గతినునె - భరణి

దయకుండు ప్రేయమార - కెంతోబకావలి

చెలిచై - దలచై - తలపోత - నిలిపుంచు! భరణి

మరలంతి యీచెలి - విరివొంతి తుగపాళి

కనుమా - గొనుమా - ఇవనంత - నులరక్క. ధర॥

(అని యభివక్షయతో బాడుదురు)

సదా—వేశ్యారత్నములారా! మీ గావకాశల్య మశ్వద్యుశముగా నున్నయది మోక్షభివక్ష మభివక్షింపఁజేసివని. మామ గారవద్ద నెలవృత్తికొనుండు.

తనీ—చెలచేడియలారా! మీమీ నివాసములకు వెలుఁడు.

వేశ్య—చిగ్గము. (అని నిష్క్రమింతురు)

బకా—తండ్రి! యేలవాగొనించెనవు?

తా. అతర యాననంబలమ * నామనియేను నశ్చయింటి కం
భాతరి భాకభర్తము మ * నార్మి! యెఱింగి విచారముండ నే
నీతిని గూర్చువానె ను * నీతిచరిత్ర! విధాయికంబు గా
గూఁతురు గన్నవారి కొన * కూడును గొట్టకొండి పొట్లగా

తనీ—అమ్మా! నీవననంబుల రచన యదార్థము. కానీ నీతోబట్టిన వొక్క
మగ్గబాడుండిన నాకంత విచారముండదు. ఇయ్యది విరుము.

చ. కొడుకులులేనియక్కతన * సూర్య వివాహమొనర్చి నీకు, నా
పుడవిభరంబు నల్లు నడి * మూపువమోపి విరామమొంది నే
గడుపదలంచితి న్యధిగ * గాలము నిశ్చలమైనభక్తితో
నెవపక, గాన కూఁతుని * యీవె కుమారుడనందు నెంచితిక

కాని వాతలంపొకటైనది. దైవవిధాన మొకటిగా నున్నయది. అందులకైకుందు
చుంటిని గాని వేరొందు కాదు. ఏనుమాత్ర మెఱుంగ నా? కాని

తా. పుట్టెను గూఁతురంచనగ * పొల్వగ బొట్టనప్రేపు వొక్కటిక
నెట్టన గొనీ కేయము * నీతినునీచలు నల్లవింటి నే
వట్టి! ఇకతేటిమాటలు ప్ర * పంచమునందున నాడుపిల్లనే
గట్టువగాంచునో ఁధిగ * గట్టిగ దానినిశిక్షచేయనా

సదా—మామయ్యగారు! కూఁతుండ్రను గనిన వాతని శిక్షించవలసిన దని మీ
రొక కాననము నేర్పాటు గావింపుఁడు.

బకా—అర్యా! శ్రీలకేవా పూరిషులకుండచా యట్టి శిక్ష.

సదా—చెలీ! మీవాన్నగా శిక్షింపరాదు? గూర్చుకొనియుండు మంచి
నక్షత్రమందు నినులిగను కనలేదనియొకదా జయపదుఁడను పుడవి తొడకు తనపడలిని

శుభ్రమ కథించుట కాజ్ఞ యొసంగను తనభార్యకుగల శిశు తనకుండ దని యోచిం చెవా? యీనాడు మీరంద్రి యోచించుటకు.

బకా—జుకా! మమ్మీం నిట మసలనిచ్చెదవ? మీకు మీ యల్లుని వలన వినియేయుందును.

ఉ. నాగపుకాదికూతుల రెండు నాగగు మోహినికెల్లుటందు, నీ నాగబలుండు దర్శనమొక్క నర్వకయందైన జొచ్చువన్నీ, యా నాగసతీమణిన్యతికి నాయకుడీగుణుడౌట ప్రచుండు, నీ నాగనుభీరునై చనడ నాగతిముగ్ధుడు ముగ్ధకాకదా కావున మాకంత త్వరలో వెలివిచ్చిన నంతలాభముకలను.

దేవీ—అమ్మ నేనువల్లె యోచించుచుంటిని.

ఉ. నందన! బంగళాప్రభువు నాథుడు నీకవవాటదానికా నందమె, కాని రాజ్యరమ నాడెడివారలులేమి నాభజా బంధమువందునిల్చి నతి భాగముకందుట నుండునయ్యెమే మందును? దీవికేమిగతి? యచ్చురా! తోచదికేమి చేతుగా

సదా—మామా! నావలనైననీమైన నేకావించవలసినదే. ఏచుండును?

ఉ. ఆకలతండ్రిమూపురు ముక్కోధరిమైపడియున్న రాజ్యముకా నాదిధియేకదాతలకొక్క నంగను దానిని నెందునల్లకొ ధూరం! శిథిరాభిరము భూమిటయొట్టులు? పోనిపూనివక నవలనుంకకంటె యపకీర్తి మొక్కటియుండు నీ మహిళ

దేవీ—“తనకుమారిన ధర్మము మొదలుచెడ్డచేర” ముందునా? కష్టపడి కని పెంచి విద్యాబుధులు చెప్పించి పెద్దనానిగా నొనర్చిన తండ్రికంటె మధ్యను పిల్లనొసం గిన మామయొక్క యాధీశ్వమేమిటి? దైవమేమిచేసినను మేలుకొలుకే యను నమ్మిక గల దైవభక్తుల యోచనగతిగా నాయోచన యన్యధా యైనను నదియు నొకందులకే నుంచినది దలంచుచుంటిని.

బకా—తండ్రి! నిశ్చయమే.

మర్త. నీవునన్నొక రీతవాని? నీతివర్తను కిమ్మువకా భావజాండన దగ్ధపూరుడు నద్యకీచ్చి వివాహముకా రీతిగానొనరించి రాజ్యము లేవగా నభిషేకముకా భూమరా! తనదించి సౌఖ్యము పొందనెంచితివాకదా?

సదా—చేరీ! మీనాన్నగారి మోచనకు దైవసంఘటన కదియో వ్యత్యాసము.
సరే! దానికిఁ దగిలయోచన కూడా ఎదింపుము.

బకా—జనకా! ఏమియువర్చిసను దైవము మేలుకొంటే యనికదా నీదు దృఢ
నమ్మిక. అట్టి మేలెదియో ఎదించెద వినుము.

మత్త: పుత్రికండును లేదనేమది ♦ హాకుక్కు, రాజ్యము పూసగా
పుత్రికండైనను కల్గలేదను ♦ పొందు దుఃఖము, బాపం దొ
హిక్కుం దారిన వైవ సత్కృప ♦ నేను నీకిడు చాటిందే
పుత్రికండే ధర్మమౌను పుత్రిక ♦ పొల్పునక మదమిచ్చుగా
దేవీ—అంతవఱకు నీరాజ్యము నీభర్త యొక్కమీద నే వ్యవహరిం చెదను.

బకా—అయ్యో, ఇగ్గుని యానతియేకదా.

సదా—మీదిత్తము.

దేవీ—సరే! మీప్రయోగంబునామమునకు దగిన వ్యయమును వాహనంబు
లును కాకల్గవు ముగ్ధులైనామ నియమించెద. చల్లచాటువేళ మీరు వెడలవచ్చును.
రండు భోజనాది క్రియలు కావింతుము.

సదా—చిత్తము.

(బైటిగీతపాము)

—

ప్రతిజ్ఞా యాదవము

హాస్యశృంగార శౌర్యరసము లోక్కసారి చవి చూడ
వలెనన్న మాతొలూకు ప్రతిజ్ఞా యాదవమును జదువుడు.

 వేంకటరమణ అండుకో

కోమరిసాలెము

గోదావరిజిల్లా.

శ్రీ రస్తు బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

పంచమాంకము

.....

ప్రథమరంగము—ప్రదేశము నాగపురము

మోహినిసౌధము

[మోహిని విచారముతో సోపానై గూర్చునియుండ జాట్లు
చెలులు నిలదియుండును]

మోహి—(విచారముతో)

మ. ప్రియదా! యచ్చటనుంటివీవు చెలివై ♦ ప్రేమంటు రాకుండనే
అయ్యో! గుఱుముబోటియై బలురే ♦ యందును నిను బాండుక
క్షయిగోగంబయి నీవియోగమున ని ♦ స్సారంటు చేకూర నిం
కయినా, తూర్పు జనింపదా సఖుడ నా ♦ యిందక వడింజేరగా

మహత్యా! సదానందజేవా! నీనామమే నిరంతరము రామనామముగా జపించు
చున్నదానను. నాకంతస్వర మెట్లు క్షీణించినదో నీకుఁ దలియదా? హాసదానందా!
అనందా! చిన్మయానందా!

బాగువ—చతురశ్రగతి

ప్రాణేశ్వరా! దయంచవేమి? నీకుభాగ్నివై

నికొగన్నదాదిగా—మన్మథాగ్నిలో జ్వలించెగా

సాంగ్—అహా! నిర్లజ్జునియై తడవభక్త

చిత్తమై నీపదాబ్జములు నమ్మి బోధ్యాన్నించెదా

సుందరమై మనంజేల కగ్గదముయో? భరామరా!॥ (పాణి)

హేసుగుణాధ్య! సత్వంచన ప్రియా!

పాంగ్ — సఖసదానందమూర్తి! బంగళ చక్రవర్తి!

ఇక బాగు పలుప ప్రాణములు విలవపు చనుము దేవ! (పాణి)

(అని కుర్చీపై జారగిలబడును)

1 చెలి—చెలి! యిదేమిప్రార్థనము. ఆతడు పెట్టిన గతువు నేడుకదా? అంతగా దొందరపడ నేటికి?

2 చెలి—సఖీ! ఇంకా బాముప్రొద్దైన నెక్కలేదు. అప్పుడే గడు పతిక్రమించినట్లు దుఃఖించుచుంటివి. లేతమ్మ! ఎందుకీ యాత్రము.

చ. నవనవలాడు లేజిగురు ♦ వందిన పద్మము లారగింప నా
ప్రవిమలమైన కొమ్మగల ♦ పజ్జకు కోవెల లేకుభాతిగా
నవనవలాడు లేచును ♦ నందధరామృత మారగింపనా
ప్రవిమలమైన కొమ్మగల ♦ పజ్జకు గామరులేగుదంచలే

3 చెలి—అమ్మా! యెట్టిపగవార్తైనను నలపను నని కూడదు. అది శ్రీపూరు ఘటకు ప్రాణాంతమును దెచ్చును. ఎట్లుంటివా!

కం. విలపనియెడి వస్తువు తాఁ ♦ దొలుతను నొక్కరుని జంపి ♦ తొరగావార్తకా
తెలిపటు రెండవవారిని ♦ బొలియింపఁగ జేయుగాద ♦ పూశ్లేందుముఖీ!

కావున విచారముడిగి యోషిక బట్టుము.

మోహి—చెలి! ఎంతవఱ కొపికపట్టును? ఆమహనీయునికై తపిండుటచే నాయాప మెటులున్నదో చూచితివా?

అ. వె. తెల్లవారుజాము ♦ దీపంబు పగిదిగా
వెలవెల నగురూప ♦ మొలసియంట
వెలుగు రాఁగదీప ♦ కళితగ్గనటులుగా
సంతసంబు దగ్గి ♦ సమపెదింక

1 చెలి—అయ్యయ్యా! యిదేమిగ్రహచారము! రేయగడ దినపిమ్మట నవతేతించదా? అటులు రాలిన కొమ్మ చిగర్చదా? దుఃఖించుకొనిన మరల సంతోషము రాదనుకుంటిరా?

మోహి—రానివో

2 చెలి—కమ్మినవిధిగా వచ్చితిడును. కాని యంతవఱకొపిక పట్టవలెను.

(అంతట తెలులోపల కలకలము)

[ఒక స్త్రీ పలు గతుకొని వచ్చి]

స్త్రీ—అమ్మా! నాగపురరాజవందనా! నదానందమూర్తి మిగుల నానందముతో నొక గుండరాంగిలో గలసి గూంకోలికముపై యేతెందుచున్నవాడు. అల్లదే తూర్పు దెసగా విలోకింపుము.

మోహి—అ. చాలు. నన్నిప్పుడా యెగతాళిచేయు కాలము. (చూచుటభినయించి) ఈశుభవార్తయే నిజమైన భూదేవి నాకై గూఢవిడువవలసినదే.

8 చెలి—అమ్మా! ఇంక ననుమానమేమిటికి? నిక్కముగా నాతడే నీమక్కున ప్రియుడు. ఆచక్కిడున్నదియే బకావలి.

మోహి—(సంతోషము నభినయించుచు వైట జక్కపఱచుకొని) నెచ్చెలు లారా! మాదిరిరా! మున్నా వన్నెకాడు ప్రయాణబడలికచే శుష్కించియున్న వాడు. ఇప్పుడు మనమారని యానవాలు పట్టలేనంత దృఢ గాఢుడై యున్నవాడు.

1 చెలి—చెలీ! ప్రియానురాగమున శుష్కించి నిర్జీవ ప్రతిమవలె గడియక్రింద కాన్పించిన నీవే యిప్పు డెటులుంటివో యెటులగుదువా?

ఉ. అబ్బుటచేతనే ప్రియుని • జాడ్యుక దిగ్భవ మంతమాత్రనే

యుజ్యై కునద్యయంబు, మని • యుజ్యై, యనేకములైన కోరికన్

యుజ్యై, శరీరమంతయును • నుజ్యై ముడంబున, నింకస్పర్శ నం

బచ్చిన నేమి కావలయు • నంబున నీదగు రంగు తెల్పుమా!

2 చెలి—నీవాడినంత మాత్రమున ననుభవములేని మన నెచ్చెలి యేమి విచించకలదు.

మోహి—నెచ్చెలులారా! యేమి యెగతాళిచేయుచుంటి?

3 చెలి—సఖీ! నాగపురరాజవందనా! ఆయాదోలికము నాన్నగారి యుద్యానవన మఖద్వారము చొచ్చింది.

1 చెలి—అవును నిశ్చయమే. చెలీ! మోహిని. ఇంక నీవు పూర్ణాలంకృతు రాలవగుటకు మనకు వ్యవధికలిగినది. అటుల కాన్పిము.

మోహి—సరే! రండు. అంతిపురమునకు వెడలుదము. ఇంతలో మానాన్నగారి వద్దనుండి పిలుపు రాగలదు.

చెల్మికత్తిలు—మందిరి.

(నెమ్మగ్గిమింగుతు)

(తెలునాలుగు)

ద్వితీయ రంగము

జగదేక దేవుని యుద్ధాపహమంజరము.

[జగదీశదేవుఁ డున్నతాసమూలమైనఁ గూర్చుండిగా నెదురుగా నదానందుఁడు,
బకావలి, మోహిని యున్నతాసమూలమైనఁ గూర్చుందురు. ప్రక్కను చెలికత్తియలు
పుష్పహారములతో నిలచెదరు]

జగ — ఓనుకుమార! సదానంద! “కన్యావరణ తేయాచమ్” అనువాక్యము నా కథకు మైవది.

ఉ. అందిము నీస్వరూప మతి • యందమునా మృదనాశ్శరంచ యా

నందము వర నందు గన • నందమునౌ కడఁ గంటిమాపు ల

తృందము నెక్కడో వున్నది ♦ మందము నీయేద లాంటిచే సదా

నంగుడు వెతిరం ము నుము ♦ వందన బొందవలంచె పొందు గాన్

సవా—(నవ్వుచు) మీపలుకులు యదార్థములే. ఏమంటిరా?

కం. అందము ప్రతివారికి నా, నందంబై క్రియకు నెంచ • నరుదగు బహు

నందమును కూర్చి మోహి, నందములోనికిని ద్రోయు • వద్దినుమాత్మ

బకా—ప్రియా! మీ వచనంబులయందు కూడా రచన కలదు. అందులకే తాము జగన్మోహినిని బహిషియంపై ఘనమోహినిని జైకొని మోహినికై పరిశ్రమించుట యానందమయొక్క మహిమయే కదా?

జగ—అమ్మా! నీమధులు నిశ్చయమేలే. (అని లేచి) ఓసవానంద! సస్యవానంద! అనందా! (మోహినిని జూచి) ఎప్పుడు చూడుకో నీదనో?

ఉ. ఓనుకుమార మా! సుగు • బోజ్యలనుండర! వాకునూ రైయా

యీనుకుమారగృతిని య • హీన శుభ్రాంగిని బాలమోహినిక

దాసిగ నంది నీకుగల • దాసియలందున మోక్కదాసిగా

వాసిగ నేలవయ్య బుధ • వర్ష వరాంజన నీతు వంగగున్

(అని మోహినిచేఁ బువ్వుహారమును సీగావందుని కంఠమున

సదానందునిచే పూహించికి ప్రియమను)

సదా—(చిఱునవ్వుతో) ఏమీ? యీహారయంత్ర పభావము!

ఉ. హాగను నెందు శోమున • కగ్గమునా “హరియించు” నంచ నే

సౌరుగ కలుదానికది • సాగ్గమై కనుపట్టెమామ! యీ

హాము నెప్పుడైతే గళ • మందున వైచేనో యప్పుడే హానో
హానీయై హానిచే మది • యందు దలంచెద నిశ్చయంబుగాక
కావున మీహామీ నేగతిగా గాంచెదనో యను చింత వలదు.

మోహి—తండ్రీ! నాకిదివలసందేసి నేవచ్చ వదలిపోయి యీ హారమువలన
నిర్బంధ మొకటి కలిగినది. ఎట్లంటిరా?

ఉ. హారమువైగా ధవుడు • బానుకు సంస్కృతి బాంమై ప్రతి
హాగ నిల్లుగాచి వ్యస • హారము సల్పచు భర్త కింపుగా
హార మొసంగుచు మరి వి • హారము కూరిమి నూపుయొక సమా
హారముగా బ్రతి విషయ • మందు మెలంగిన బహు దక్కగా.

బక—(పక్కన నగి) చెల్లెల! ఒక్కహారమున కెన్ని ఉవాహారములను
చెప్పితివి?

సదా—చేనీ! అందుల కుపహార మొసంగవలసియుండునా యేమి?

మోహి—మీ లెస్స వ్యాహారములే మా కుపహారములు.

బక—అరియే మాకు మంచి ఫలహారములు.

బక—అర్యపుత్రా! పుత్రికాభారమును దీర్చివల్లు రాజ్యభారమును గూడా
తొలగించుము.

సదా—చేవా! మీ రాజ్యభారమును తొలగింపనెంచిన మాతండ్రిగారి భారమును
భరించువా సదయ?

బక—బాబయ్యగారు! ఈవిషయములో నిదివఱకే యొక రాచబాట మా
తండ్రిగారివద్ద పడియున్నది. ఎట్లంటిరా? తమకు:—

ఉ. పుత్రులు కల్గలే దనెడి • పొంకకు దుఃఖము, చెంత లేదనే
పుత్రకవైన జెంగ లివి • పోనదులక జనియింపఁ గానె దొ
హితుని బంప మీదటికి • నెంచెగ నాతడే ధాత్రి మోచువో
బుత్రుడైయై ముదంబిడగ • బుత్రకయై కనుపట్టు నెట్లనెక

చేనీ—అమ్మా! యంత యద్యప్తమా?

బక—తండ్రీ! మీరు సర్వజ్ఞులు. రాజ ఋషిచంద్రులు. త్రికాలజేత్రులు
మీకులెరియని సంగతి కలదా?

ఉ. ఇమ్మెయి నీకృతార్పణము • నే మునుజుండు మనః ప్రమోదియై
నమ్మి యొనర్చునో యశని • సర్వలినికృతముగా ఫలించునంత చే

కుయ్య పుడులో వదింపఁ దమ * వంటి బుఱ్ఱాళి యసత్వమునా? స
త్వముగ్గ దేవునిం గొలచి * యాటినవారు కలారె చెప్పవచ్చు.

దేవీ—అమ్మ! దైవమును గమ్మక చెడినవారలం కలరుకాని నమ్మి చెడినవారలం
లేరు. కాని దైవము కోధించుటకై మన మనఁగు ననేక యిక్కట్టలను గూర్చుచుం
డును. వాటికి జంకక భక్తిని విడువక తదేక దీక్షతో సల్పవారికి మనోంధ మీదే
లుట నిశ్చయము. ఇయ్యది నా నమ్మకము. కావున నాకు భగవానుఁడు దేహియై
నొకవత్సరిముఱో బ్రసాదించుగాత. అమ్మ! మీహిని!

ఉ. ఈవు బకావలి సతిని * నెన్న సహోదరి య్బులించి, ఆ
మేలిధమైన నాన నిడ * నీసువహింపక నాదలించునె
బూవులగు త్రిదాల్పిఁజు * పొందుగ దాల్చి మెలంగవచ్చు! ఓ
నా వరహాలయూట నుగు * జాలకరాలు! పసిండి కొటరో!

బకా—తల్లీ! మీయాత్మజ నావలెనే యొక మహారాజు ననుంగుపట్టి, నా
వలెనే బంగళాచక్రవర్తికిఁ గోడలు. నాయందలి విశుండుకొనిన గౌరవముచే
నట్లొప్పునిచుచుంటిని గాని వేరొండు కారు.

ఉ. ఊహాదలంప నొక్క నా * పుంసపు నగ్ని పట్టియైన ఆ
మోహినియంతో, యంతే క్రియ * పుత్రి నవాలుకు నైన యీ భువ
న్మోహిని, వంగివంగి కయి * వెచ్చు లావత్సమనుట నా జగ
న్మోహినిపట్ల యిర్వ్యము * కొక్కటెనాయధికం బదేమికో.

సదా—చెలీ! బకావలీ! నీకంటె ముందుగా బెండ్లాడిన నలున యగుటచే
బెద్దతిఁదాయని మీరలు గౌరవించిన గౌరవించవచ్చును గాని నాకుమాత్రము నీరుద
లనే గౌరవ మెక్కువ. ఏమంటివా!

ఉ. స్వార్థివమైన వస్తువయ * మందలి యుండిన గౌరవంబు పి
త్రార్జితమైన వస్తువయ * మందున నుండ దదంతైన పి
త్రార్జితమైన చావకద * దానియెడల గురువంబుకంటె నా
స్వార్థివమీవు నీయెడ స్వ * భావము గౌరవ ముంకురించుటలో

మోహి—మహాత్మా! మిమ్ములను మహాపెన్నిధిగా నెంచి పరించిన నీజాతివ
ని యభోగతియేనా?

సదా—చెలీ! ఎంతమాట!

చ. గురుతరమైన కల్పన, న ♦ కుంతితమైన ప్రియంబు మైత్రితే
గరువ మెల్ల నన్న గను ♦ కాంతియడవ్ గరువంబు మాపకకే
గరువముగా మెలంగిన, న ♦ గౌరవమొందుటె, యేనెలుంగ నే
గరువమెసంగి గౌరవము ♦ గైకొనుచుంచును నాడుటల్ బుధుల్

సరసతెలింగిన భార్య నెంతగౌరవించిన నంత యరుగులముగా సంచరించును.
అందువలన పూనుపూన కెంతయైనను సౌఖ్యము కలదు. దానితో సంసారము స్వర్గమం
దలి విహార మటులుండను.

బా—ప్రియా! మీ కదులున్న నే పెండ్లికూతురని మా యభిప్రాయము.

మోహి—అక్కా! నిక్కమే. ఎదుటవారిని స్తుతించుటయు నెక్కడనో
యున్న వారిని నిందించుటనుబట్టి యీయహనీయుఁ డట్టివాడే. యని గప్పట్టుచున్నయది

సదా—(నివ్వి) అహో! ఎంతవఱ కూహించితిరి. మీయక్కను నేను నిందించు
చుంటిననియో మీ యభిప్రాయము. దాని గౌరవమునకు పున మందఱము లొక్కే
ఎట్లంటిరా?

ఉ. అడితిగలికట్లు పితు ♦ రాన్తిమైన ధనంబుచేత, చే
గూడెను స్వార్థియు గన ♦ కొప్పుగ నా పితురాన్తింబుకుకొ
గూడిన గౌరవంబు సమ ♦ కూడునె యేయెడ స్వార్థిశంబుతో
చేడెలు! మీటెఱుంగని వి ♦ శేషము లేకువచింపనేర్తు నే

దేవీ—బాలికలారా! మీ యాటకుఁదగిన యోము మద్దలెకాడె యాతఁడు.
అనఁగా మీమాటల కోటుపడువాఁడు కాదు. ఇక్కడ పితురాన్తితిమనగా దండ్రుగారు
పెండ్లిచేసిన భార్య. స్వార్థితిమనగా దాను సంపాదించిన భార్యక. అనగా మీయిద్దరు.
భార్య గుగంధురాలు కావున నే యామె యంగీకారభావమున మిమ్మలను చేపట్టుటకు
వీలయిన దని భావము. అందువల్ల నామె గౌరవము మీకెల్లు వచ్చునని శ్లేష.

బా—శ్రద్ధ! ఆగౌరవ మామెయిం దుండవలసినదనే మా యభిప్రాయము.

మోహి—జనకా! ఆమె భరువారివారమే మేము.

దేవీ—అమ్మా! అట్టి మమేకము మీకు వాకసౌఖ్యమువంటిదే. ఎట్లంటిరా?

ఉ. మీరలు మువ్వురం గలసి ♦ మిక్కిలి స్నేహము గుండెలేని మీ
గారపుభర్తకా ప్రియము ♦ కాంచెడువారలకా ముదంబు మీ
కూరిమి యత్తమామలకు ♦ గొప్ప ప్రమోదము గాన కట్టి సు
సారము స్వర్గ రుత్యమి వి ♦ చారుము లేదుగ లోటు లేమిచేకొ

సదా—కూనూ! మీమాటలు నిశ్చయములే. ఏమియును లోటులేని సంసారములో నైకమత్య ముండిన నంత సుఖము స్వస్థమైనను కాదని నాయగ్నిపాయము. పోరాటములచే బ్రాద్దు పుచ్చుము లేమిచే బాధపడు సంసారపుబాధ ఘోరనరక బాధయే యని నాతాత్పర్యము. అయ్యో! మాకు సెలవొసంగ వేడెదను.

దేవీ—ఇచ్చట మూడు రాత్రులు గడపినపిమ్మట వెడలవచ్చును. రండు వెడలువము. భోజనమునకు ప్రోత్సేహిస్తాది.

అందఱు—మంచిని.

తెలవాలును

తృ తీ య రం గ ము

[ప్రదేశము అరణ్యము. పూర్వము సదానందుడు మునింగిన చెర్వ]

[ప్రవేశము సదానందుడు బకావలి మోహిని చెర్వగట్టుపయ]

మధురగతి రగడ

సదా—

మానూమోహిని ♦ మాయవనంబిది, మాయురే! కాంచగ ♦ నాయె భయంబది
బకా—

ఏమదిప్రియుడా! ♦ యేమటుపల్కగ, నీమని సంతయ ♦ మేమది దెల్పగ
మోహి—

హేమహనీయా! ♦ ఈకాసారము, ప్రేముడితోగను ♦ బెడలుచిచారము
సదా—

మును చెలులారా! ♦ మునిగి వనమున, పానరుగఁ జేలితి ♦ మోహిని వనమున
బకా—

ఓహో! యదియా ♦ యొనరించిన బల్, సాహసమున కిటు ♦ జరిగితివేచాల
మోహి—

చెలగు బకావలి ♦ చెలియాకారము, కొలఁకునకనబడ ♦ గొనుటకు నీరము
బకా—

లందుమునింగిన ♦ సుందరకూరుడె, యంతటలులందును ♦ సందియ మొద్దెడె

సదా—

అందుల కయోగా ♦ సుందరులారా, లొందని కష్టము ♦ లొందినారా?

మోహి—

రక్షబంధము ♦ ప్రశ్నబలపమును, రక్షగ మంతః ద ♦ లంకగ నేలను

సదా—

అపీతువుచే ♦ సంభలెగువగను, మోహిని యుంటిని ♦ మునుపటికంటెను

బకా—

సరిసరి యొక ప్ర ♦ శంసను విడవగు, అరుదగు చిత్రము ♦ లవియెవి గవనగు

[ప్ర] నేళము రెండవయుద్ధున మాయామోహిని మహిశ]

మోహి—చెలీ! నీపాతిపగతుడు మరలిన్ని దినంబులకు వోటకనవాడు వానిని లోగొనుటకు యత్నింపవా?

మాయా—సరిసరి. ఇంతనే పోలోచింతువా? నాకు కొంతకాలాని కొయ్యయై నాకు. యేమంటివా?

కం. సాక్షాద్దైవము తెలుగున, రక్షబంధంబు సాక ♦ ప్రశ్నబలపమా

రక్షకు నిల్వగనో య, బ్రాహ్మీ! వాని నెటులాంచ ♦ నరుగాఁ జెప్పుమా

మోహి—ఆరంటిని సంగ్రహించు శక్తిని యుక్తిగాఁ బన్నుము.

మాయా—సఖీ! వీని వల్లము గఁదా నను గన్న జవకుని గోరిపోయితిని. మోహి మంతరి పాడువస్తున యాప్రపంచమున జేగొకటి లేదు. ఏమంటివా?

నీ. కనిన జవనినైన ♦ కట్టుకొనినబాను, నేని జంకింప య ♦ త్నింపఁ జేయు

తనద్రవ్య మవగానె ♦ తక్కువాగద్రవ్య, మపహరింపఁగ జేయ ♦ మమతఁగొల్పు

అదిపాప మిదిపుణ్య ♦ మను విమర్శనలేక, మొదలంత బొంతుట ♦ కెడదలంచు

అదిమంచి దిది చెడ్డ ♦ దని యోచనయలేక, నెట్టికీడున కొడి ♦ గట్టినెంచు

లే. గీ. అదిమహామోక్షమది మహా ♦ నాకమటుల

రేచవలు విడువక సంచ ♦ రింపఁజేయు

మోహనునెడి పితాచంబు ♦ మూర్ఖ మెక్కి

యట్టి కుచ్చునస్తువు లేదు ♦ గట్టిగెంచ

చూడుము! మజ్జనకుని బహిర్యవన్న కినుకలేదు గాని వీనినివంచించి నావలలో క్రమకొనలేకపోతి నే యని కినుక గట్టిగా బాధించుచున్నయది. ఇప్పుడు నాకొక చక్కని యుపాయము పొడగట్టినది. నా మంత్రశక్తిని వినియోగించి వీరికి నిత్రా వస్త్రను కలిగించితివా? వీనిని తృప్తిపాయముగా జయించితివయే యెంచుము?

(అనికొంచెముబూడ్చి నేలనుండి తీసి) ఇదిగో బూడిద దీనిని నేనుబ్రతించి పైకి విసక దను జూడుచు (అని ఓకాలి భక్తాలి యను దండకమును చదివి పైకి బూడ్చి నెగుర వేయును)

ఒకా—జేవా! ఎంతలో నభోంతరాళము మాతీనది?

వేంకటాచలవృత్తము

కానునల్లనైన మేఘు • వార మావృతంబు బో

తీరుగా పోయల్—గప్పచుండెగా బయల్

మోహి— మీతిమించు తీవలాక్ • మించి యాక సంబునక

భూరిజ న్నక—కల్లు చీకటించెడుక

ఒకా— భోలుమంచు వహోయగొల్పి • వారిదావలి భవసుల్

చేరి విసులక—సల్పెదిమ్ము వట్టగక

మోహి— మారుతంబు పీచెడెంద • మాహా! హాయిహాయియై

కూయకొందె మైస్మారకంబు దిప్పగా

సదా—రెచ్చెలులారా! నిశ్చయముగా నీమిశ్ర నిలచి వర్షించినవో నేనుగ న్నించుములావూ ధారపడి యొక్క ఘడియలో నీయవనీ తలమును మహద్దవము క్రింద మార్చివేయకుండునా?

మోహి—అందులకే శగవానుడు ప్రసంగివామువు నుత్పత్తిచేసి మేఘు మాలను పోయిదోలుచున్నాడు.

మాయా—మహి? ఇక భయములేదు. సదావందుడీ మాయమేఘుమాల మనవలన నిర్మింపబడినదని గుర్తించలేకపోవుటచే పీనినిపించుటతి నులభము.

మోహి—ఎట్లొంచగలవు?

మాయా—నీవు చూచుచుండుము. వీరికి నిద్రాదేవతను నావహింపఁ జేసి గాఢనిద్రలో నుండగా నే యొకవంక బన్ని రక్షబంధమును, శ్రుశ్చబలపమును దీపికొని యావైన పీని పాదాక్రాంతునిగా జేయకున్న వన్నీ పేరను బిల్వక్రము. ఇదిగో బూడిద నిద్రాపికాచము వారల నావహించుటకై మంత్రించి యెగురవేయుచుంటిని. (అటుల చేయును)

ఒకా—ప్రియా! ఈగాలి సోఁకికాఁదోలూ కరీర మంతయును జితుకపొడిచి నట్లుగా యుండి యొక విధమైన మైకము కూడా వచ్చుచున్నది.

మోహి—మహాత్మా! నామను నట్లై యున్నది. కనురెప్పల కినుపగుండ్లు ప్రేలగట్టివంత బరువులుగా రెప్పలు పడిపోవుచున్నవి. ఒక విధమైన నీరసము కూడా యొకని నిద్రాశక్తికి మనసును బురిగొల్పుచున్నది.

సదా—చెలులారా! నిశ్చయమే. ప్రయాణ బహుళిక వలననో లేక నీచల్లగాలి మహార్యము వల్లనో నాకును నట్లే యున్నది. రండా తిన్నెపై మన సేవకులు మనకై పఱచియుంచిన శయ్యలపై విశ్రమింతము.

బకా, మోహి—చిత్తము.

(సదానందుడు బకావలి మోహిని నిష్క్రమింపుడు)

మాయా—మహిళి, మనయొక్క సాగినది. ఇక తాయొక్క నొక్క కృటిలా సరిపాగించెదను. నావెంట రమ్మ.

మోహి—మంచిది. (శిశువుని నిష్క్రమింపుడు)

తెలువలును

చతురథం గము

వికాలమగు బయలు—అందు దేరాలు

[వేరువేరు మంచములపై బకావలి, మోహిని, సదానందుడు నిదురించుచుండుగా మహిళయు దానివేషముతో మాయామోహిని ప్రవేశింపుడు]

మోహి—సఖీ! మాయామోహిని! నీ వేష మచ్చముగా నొక దానిదాని గతిగా గన్పట్టుచున్నది మహా?

మాయా—చెనీ! మాటాడవలదు. నేచేయు వింతచేదములను గనిపెట్టుచుండుము. నీవిచ్చటనే నిలుచుండుము

మోహి—మంచిది. బహుభద్రము. సదానందుని దెబ్బయిదిపఱి కలుగుదువు కదా? బాగ్రతగా వంచించవలె.

మాయా—(సదానందుని సమాపించి) ఆర్యశ్రుతా! బకావలి, బకావలి. పొవము, పాపము.

సదా(వరుండియే) ఏమది. దానీ! ఏమది.

మాయా—అమె భరింపరాని తునొప్పిచే కాదవడుచున్నది.

సదా—(వరుండియే) అందులకు వన్నేమనెదవు?

మాయా—ఏయియ్యము లేదు. మీకద్యమున్న వక్షసులేమాని, ప్రశ్నబల్పము నొసంగినవో నీటను కడిగి యానీరు త్రావించిన నులువుగా నుండునట కాత్రన నారెంటి నొసంగుడు. ఒక్కఘడియలోఁ దిరుగ గొనివచ్చెద.

సదా—(పరుండియే) ఆ యిదిగో! యీవెండి భరిణయం దున్నవి బాగ్రత, పని ముగియగానే కోనిరమ్మ. (అనియిచ్చును)

మహా—మహాప్రసాదము. (అని తీసుకొని మహిళ చెంత క్షణించి) చెల్లీ! మనము వచ్చినపని యైవది. ఇంక నాతమాషా చూడుము, రమ్మకాటున దాగి మంత్ర ప్రయోగము గావించెడి.

మహి—మంచిది.

(అని యిరువురు నిష్క్రమింతురు)

(అంగీట నెఱుంగు)

ఉ. మందమతీ! దురాత్మ! యవ * మాన మొనర్చిన దుష్ట యో సదా
నంద! యింకెందు బోయెదవు * నాచెయిం బిక్కిరి వీవు నీచెలుగ్
బొందను ప్రాణ ముండగను * బోక్షగఁ జాలు మిమ్ము నెల్ల నే
నిందు సమాధిచేసి సమ * యించెద పాతపక్ష సమూలముగ్

అటులఁ గావించితి నాజనకుని నీవు బరిమార్చిన ఋణమును దీర్చుకొనిన కూతు
వగుదును. పైగా వన్నిదివఱలో బరాధవించిన పరాభవమును దీర్చుకొనినదాన నగు
దును. ఇదిగో నీకు ముందుగాఁ గూర్చు బోయి దాపదను గూర్చి వినుము.

మత్త. ప్రీతి నమ్మకఁజూపి నాదగు * పేర్ని తాయను నాచెలుగ్
ఘాతొనర్చిన ఘాతకుఁ బ్రతి * ఘాతగా మిము మార్చి పెట్
తాబొమ్మల క్రింద నాపయి * రట్లు పెట్టి కలంచి నే
గోత్రద్రోతును నాచెల్మికే * గూర్చి నీకో నగుండిక
(హేకాళి భర్తాళి యను డండవమును బాడును)

బకా—(పరుండియే) హా! ప్రాణప్రియా! యిదేమిపాము? యిదేమిగ్రహ
చారము? నాశరీర మంతయు బఱువెక్కి రాయివలె గనీభవించుక పోయినది.
అయ్యయ్యా (విచారముతో దిగ్గటగా)

గత్తు. ప్రియుండ ప్రియుండ నన్నికణ్, దయను త్వరగ నేలగాణ్
వలుపు దలఁపవేనికణ్, త్వయము గలుగు దప్పకణ్

మోహి—మహాత్మా! యిదేమి? ప్రార్థనము. శరీరమా కంఠమురఱుప శిలా
కారముగా మఱినది. ప్రాణము కంఠమందున నున్నది. అయ్యయ్యా! అనన్నా!
(యను బాధ నభివ్యంజయించుచు విచారముతో)

మనోజ్ఞ. దడదడమంచును నుండి * తడదడి కొట్టుకుక

గడగడ ము చొడలెల్ల * కంఠము నొండెగాణ్

తడఁబడె ప్రాణము లాహా • శిథ్యము పోవలె

బిడయుఁడ! యేగతి గాచె • దూహ యొనర్చినా

సదా—సభియలారా! నాశరీరము కూడా కలగా మఱివది. ఏమిచేయును.

మత్త. మాడుమోహిని కల్పితం కది • మాయచే మనలందరికె

హామిగా ఏక శత్రుకోవలి • నన్న యూహను ముందుగా

రానికొందను మార్చి కొల్పిన • రక్తి, లోకపునందు నో

ప్రేయసీ విడుతున్న భార్యయు • విడుగా మన యాపదల్

బకా—దేవా! నక్షమలేమాని ప్రశ్న బల్లయు లేమయినవి?

సదా—చెల్లీ! అరణ్యుడియైకిందటనే నీకు శరీరములో స్వస్థత లేదని నీదాసి వాటితో నీటకు గడిగి ద్రావించుటకు దేలేదా?

మోహి—మహాత్మా! అవియందైన మన కీ గూఢజలు దరికే గాకుండును. హానిని మోహినియే మీరలు నిద్రావస్తవం దుండే మోసముకేసి వారించియుండును.

సదా—నిశ్చయమే.

(అంతి సేటలో)

మోహి—ఓహో! క్రియకు బ్రతిక్రియచేయఁజాలని నీయచ్చి యవివేగులు వైర్య మూహం నేమిచేయుదురు? ఇదిగో! యీ ప్రయోగము చేసిన గాదుకొమ్మ.

మత్త. చిమ్మచీకటి కొల్పి మర్కట • జేసి యాపయి నర్ప రా

జమ్మలకొ జలధార మారుగ • జల్లుజల్లన విష్కలిం

గమ్మ లెన్నఁగ కీకరంబులు • గాను నర్నముక్రింద నొ

కుక్కమ్మడికొ గురిపించి మిమ్ముల • గూల్చి కాల్చఁగ జేపెదకొ

(అని మరల పేకాలి భిక్తాలి యను దుడకమును ఒడువును)

బకా—(పరుండియే) మహాత్మా! చచ్చితి, చచ్చితి. ఇంక దిక్కెవ్వరు? యీ ఘోర విపదాధిని దాటించువా రెవ్వరు? అయ్యయ్యా (విచారముతో)

మత్త. కుప్పకెప్పుల క్రింద బాములు • కొట్లు మేట్లగ నాయొడల్

కప్పె నిప్పు కంబు లాప్పుల • గప్పె యూపిరి యాడకకొ

గొప్పగాఢ లభించె దేవర • కొలుపోయెన ప్రాణముల్

ఐప్పునకొ మరలింపఁగల్గిన • సాధ్యమొక్కటి యెంచుమా?

మోహి—సఖా! యిదేమి పాపము! ఉదేతులా విడిచిపెట్టితిరె?

మోక్షిక మాల. నక్షమలైమాని • నరవరా! ఆ, రక్షకమా ప్రశ్న • రక్షణ బల్లం

నీకుమే యొన్న • నీ నీలగుక బ్రత్యక్షముగాగాదు • దైతముభంగికొ

[అంత ప్రవేశము మాయామోహిని]

మాయా—అరెంటియొక్క సల్తా మాచుకొనియె వాపైకిఁ గత్తికట్టివారు. ఇప్పుడవి యూడినవి. కాని యింకా గర్వమాడలేదు. అంతియికాదు సదానందా? మాటాడవేమి? సిగ్గాయేమి?

బకా—(స్వగతమున) అమ్మా! యిదేకాఁబోలు కట్టుబోతుది.

మోహి—(స్వగతమున) ఇదేకాఁబో లిదివఱలో సదానందునిచే వందింపఁ బడిన మంత్రికత్తై.

సదా—(స్వగతమున) మఱల మన ప్రాణమునకు యమమూలవలె యీసాతి దాపరించిన దేమిపాపము. ఇప్పుడే మామిలాడినంతి యావలఁ బడుటెట్లు?

మాయా—సదానందా? యేమిట యోచించుచుంటివి? “వక్షసులేమాహ్” ముసలవాఁ డొనింగిన ప్రశ్న బలపము లేమైనవి? ఒక్కఁజేమాట విను?

ఉ. జీవములందు నానిదవి ♦ చెచ్చెఱభూమి ముఖంపఁ గల్గు నీ
కావిరి లోర్కెక్కనిన బ ♦ కావలి మోహినులన్ త్రొంది నా
కైవసమందు నుండుచుట ♦ గాదన ద్రద్దల కాకి మూఁకను
నీవనలాళ్ళులన్ నిను ను ♦ నెల్ల వధించిట మేర వేయుదున్

సదా—(నిగ్గక్ష్యులుగా) హుంబోదు. నీవెల్ల నేమగును? భగవానుఁడు నానుడట నెటులప్రాప్తియున్న నటుల జలుగును. నీవు నన్ను జూపుదానవు. నేను చచ్చువాడ ననుకొంటివా? ఛీ! యావలకు బొమ్మ. నాయెదుట నుండుకుము.

మాయా—(తల పంకించి) అహో! యింకా చింతచచ్చినను పులుపు జావలేదనిన గతి నీవద్ద నున్న యంత్రతాయకు బలపము లివి పోయినను పౌరుషము గర్వము పోలేదు. వెనుకటివలెనే నిగ్గక్ష్యముగా మాటాడుచుంటివి బహు జాగ్రత్!

సదా—చీఛీ! నీది యొక బ్రతుకే. వయసు చచ్చినను మోయాగ్రము చావలే దను గతిగా నానిమిత్తమై కన్న జనకుని గంగపాల్జేసుకొన్నను వాపై వ్యామోహము మరలుకొనలేకుంటివి. పోపో! బానిస!

మాయా—మొదటినుండియు నీకీ పెంకితనమె యంతకు దెచ్చినది. నాసాత్మిక తనము దానికిఁ గొంతి లోడైనది. సరే యింక నేను కూడా నీయెడ కాలిన్యము వహించెదను. ఇదే విషయ!

ఉ. ఇచ్చితి యొక్క-గంట గడు ♦ విప్పుడు నీకు తదీయ మానసం
బచ్చుగ నాపయిం గొలిపి ♦ నర్మిలి ప్రేయసి గాన నెంచి జీ

వచ్చుకు విచ్చగించెదా? నీ కేశ్వరి! కావడ నీదు స్త్రీలతో,

జచ్చెదనో తెలియదు ను నీ జాల జ్వలాన్నిని గూలి దెబ్బగాక

బకావలి! నాగపుర రాజతనయా! యీవిషయములో మీరర్థకుఁ దగిన సలహా చెప్పుదు. ఇదే నేవెడలి యొక్కగంటలో దిరుగ పరి వ్యవసాయ మరములు కేతెంచెద.

(అని నిష్క్రమించును)

బకా—దేవా! వచ్చి పచ్చి యీ యంత్రజాలమును నుడిగుండములోఁ దగులుకుంటి మిదేమిపాపము?

మోహి—పియా! దీనినుండి బయటఁ బడఁగలమా? లేక నిందు నునింగి హత మగుదుమా?

సదా—చెలులారా! నే నేమిపదించఁగలను. మున్నీప్రాంతమందు విడనాడిని మా దాసియగు వినోదవల్లి యేతెంచిననో నీవతః కృతప్రాముఖ్యముగా చాటుగలము.

[ప్రవేశము వినోదవల్లి]

వినో—(స్వతః) నా దివ్యదృష్టిని గని వల్లై సదానందుఁడు భార్యలతో శీలాకారము కొంది బాధపడుచున్నవాఁడు. (సమీపించి ప్రకాశముగా) రాజకుమారా! జ్ఞప్తియగ్నుదా?

సదా—(పరుండియే) ఓహో! జ్ఞప్తిలేకేమి? నా దాసియగు వినోదవల్లివి గావా? ఆనాఁడు నీమాట వివక నిట్టి వివదాంబుధిని మునింగితిని. అరఘడియ క్రిందటనే నిమ్మ దళించితిని. నిన్ను విడచి సుమారు మాసము దినము లైనది. ఇంతవఱ కెచ్చట నుంటివి? తిరుగ నిప్పుడిట కెట్లు పచ్చితివి?

వినో—కుమారా! ఏనాఁ డటవిని నత్తు విడనాడి పోతివో యానాఁడె స్వగౌరవతః చెంతకు వెడలి నీవిర్య లన్నియును దివ్యదృష్టిని కనుగొనుచుంటిని. ఇప్పుటి కీ యవధి తటస్థింతులుబాదిదీనినిఁ దొలగించి యీ నాటకము ముగింప నిట కేతెంచితిని.

సదా—అవధమే కదా? కాని యాదని యెటులు?

వినో—ఇదిగో! యిందుని ప్రార్థించెద. ఆతనివలన మనకార్యము గట్టెక్కగలదు. (చేతులు జోడించి ఆకాశమువంకఁజూచి)

దండకము ఇంద్రా! దయాశ్రోత్రసాధదా! సదానందచంద్రా! సురేంద్రా! మరేంద్రా! అమరేంద్రా! దేవేంద్ర! బృంహర కేంద్రా! మహేంద్రా! సదా, నందు నానంద సంద్రంబునం జేల్ప యోజేల్ప! యీ యల్ప కార్యంబుకై వేగ ప్రత్యక్షమై రాక్షసాకారయై యక్షిణీ కాంతయా మోహినిక బట్టి శక్తింబి యీ త్వద్విప్రకాశ యోజన దేవా! సుభావా! నమస్కారముకొ గొమ్మ రారమ్మ శక్రా! నమస్తే నమస్తేన్నమః.

[ప్రవేశము - ఇంద్రుడు]

ఇంద్రు—విన్నోదివల్ల! నన్నెందులకై యాశ్రిందితివి?

విన్నో—చుచాత్మా! స్వర్గోధిపా! నీభక్తులై శిలాహాపమును భరించిన నదా
నంది బకావలీ మోహితులను రక్షించుటకై ప్రార్థించితిని.

ఇంద్రు—సరే! యిది వాపనియేకదా? ఇంక నుపేక్షించిన నాటకాంతమెట్లు
కాఁగలదు? నీవీ వజ్రాయుధమును వీరికిఁ దాఁకింపుము. ఎప్పుటట్ల వజ్రశరీరులై నాకా
శింపఁగలము. (అని వజ్రాయుధము నొసంగును)

విన్నో—చిత్తము. (అని తీసికొని నచానంద బకావలీ మోహితులకుఁ దాఁకింప
నెప్పటివలె నిలువఁబడుదురు)

సదా, బకా, మోహి—చుచాత్మా! యింద్రా!
కం. మాయా మోహిని మంత్రో, పాయమునకుఁ జిక్కి రాధ * పడగా మము నా
పాత్రయుమున సాకితిరి స్వ, గ్నియునె ఎదివేల పంద * నంబులు మితుక

(అని మువ్వలు నమస్కరింతురు)

ఇంద్రు—(ముగ్ధుని వీపు తట్టి) స్వస్థి! రాజా! స్వస్థి, బకావలీ! మోహిని!
మోహి—ఫలించుఁగాక. వికోదవల్ల! అల్లడే మమీయ పుష్పకము. ఆనంద జగన్నాథ
హినులను దోడ్కొని రమ్ము. నాటకాంతము కావలెను.

విన్నో—చిత్తము.

(అని నిష్క్రమింతురు)

బకా—(స్వశతమున) ఆహా! యామహానీయుని వాస్తవస్థిగనము వలన నాకు
దివ్యజ్ఞాన ములవడినది.

మోహి—(స్వశతమున) ఓహో! ఈయన కరస్పర్శనము వలన పూర్వజ్ఞానమంత
రించిన దిదేమి చిత్రము.

సదా—(స్వశతమున) అయారే! ఈమహాత్ముని కైతాళుడువలన మూఁడు
తరములనాటి జన్మవృత్తాంతము తెలియవచ్చుచున్నయది.

ఇంద్రు—మీరలు యోచించుచున్న దేమిటి?

బకా—దేవా! యోచన కేమున్నది. ఇది మూఁడవ జన్మ యనియును మీ
యొక్క దానిననియును ఇంక కండు జన్మలకుఁగాని మిమ్ము చేరననియును విచా
రంచుచుంటిని.

మోహి—తేనా! నేను నన్నే.

సదా—మహాత్మా! నే నన్నయనీ పురాధీశుడ నగు విక్రమాదిత్యుడని స్పృశించుచున్నయది. నాకు నాలవదిగా నీవనబడయ్యెయి యన్నయది.

(ప్రవేశము విసోపనల్ల ఆనంద భుస్మోహినులతో)

విసో—ఇంద్రా! మీయాజ్ఞ మై యనంద భుస్మోహినులను గొనివచ్చితివి. ఆనందదేవా! యాతఁ డమరనాయకుఁడు. ఆతఁడు నీకుమామఁడు. వార లిరవురు బావలి మోహినీ సతులు. నీతోడఁడు. ఆమ్మ యువరాణి ఆతఁడు నీభర్త. ఆనాఁడు నే న్నందిన వర్ణాంగియే యాబకావలి. వీక్షించుము నేవదించినదానికి నీవు చూచినదానికి వ్యత్యయమున్నదేమి

ఆనం—మహాత్మా! యంద్రా! పుత్రిభిక్ష మొసంగిందులకుఁ బదివేల వంద వంతులు.

(అని సమస్కరించును)

ఇంద్రు—రాజా! శుభమగుగాక.

సదా—తండ్రీ! నేనవేల వంతులను.

(నమస్కరించును)

మోహి—బావా, మామా! పదివేలవందవంతులు

(నమస్కరించును)

ఆనం—కుమారా! రాజ్యభారము విడిచి చిరంజీవియై యుండువుగాక. స్వచ్ఛ లారా! శుభమగుగాక.

భుక—మహాత్మా! సఖా! ఇదే పదివేల వందవంతులు. నాశిష్య క్షమించి వన్నుచున్నించుము.

(అని పాదములపైబడి)

ఉ. చక్కదనంబు లెవ్వరును • సంపద లియ్యని పొందియుంటునై

యక్కట గొప్ప వంశము • నట్టిదియే బులె దివన్ని యెం

చొక్కరి సొత్తుగాదు తలఁచి పొక్కరి మించి మరొక్కరియ్యహిం

నెక్కని క్రాంతిమందురని • నేడు తలంచి బిడెంబు వొందితిక

సదా—చెలీ! ప్రసన్నుడనైతిని లెమ్ము. (అని లేవనెత్తును)

ఇంద్రు—సదాసదా! ఇలిమగల మధ్య కలహముడైనై యెవరింజ నైదివంత నేత్రకంటె యొక్కవ కాలము యుండదనుసా మెత నాశిష్యుడు జ్ఞప్తికిఁ బచ్చిపతినుమా

సదా—దేవా! భవకుఁ డెరియని సంగతు లేమున్నవి. అయినను జెప్పెదను.

తే. నీ. వారి శకున్లు లేదు సం • సారమువి

వారియే ప్రాణముగొన క • తారయగును

విదయ నుఖముఖముల రంటి • కాస్పదీలగు

కాన పురుషులు స్త్రీతో • గచ్ఛెత్తగదు

[ప్రవేశము మామూమహిని]

మామూ—(స్వగతమునాత్మర్యముతో) ఆహా! యేమిటి? నామంత్రప్రభావమేమై
జది? ఏరలు నిజకూపము తెల్లు తలంచిరి. ముగ్ధురకు నేగుగురు కాన్పించుచుండిరే?
ఈయన్న పూరుషుండెవఁడు? ఆత్మర్యముగా నున్నయది. సమీపించిన సంగతి
యంతయు తెల్లము కాఁగలదు. (సమీపించుచు)

సదా—మహేంద్రదా! చూచితివా? ఆకట్టుబోతుదానిని, దానివలననే మాకిట్టి
యిక్కట్టులు చేకూరినవి. ఇంక దీనిని మీయెదుట గ్రుంచివ పాదములేతు. స్త్రీహ
గ్యాదోష మంటగు. ఓసీ మామూమహిని.

వేంకటరమణస్మృతిము

ఓసిపాపి! దుర్మదాంధ • మోషమిట్లు చేయఁగా

దోషమేమిగా—మేము జేసినాముగా

మాగిరకపెల్ల కొయి • జేసి బాధనొంచుటలో

వానికల్గెమేగ—నీకు తోషమయ్యె చాల

చాసిగాడ్డె నిన్ను నాక • రాసికప్పడె యొక

జేసికొనిరాక—పుష్టైగోపెదక మరిక

వాసపుండె యద్దుగాక • నీకుడైన నిల్పుగా

కీసుదీపుగా—గ్రుంచి జేసి పోదుగా

(మీద కేగబోవ నింద్రుఁ డడ్డి నివారింది)

ఇంద్ర—ఓయీ! స్త్రీహత్యాపాతకమున కొడిగటకుము. సంగతి నే జరగెన
ఓసీ! మామూమహిని! యెందుల కిట్టి యకృత్య మాచరించింది?

మామూ—ఏమిని వచించను, దేవా? చేసిన పాపము చెప్పికబోవుతుకదా?

మరణి, వేలదితి నాకని వలదని దోయుట • నాటమి బోటివరింక

మలకక పండితెరులెల పాపము • మైదరి కొరివ వీడక

శాలకన నేయట సగముల కియ్యది * కూరలె ధీవి! అని

నలుక జనించి కలలుగును మార్చితి * నరదుకు లొంగునటంచుకొ

అనం—అహ! నీ వాకారమునకు రాకామహాంతు బింబాన యనవచ్చును గాని కృత్యములకు రాకాసి నే యన నొప్పు.

విసో—మహాత్మా! పలపనే విశాము మాధ్వమంబు నిలచి యాడించుచుండ దాని తప్పేనుటి?

మాయా—రాజా! నాకా బుద్ధి చెప్పుచుంటిని, అదుదానను గాన నన్ను చుంటిని గాని మగవాడగుట చేతనా! నీ కుమారుని మందరింపవు. సార్థక నామ భేషునిని చెప్ప నొప్పు జగన్మోహిని సతియై యొప్పు భువన్మోహినికై యత్నించ నేల? పోనిమ్ము యత్నించుగాక మాగ్ధుల మోహిని యను నామె నెందులకు బరిణయంబు కావలెను? మువ్వర మోహినులను గొన్ననాఁడు నాలవ దానిని యగు నన్నేల గ్రహించరాదు. పదిలోఁ బదికొం డుకొనినగూడదా!

బకా—ఓనీ! మాయామోహిని! కొద్దియైనను దాంపత్యము లేక నుట్టికి నాలుగు చేరులను త్రెంచుకొనినట్లు మాట్లాడెదవేల? నీవలన లోకములో స్త్రీలకు నగుబాటు కలుగును. ఊఱుకొమ్ము.

మోహి—ఇనీ! స్త్రీలకు లజ్జయే భూవణ మని యెఱుంగరా?

జగ—ఓ! మానధనము గావాడుకొనని స్త్రీకి ప్రాణధన మెందుకు?

మాయా—అహ! ఏమీ యీ నేదాంతము. ఆశదీప్తిక పిచ్చు లుండురు నేదాంతే.

ఉ. స్వాంత్యంబుల ప్రపూర్ణలయి * సౌఖ్యము లెల్లను బొంది దానిపై
భ్రాంతి తొలగిన న్నిదంబ * పట్టి విరాగుల నీతి పెట్ట వే
దాంత ముపక్ర మించెదరి * దంతయు వ్యర్థమనాత్వమంచు ను
ద్దాంతుల భాతి “వృద్ధ మని * తా సుదిశ్రితి” యటన్న తీరుగా

కావున నట్టి నీకుల కేమిలోటు.

అనం—స్వర్గనాయకా! నీవలన శిలంకిలకు సిరితయొండదను పెద్దల చుట్టులేల వృద్ధమగును. లెటండిన మీయట్టి మరెవరైనను చెంగట యంగిరెనులేని యాయంగన నట్టి యసంగతులు వదిలెదనా? ఇదియే యొక గొప్పకులంగన శ్రీమహాదేవి యెత్తునా?

మాయా—అర్యా! ఆశంధవృషా! ఏమేమీ! ఇట్లొక తక్కువజాతి నాది
నిగా బయటించుచుంటివా? ఆర్యా! యిది యేమిహాపము. జాతిని బట్టి దొంగిల
చిన నేను మీరకు మిత్రుల బాటు పొందుచుల తెగలలో జేరినదాననీ, ఎలావలియో?

మర్రి. పొంగువున పరిశుద్ధమందును • పొంగువున • పొంగువున
పొంగుగా పొంగును వారి • పొంగు మొక్కల నంటి, నా
యందున • దెగగోసి కోవలె • నన్ను మేచ్చి నతి- గొనం
గంద దెగి స్వూతి నాతిని • వంద నెగల భూవరా!

బకా—సురనాయకా! దివ్యజ్ఞాన మెటుంగక జ్ఞానయై వర్తిలె ధీనారికి
మీరు దక్క తిక్కిన వారల ప్రత్యక్ష మిచ్చు టుక్తిముకారు తిరువాతి మా
చిత్తము.

ఇంద్రు—కావలీ! నీ హరిక ప్రకార ముల్ల జనాచిచ్చర. (వహ్రాయధము
నెత్తి మాయా మాహిని శరమున నుంచి) ఓసీ! ముత్రకర్త! నీకీప్పడా జన్మవాప్తి
నవా పేర్లస్థనిగా గాన్పించుచున్నవాడు.

మాయా—మహాత్మా! జాతు లన్నిటిలోని కత్తులను మైన పియ్యపుజాతిలో
దగ్గరజ్ఞమై బాహ్యులొకకుడుగా గాన్పించుచున్నవాడు.

ఇంద్రు—ఇంకా నీకేమి గాన్పించుచున్నాది.

మాయా—జీవా! ఆతడు కానినుండి గంగను గాని రామేశ్వర మేగి
క్రీరామలింగేశ్వరున కభీషేకించువట్లు గాన్పించుచున్నాది?

ఇంద్రు—ఎన్ని సార్లు?

మాయా—ఏనుసార్లు

ఇంద్రు—తరువాత

మాయా—అహ! ఆతనికి రామలింగ స్వామి కావో లీగతిగా గన్పట్టు
చున్నవాడు

సీ. సగమేను స్త్రీత్వము • సగమేను పురుషత్వ, మొప్పునా దలనాతి • యొప్పుచుండ
నొకచేత కూలంబు • నొకచేత గపాలంబు, తొలయునెరికితిమై • చెలగుచుండ
గరమెన్న నీలమై • కచపుంక్షిరక్తిమై, యమం బగ్గయు మేన • నమయమంద
బడలంక రక్షణమై • మెడను దుద్రాతలై, మొయ ముక్కంటితే • మెలయుచుండ

తే. గీ. వృషభవాహనా రూఢుడై • విప్రవరుని •

కమట నిలబడి మదిమెచ్చి • తేమినిలబడి

కోరుమని బల్కె రాజ్యాధి • కామరూప
ఈమనోమగతి తలయూచి • మాయమయ్యె.

ఇంద్రు—అ. అటుకిర్యాక రిర్యాక.

మామా—అప్రమదమున వేసి నోమునోము చేసెన నీకము చేరి
విక్రంతి కొఱకొక రచ్చనాడినై నూన్యంబు నాహ! మత్తెడ మతి మున్నీలై
బంగళ కలంబుతో నీకంబులు గొనవచ్చి యాగావలలి పావలబ్ధులై బోసి పూల
హారంబు వేసి మూలన నిడుకొని వేసవేలు ప్రజలు చూచుచుండ నొక రత్నాసవమునై
జాక కొటలొనకి గొనిపోయి గూర్చుండి నట్టివది.

ఇంద్రు—(మామామోహిని కరము నుండిన విభ్రాముగమును దీసి ఆప్రమద
యీబకావలితొడి. అతడై బప్తవాపల్లి నవాబు బకావలి తారకు కూతు రొక్కతె
కలదు. అతడు గతింబు నప్పుడాతని మృతులతో దన పట్టపేరు నేపురుపునికాళ్ళు
కదగి హారము చేయునో వానికి దన రాజ్యమును గూర్చు నీ చునునైన దని కాసింబు
టచే నీమల గావించిరి.

అనం—మహాశక్తి! ఆగ్రాగ్రామరా తునున్నవారి కరియింబై మన
భ్రష్టంబు మాయనా?

ఇంద్రు—అందుల కొక కాణమున్నది.

సో నీ. ఈశ్వరావతారుడు వేది • సేశ్వరుండు
విసుధ బూబువాంచారిని • విలదినప్ప
దాద్యజుం డధిక్షేపింప • నలుకల తేది
యిదికి తురుష్కకులమచ్చి • యగిన కూడ
మొనజేగల్గుననుచు • పించెనుమ్ము

రావంజీసి తిరుగ విప్రసవ్య మెత్తి కావకారణమున మేచ్చుడయ్యె. నాతి
కూడ మేచ్చుకా తిదియే చేకూరినది.

సదా—మహాత్మా! భగవానుని నాదాధింధింతులకు రాజ్యాధిపత్య మున్నవది.
అధిక్షేపించినందులకు తురుష్కమత మొందవలసి వచ్చినది.

విశో—మామామోహిని! నీకం దేవాను నీరివదా?

మామా—సంజేవాను తిర్చినట్లుగా మ పొందరా! సంవాసము జూడా కలంగ
జేయరాదా?

ఇంద్రుడు—ఇసీ. కట్టుకోతురానా? కట్టుక కప్పి మిట్టిపడుచు పుట్టుపూర్వోక్త మెఱుంగక వట్టి విర్యాగ్రస్తు కాలు లజుచుచుంటిని. స్త్రీజన్మ మెత్తలేవా? ఇవ్వ నీజన్మమును స్థాపించి కెదుగొమ్ము.

అని బ్రాహ్మణునిను కిరమునకుండును)

మాయా—అహ! తా! కామరసభూ!

కం. లేజోపసన్ భరాధిప, నీజతివిడి క్రింద జనని ♦ నీలను మరలః

నీ జనియించితి పాపపు, నైజముచేత కషయింప ♦ వాకపతి సఖా!

(సదానందునితో) ఓయీ! సదానందా! క్రిందజన్మలో ననగా పసన్ బళా వతి శాటకవాగ్రిమంమె నిపు నిల్చునందులై నేను మోహవశనై జన్మించితిమి. అప్పుడు నీకడ నుప్పునందరి విప్పగిదేవా యుగ్రహించి నీయుప్పులుకుప్పగా దప్పుక వాడ రింపరాదా?

సదా—నీ! నిరంతరేనిదానా? పూర్వజన్మ వివాహవశాత్తూ వాక కలవ రించుచుంటివా? నన్ను పెట్టిన బాముని మోచితివా?

పంచ. వృళుండు భూమిండు నెంత ♦ నేవనించి గురుండగా

నిసీ! గులాచ! క్షణలేక ♦ నీగతీ దడిండుక

నిమగ విస్మిలించి కల్లు ♦ నెల్లెద్రావి న్నీచే

వాసింతు రన్నచూట లేక ♦ వాడెద్రం పాపమి

(అని భక్తముతో నెట్టి మోహవతి నేలపైబడును)

ఇంద్రుడు—సదానందా! చాచుజాను. సదానందా! నీకాపముచే నీకీకోపము రాగలంబుల కాపాపము పారి విగ్గులేక వాగినది. అంతే కాని నేలుకాదు. మామామోహి! మందు రాధోపు సంకటబకావతి నాటకమునందు సదానంద, బళావతి మోహిని, జగన్మోహిని, చినోదవల్లి, తిరుగ జన్మింతుడు. ఛత్రబళావతియందు గాని వీరల కాపము పూర్తికాదు. అందుచే వీరితోబాటు నీవుగూడ కష్టపడవలెను. సంకటబళావతిలో నీభర్త లేజోపసన్ భూలోకమున జన్మించి సదానందుని కళారణ ప్రేమ కలవాడై యారనివలన నీతో కలిసిరాంచి సుఖింపవలెను. అంతవలెనవలసి యుండుము.

అనం—మహారా! యింద్రా! వీరంద రెవరు? ఎందుల కీ కాపము వీరి కర్ణివది.

ఇంద్రుడు—రాజా వినుము. (ఒక్కొక్కరిని చూపుచు)

సీ. భక్తసంకల్పబాహు • పగిదికొప్పెడుకొమ్మ, మునుగంధయే భువ • స్మృహివయ్య
విద్యుల్లాతాద్యుతి • వెఱగొప్పె డాసతి, మును మేనకయే జగ • స్మృహివయ్య
మరు భూవులబండ్లి • తెఱగొప్పె డాయింతి, మున్నూర్వకయేకదా • మోహివయ్య
శక్తికరాక్రమ • సముద్రైక నల విక్ర, మాధి పతియే సదా • సందుడయ్య

తే. గీ. నురగుణముల పాల్వెల్లి వి • నోదనల్లి
చాపిగానుండే గాడ భే • తాసె రాణి
ఏనె మును జోసివై చెప్పి • తిరనివరిక
మోక నా కావయన మీరు • లిట్టులైరి

తామును పంకా బకావలిలో రాజా పసందను చేయతో సదానందుఁ డగు
దిట్టపందునకు దొడ్డియై జ్యోతితి. మీ గొక్కసారి గూల్చికావలి, చంద్రుబకావలి
యను నీరెడు నాటకరాజములు వదిలివ మీరు కాసాది క్రమమొది యెల్లసంగతుల
తెలియఁగలవు. మనమింక నీ నాటకమును ముగింపవలెను. నీ తాజ్యవారము నీకుమారున
కప్పగింపుము.

అనం—దేవా! నా కంతకంటె వలసిన దేమున్నది? మునుపె నివ్వనెంచిన నే
నిప్పుడు బాగునేయునునా. (అని తన కిరుట యును వీసి) యమా! రాజ్యాంగమందలి
కొరవలము వియము.

తే. లూంగ నుపాయముల్ గలిగి • లోపల కాపనకుక • బ్రతిక్రియా
సంగతముల్ గ్రహించుచోరు • సాయము పొంది గొనయ్యరుక రనిం
చంగుగ దేశ కాలగతి • గల్లవ వర్తిల కార్యసిద్ధి రా
బ్యాంగమునందు గల్గు గద • యచ్చుడు రాజ్యధిరంబు మల్వెయా

ధిరము, పాదయుగము, బాహుయుగము లాదిగాఁగల యనతువాంగియుల
సాధారణమశరీరాంగ మేర్పడినటులు, స్వామి, అమాత్య, సుహృత్త, శోక, రాష్ట్ర
దుర్గ, బలమును సప్రాంగములచే రాజ్యాంగ మేర్పడి నిలువెలబడి యున్నది. వాటి
యనయోగ క్రమ మెట్లంటివా?

సీ. రాష్ట్ర) మనునదియే • రథ చక్రముగ నెంచి, దుర్గమనెడిచూడు • తోడేరఁగూర్చి
నైవ్యమును నదియే • నైంధవ రితిగెంచి, శోక మనెడి వాగి నేసికట్టి
అలఘమాత్యులను ని • యంతులుగ గొలిపి, సుహృదుల పార్శ్వ ప • తులుగ నిల్చి
అటుపైవ రధికుడై • యవనీకుఁ డనువాఁడు, గడుప నారాజ్యాధి • కారము నెడి

లే. గీ. శకట మొక సరాసరిగనే • తికమకగొన

కరిదియో రాజబాటను • సరణిట్టి

నడుచు నెంతకాలముకైన • చెడక నిదియే

రాజ్యచక్రంబు నడిపించు • రిహిత్యంగు

ఇదియే యిందలి పరమరహస్యము. నాశిగమునున్న కిరీటము నీ శిరమున నునిచెద,
హు చక్కగా రాజ్య మేలుకొనుము. (అని కిరీటమును సదానందుని శిరమున నునిచి)
మృత్యు! యిప్పటికి నాతిల మిగుల తేలికగా నున్నయని. పుట్టెను బరువు తగ్గినటు
న్నది. (అని తల తడుముకొనును)

ఇంద్ర—వచ్చి, ఇంక తపోధన మార్చించి పుణ్యమును బడయుము.

అనం—చిత్తము.

శుకా—స్వర్గాధిపా! సమస్కారము. జనకా! వందనము.

(అని నమస్కరించును)

ఇంద్ర—స్వస్తి. మీ కేమివలయునో కోరుకొనుడు.

అనం—దీర్ఘాయురస్తు.

మోహి, బక, బగ—సురనాయకా!

ప్రేంద్రావలంకలై • నుండిరంతైన నా, కంబు విడిచి చాల • కాలమయ్యె
అవధమునుగూర్చి • దానందనమున పి, కాగోనరిచి చాల • కాలమయ్యె
నజ్జి! తాము వసింపు • వైశయంతముచేద, గాంచి నేటికి జాల • కాలమయ్యె
అరయ కోర్కె లెసంగు • నైరావకము కల్పు, కంబును గని చాల • కాలమయ్యె
స్వర్గదీయరుదు • సఖులతో జలకంబు, చేలాడు టది చాల • కాలమయ్యె
మేరు నగంబున • మీతోడ కలితో, గడపి కాలము చాల • కాలమయ్యె
దేవతా సభయందు • గావించి నృత్యంబు, హాళిగొలిపి చాల • కాలమయ్యె
వ్యోమయానంబుపై • నామోదమున తిరు, గాడి మీతో జాల • కాలమయ్యె

అ. మ. మంజుషూష ధావ్యి • మాలి ఘృతాచి తి

లోత్రమల సుకేసి • సుత్రమాది

యనుడు చెలులతో స • యాట లాడుకొనుట

చాల కాలమయ్యె • స్వర్గనాథ!

కావున నివియన్నియును మాకిష్టదొక్కసారి జేగూర్చ గలందులకుఁ బ్రార్థించు
మరము.

ఇంద్రు—చెలలారా! మీకోర్కె. ముగియకపోయియుండు దీర్చెదను.
నందా నీకేమి వలయునో గోరుము.

నదా—మహాత్మా! నాకేమి వలయునో నీవు ప్రేచ్ఛకన్యను పెండ్లియ
తివనే తప్ప లేకుండగ నుండునట్లుగా:—

ఉ. అందుగ సౌఖ్య సంపదకు ♦ నాకమెట్టి కన్యకనువై నదా
నందము గూర్చుచున్ బ్రజల ♦ కక్కజుం దీర్చు కల్పకంబెయై
హైందవ రాజ్యలక్ష్మి యిటు ♦ లాగుచు, పుండు బాతి వైరముల్
హైందవ మేచ్ఛ సంఘముల ♦ కద్యుత ధైర్య పానుగ జేయుతన్

ఇంద్రు—తథాస్తు. తథాస్తు. తథాస్తు.

గద్య. ఇది శ్రీమద్యేణుగోపాల చరణానుకారవింద మరంద తుందిలేందిని
రాయమాన మాన సోదా రై నాపురాన్వయ శ్రీర నీరాకర రాకా సు
ధాకర బాపనార్య పాత్ర సోమరాట్నుపుత్ర భారద్వాజ స
గోత్ర పవిత్ర కాత్యాయనీనూత్ర విచిత్ర సుందరాం
బాగర్భ శుక్తి ముక్తాఫల విబుధజన విధేయ
సుందర రామయ నామధేయ

ప్రణీతంబైన బంగన్ బకావలి

నాటక రాజంబున

పంచమాంకము

సమాప్తము

